

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Signis Prædestinationis, Et Reprobationis, Et De Numero Prædestinatorum, Ac Reprobatorum

Recupito, Giulio Cesare

Lvgdvni, 1681

Cap. VII. Quartum prædestinationis signum, Tribulatio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-44272

Luca 3.
Matth. 3.
Fructus, vel
innocentiæ,
vel pœni-
tentia.

Luca 13.
riculnea in-
fructuosa
quid signi-
ficet.

Matth. 21.

Luca 3.
Augustin.

Peccatum
nullum po-
test rema-
nere impu-
nitum.

Anselm.

Pœnitentia
damnato-
rum infru-
ctuosa.

Sap. 3.

August.

Confirmatur, quia sicut prædestinationis finis promittitur non cuicumque pœnitenti, sed facienti fructus dignos pœnitentiæ. Luca cap. 3. ita reprobationis finem Christus minatur non facientibus hos fructus Matth. 3. *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* Fructus autem sunt in duplici differentia. Vel enim sunt fructus innocentia: & hi competunt paucissimis, ut dictum est. Vel fructus pœnitentiæ: & hi competere possunt quamplurimis, & omnibus post peccatum. Ergo post peccatum signum est reprobationis, si pœnitens sit arbor infructuosa, non facies fructus dignos pœnitentiæ. Quod significavit etiam Christus tum in parabola de ficulnea infructuosa. Luca 13. *Ecce tres anni sunt, ex quo veni quærens fructum in ficulnea hac, & non inveni. Succidam ergo illam: ut quid etiam terram occupat? cum in alia ficulnea: ad quam Christus cum venisset, nihil invenit nisi folia tantum, & ait illi, nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum: & arefacta est continuo ficulnea.* Matth. 21. Quæ sine dubio referuntur ad reprobos à Deo maledictos, & arefactos, ut nunquam ex iis nascentur fructus bonorum operum in æternum. Quia non invenit in eis fructus dignos pœnitentiæ, ex Luca 3. ostendens, ut notat Augustin. l. de vera, & falsa pœnitentia cap. 2. *pœnitentiam non sterilem, sed dignè fructificantem.* Hanc qui non spontaneè, & fructuosè exercet in præsentī vita, signum reprobationis gerit, tanquam involuntariè, & infructuosè, eam passurus in altera. Quippe, ut notat Anselmus in cap. 1. ad Cor. 12. *peccata sive parva, sive magna, impunita esse non possunt; quia aut Deo iudicante plectuntur, aut homine puniente.* Idco, nè Deus ea puniat in æternum, hic ab homine temporaliter punienda. Sicut igitur pœnitentia fructuosa in hac vita signum prædestinationis est, & pignus beatitudinis consequendæ in altera: ita impœnitentia, aut illi æquivalens pœnitentia infructuosa in hac vita, signum reprobationis est, & pœnitentiæ infructuosæ in altera; quando erunt reprobi pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes. Sap. 5. quia scilicet, ut notat Augustinus enar. in Psal. 27. *ab ijs non evaditur pœnitentia: sed sempiterna erit pœnitentia, & nulla salus post pœnitentiam.*

C A P U T VII.

Quartum prædestinationis signum, tribulatio.

LXXXVII.

Prædesti-
nationis

Post accepta priora signa à peccatis, quæ ad prædestinationis finem impedimenta, ad reprobationis finem sunt media: aliud prædestinationis,

prædestinationis, & reprobationis signum erimus ab iis, quæ vel à peccatis abducunt, vel ad eadem adducunt. Dico igitur septimò. signum tribulatio.

Quartum prædestinationis signum est temporalis tribulatio.

Probatum primò è Scripturis. Primus locus est Ps. 72. ubi cum disseruisset de prosperitate reprobatorum, *zelavi super iniquos pacem peccatorum videns, &c.* subdit de tribulatione electorum, *lavi inter innocentes manus meas, & fui flagellatus tota die.* Unde mox infert, *si dicebam narrabo sic, ecce nationem filiorum tuorum reprobavi.* Perinde ac diceret, si res ita se habet, ut tribulatio in hac vita esset signum tribulationis in alia: utique nationem filiorum tuorum reprobavi, idest compellar, ut dicam electos omnes esse reprobos. quia scilicet, ut explicat Hugo Cardinalis in hunc locum, *sancti nullas hinc prosperitates sequuntur, omnes molestias amplectuntur.* Psa. 72.

Secundus locus est Matth. 5. *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur, & Lucæ 6. Beati qui nunc fletis, quia ridebitis.* Signum igitur consolationis, & risus futuri, est luctus & fletus præsens. Ideo Chryostomus hom. 66. ad populum Ant. *Tristemur, inquit, tristitia gaudij genitrice: non gaudeamus latitia tristitia parente. Lachrymas fundamus multam seminantes voluptatem: neque risu gaudeamus nobis stridorem dentium pariente. Affligamur tribulatione, ex qua remissio nascitur: non queramus delicias, ex quibus tribulatio paritur.*

Tertius locus est Act. 14. *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Unde infertur iis, qui tribulationes non patiuntur, claudi aditum ad regnum Dei. Quæ est illatio Hieronymi Act. 14. Hieronym. *Ubi, si, inquit, per multas tribulationes quibusdam aperitur aditus ad regnum Dei: illis utique clauditur, qui nolunt sustinere vel paucas.* Quod si oportet in regnum Dei tribulationes portæ per quas intratur ad cælum. *introire per tribulationes, hæc utique erunt portæ: & sic, qui sunt in tribulationibus, signum habent prædestinationis potissimum, & introitus ad regnum Dei, quia jam constituti sunt in porta.* Ideo Ioannes Abbas, ut refert in vitis Patrum lib. 3. num. 84. auctore Ruffinus. *Hæc est, inquit, Dei porta, per quam patres nostri, per multas tribulationes, & injurias, gaudentes ingressi sunt in civitatem Dei.* Unde fit, ut non sine mysterio dicantur Apocal. 21. *Civitatis cælestis singula portæ, singula margaritæ.* Non solum quia margaritæ symbola sunt lachrymarum, ut cum Chryostomo ostendimus cap. Apoc. 21. Paradisi portæ cur margaritæ. Chryost. Cornel. *5. num. 87. sed etiam quia, ut notat Cornelius in eum locum, singularis gratia est margaritæ, clara luce illustratam intus rubescere, ac veluti animam habere sanguineam.* Ut ex hoc ipso ostendatur ad regnum Dei non patere aditum, nisi per ærumnas, per lachrymas, per sanguinem, juxta id, quod supra dicebat Ioannes Abbas, *Hæc est patria tota sanguinea.* Cælestis patria tota sanguinea.

solymae portas esse sanguineas : cum ipsamet civitas tota præferat sanguinem. Quippe ejus, ut ibidem dicitur, *fundamentum primum iaspidis : & structura muri eius ex lapide iaspide*. Iaspis autem, ut alibi notavimus cum Hieronymo in Isaia 54. *est quasi mixto cruore*

subrutilans. Pulchre autem dicuntur cæli portæ margaritæ ; quæ, ut dictum est, *intus rubescunt, ac veluti animam habent sanguineam* : quia regulariter non intrat adultus in regnum Dei, nisi qui vel martyr est corpore, multa sustinendo pro Christo: vel saltem martyr est corde, tribulationes optando, cum præparatione animi ad effundendum sanguinem pro Christo. Ideo Chrysostomus hom. 67. ad

popul. *sanguine*, inquit, *plenam decet esse Christiani vitam : non alienum effundendo, sed ad effundendum suum se paratum præstando*. Tanta ergo promptitudine proprium effundamus cruorem, cum pro Christo sit hoc agendum, quanta quis aquam effunderet : nam sanguis aqua est, corpus irrigans. Hæc animi præparatio ad tribulationes perfetendas, & sanguinem pro Christo, si oportuerit, effundendum, necessaria est in adulto ad gloriam. Et hoc est cæli portæ margaritæ intus rubescere, ac veluti animam habere sanguineam. Cum igitur habeamus ex loco allato Act. 14. *oportere per multas tribulationes intrare in*

regnum Dei : signum profectò habet quod mox futurus sit civis cæli, qui jam est in limine. Neque illi clavis deest : nam ipsamet tribulatio sive porta, sive clavis est cæli. Ut enim ait Chrysostomus hom. in Evang. Lucæ de divite, quæ habetur tom. 2. *Cruce Christi, clavis est paradisi : cruce Christi aperit paradysum*.

LXXVII.
Cruce Christi
est clavis
est Paradisi.
Chryso.

Quartus locus est ad Hebr. 12. *Quem diligit Dominus, castigat : flagellat autem omnem filium, quem recipit*. Ergo castigatio per tribulationes, signum est dilectionis ex parte Dei: & flagellatio signum est filiationis, ex parte nostra. *Quod si filij ; & hæredes*, ad Rom. 8. De hac autem flagellatione paterna Augustinus enarrat. in Ps. 62. *subtrahit, inquit, Deus nobis quæ necessaria sunt, & atterit nos : ut sciamus quia pater, & Dominus est, non solum blandiens, sed & flagellans*. Preparat enim nos cuidam hereditati incorruptibili, & magna. Ecce signum prædestinationis in tribulatione. Subdit infra, *si erudis filium tuum, & flagellas ad disciplinam ; corrigis ne perdat nihil tuum, quod & ipse hic dimissurus est, sicut tu. Non vis ut nos erudiat pater noster in flagellis necessitatum, aut tribulationum ; qui nobis talem hereditatem daturus est, qua transire non possit ?*

Gregorius.

Probatum idem secundò ex Patribus: quorum testimonia, quia partim modò supra attulimus, partim rationibus interferentur infra; unum hoc loco satis erit testimonium Gregorij, expressè hoc discrimen constituentis inter electos, & reprobos l. x. mor. cap. 17. in ea verba Iob, *lampas contempta, &c. Sape, inquit, contingit, ut electus quisque qui ad æternam felicitatem ducitur, continua hic adversitate*

ed primatur. Non hunc rerum abundantia fulciat : non dignitatum gloria honorabilem ostendat : nulla ei obsequium frequentia suppetat : nullum hunc humanis oculis vestium pompa componat. A cunctis verò despicibilis cernitur : atque hujus mundi gloria indignus existimatur. Nihil clarius de adversitatibus , quæ contingunt ut plurimum electis.

Probatur idem tertio ratione. Prima ratio. Per tribulationes conformamur Christo, per prosperitates difformamur. Ergo per tribulationes habetur signum prædestinationis , per prosperitates reprobationis. Antecedens probatur , quia Christus ab infantia ad ultimum usque vitæ diem ætatem traduxit in ærumnis. Idcirco cum dixisset Isaias cap. 9. *Parvulus datus est nobis : & filius natus est nobis*, statim subdit, *& factus est principatus super humerum ejus*. Quod Tertullianus l. contra Iudæ. cap. 11. & alii interpretantur de cruce. Quia scilicet vix natus, ab ipsamet infantia crucem portavit , totaque Christi vita crux fuit. Consequentia probatur, quia Christus est causa idealis prædestinatorum , quos *prædestinavit conformes fieri imaginis filij sui*, ad Rom. 8. Ergo signum , quod quis futurus sit conformis Christo glorificato , in hoc maximè situm est, quod sit conformis Christo crucifixo. Et sic ibidem Apostolus, *si compatimur, ut & conglorificemur*. Quamobrem Hieronymus epist. ad Heliod. *delicatus*, inquit, *es miles, si vis gaudere cum seculo: & postea regnare cum Christo*. Non decet autem, ut circumfertur ex Bernardo, *sub capite spinoso membra esse delicata*. Nam, ut ipse addit serm. 1. in cap. jejunii, *quidni caput suum membra sequuntur? An respuere tristem volumus, & communicare jucundis? si ita est, indignos nos capitis hujus participatione probamus*.

Confirmatur primò, quia ex Luca 24. *oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam*, id est illi debitam alio titulo, eo quod esset Dominus gloriæ, ex 1. Cor. 2. Ergo multò magis oportet pati Christianum, ut intret in gloriam alienam, & sibi nullo alio titulo debitam.

Confirmatur secundò ex Matth. 16. *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me*. Ergo, qui non abnegat semetipsum, & tollit crucem, non vult ire post Christum. Ergo signum est, quod non sit è prædestinatis; quorum caput, & caput est Christus. Ideo de reprobis dicit Matth. 10. *qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus*. Idcirco etiam Ezech. 9. Prædestinati dicuntur signati tau. *Signa tau super frontes virorum gementium, & dolentium super cunctis abominacionibus, &c.* Quia tau apud Hebræos signum crucis notabat, ut testatur Hieronymus, & Origenes in hunc locum, Tertullianus l. contra Iudæos, Ambrosius l. 1. de Abraham, Augustinus in dial. alterc. Eccl.

Tribulatio conformat Christo, prosperitas difformat.

Isaias 9.

Tertull.

Rom. 8.

Hieronym.

Bernard.

Luca 24.

1. Cor. 2.

Matth. 16.

Matth. 10.

Ezech. 9.

Prædestinati signati

Tau, id est

cruce.

Hieronym.

Origen.

Tertull.

Ambrosius.

August.

LXXXIX & Synagog. & alii. Quamobrem Sirii codices legunt, *signa crucem*
 Crux veluti *super frontes virorum gementium*, &c. Quia scilicet crux, per quam
 cætera sal- *quælibet tribulatio adumbratur, signum est, & velut cætera salvan-*
 vandorum. *dorum. Ideo signum Tau ab Ægyptiis Serapidis pectori inscribenda-*
Greiserus. *tur, tanquam signum futuræ vitæ, ut probat Greiserus l. i. de cruce*
Alconius. *c. 51. immo, ut testatur Alconius Pedanus, Iudices apud Græcos*
 Crux signu *ad damnandum adhibebant litteram Theta, ad liberandum Tau.*
 vitæ. *Denique electi Apocal. 7. Tau signantur in frontibus. Nolite nocere*
Alconius, *terre, & mari, quousque signemus servos Dei nostri in frontibus eo-*
Apocal 7. *rum. Et infra. Audivi numerum signatorum, &c. quo loco inter-*
Salmeron. *pretes volunt significari signatos fuisse electos signo Tau: adeo ut*
 Beati in cæ- *aliqui existiment, ut refert Alfonso Salmeron in c. 24. Matth. Be-*
 lo insigniri *atos omnes in cælo insigniendos esse in frontibus signo crucis, qua-*
 signo cru- *si trophæo. Ut quando Christus in cælo habet speciem crucifixi,*
 cis in fron- *juxta illud Apocal. 5. vidi in medio throni Agnum stantem tanquam*
 tibus. *occisum: electis, qui portarunt crucem post Christum, non desit in*
Apocal. 5. *cælo species crucis. Quare signatis subditur, Hi sunt, qui venerunt*
 Christus in *ex magna tribulatione, & laverunt stolas suas in sanguine Agni. Ut*
 cælo exhi- *significetur ab electis eò deveniri per participationem crucis. Chri-*
 bet speciem *sti, per tribulationes, & sanguinem. Ideo etiam signum liberationis*
 crucifixi. *Hebræorum à servitute Ægypti, fuit sanguis agni positus in superli-*
 Sanguis *minaribus domorum. Exod. 12. qui agnus, ut testatur Iustinus in dial.*
 agni libera- *cum Tryphone, dum assabatur, speciem crucis præferbat. Ut eò facto*
 tionis si- *adumbraretur non haberi signum liberationis, & salutis, nisi per*
 gnum. *participationem crucis, & sanguinis. Vnde fit, ut Cornelius, & in-*
Exod. 12. *interpretes alii velint electos signandos esse in frontibus non solùm*
Iustinus. *cruce, sed etiam sanguine: sicut superliminaria domorum in libe-*
 Agnus Pal- *ratione ab Ægypto. Ut vel ex hoc præferatur non habere electos*
 chalis præ- *aliud signum liberationis, & salutis, quàm ærumnas, crucem & san-*
 ferebat spe- *guinem. Quod non intelligitur solùm per communicationem virtu-*
 ciem cruci- *tatis, quæ tota ex cruce Christi; sed etiam per participationem imi-*
 fixi. *tationis. Ideo unicuique dicitur, ut tollat crucem suam. Matth. 16. ut*
Matth. 16. *crux uniuscujusque sociâ sit crucis Christi. Et 1. Petri 2. dicitur, Chri-*
1. Petri 2. *stus passus est pro nobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia*
ejus. In quo apertè ostenditur, si electi esse volumus per Christum,
 X C. *imitandum nobis esse Christum, non quomodocumque, sed in pas-*
 Sudor san- *sione. Atque hoc fortasse fuit in causa, ut Christus ascensus*
 guinis, & *Monte Oliveti ad Cælum, & impressurus ibi pedum vestigia, unde*
 ascensio in *ad gloriam primus prædestinationum assurgeret; idem Oliveti solùm*
 cælum cur *prius largo sanguine aspergeret: quando oranti in Monte Oliveti,*
 in Olivero. *factus est sudor ejus sicut gutta sanguinis decurrentis in terram, Lucæ*
Lucæ 22. *22. quo nimirum ostenderet prædestinatis eum ad cælum sequenti-*
 bus necesse esse ad gloriam per ejus ascendere vestigia, sed cruenta,

sed sanguinea, sed poenas, ac dolores olentia. Ut mirum non sit quod ad civitatem illam, cuius portæ, ac muri rubescunt sanguine, ut supra ostensum est, via quoque sit ipsa sanguinea. Vnde concluditur tribulationes maximum esse signum prædestinationis ad gloriam: quia per eas electi, Christi prædestinatorum ducis passionem & crucem imitantur, non nisi per sanguinea vestigia ducentis ad gloriam.

Via ad cælum sanguinea.

Secunda ratio. Tribulatio removet impedimenta ad salutem. Ergo effectus est prædestinationis ad salutem. Ergo & signum. Ultima consequentia patet, quia omnis effectus est signum suæ causæ: sicut fumus effectus est, & signum ignis. Prima consequentia patet, quia prædestinationis est coordinare media ad salutem, & sic etiam removere impedimenta, ex probatis tomo 2. l. 3. q. 2. Antecedens probatur, quia impeditiva salutis alia non sunt, quàm peccata, ut notatum est cap. 1. Hæc autem per tribulationes removentur. Et huius ratio est, quia peccatum committitur per cæcitatem in intellectu, & pravum affectum in voluntate, juxta id quod dicitur Psal. 68. *Obscurentur oculi ne videant: & dorsum eorum semper incurva.*

Primo per tribulationes removetur cæcitas ab intellectu. Ideo dicitur, *vexatio det intellectum auditui.* Isai. 28. & *Virga in dorso ejus, qui indiget corde.* Proverb. 10. Hæc virga appellatur oculata Hierem. 1. *Quid vides Hieremia? Virgam vigilantem ego video: sive, ut alii apud Viegam in Apocal. cap. 15. com. 1. sect. 1. Virgam oculatam ego video.* Quia scilicet hæc virga, dum flagellat, oculos imprimit; efficiens ut homo correptus à Deo videat ea mala peccati, quæ antea non videbat. Idcirco eadem virga appellatur ibidem ab Hieremia *virga vigilans*, nempe causaliter, idest vigilare faciens. Quia virga tribulationis sæpissime excitat à lethali somno peccati; redditque hominem in suis actionibus vigilantem. Quod facit lectio Theodotionis, *virgam amygdalinam ego video.* Quippe de amygdala loquens Procopius in cap. 10. Isaiæ, *virga*, inquit, *hæc somnum summovere creditur.* Et ideo pro eodem habetur virga amygdalina, & virga vigilans; quia illa vigilantiam parit. Porro animadvertendum est florere amygdalas primo vere. Nempe, ut observat Plinius l. 16. cap. 25. *Floret prima omnium amygdala mense Ianuario.* Quapropter non sine mysterio virga tribulationis non cuicumque virgæ assimilatur, sed amygdalinæ. Quia, sicut hæc florens inter hyemalia frigora index est, & prænumcia proximè futuri veris: ita tribulatio inter asperitates ipsas, veluti hyeme efflorescens, signum, & index est futuri veris; nempe gloriæ per totam æternitatem vernantis. Hoc signum non habetur nisi in *virga amygdalina, virga vigilante*; quia tribulatio cæcitatem auferens peccati oculatum reddit intellectum, & vigilantem.

Isai. 28.

Viegas.

XCI.

Procopius.

Plinius.

Animadvertere hoc licet in Rege Antiocho: qui, cum post regales prosperitates, in morbum gravissimum, atque in ærumnas alias incidisset, nunc, inquit, *reminisco malorum, quæ feci in Hierusalem, cognovi quia propterea invenerunt me mala ista.* lib. 1. Machab. cap. 6. Ecce oculum illi redditum à virga oculata. Licet hæc cognitio ex majori ejusdem culpa illi non profuerit ad salutem; quia progressa non est ad effectum voluntatis, de quo infra. Planius idem observare licet in Iob: qui tot flagellis attritus, Deo dixit, *Audiu auris audivi te: nunc autem oculus meus videt te.* Ante tribulationes, vir alioqui cordatissimus, se Deum tantum audivisse testatur; post tribulationes, etiam vidisse, *nunc oculus meus videt te:* quia scilicet hæc virga oculata oculos illi ad clariorem Dei cognitionem impresserat. Quod animadvertens Hugo Cardinalis in hunc locum, *Certior, inquit, cognitio visus, quam auditus: & ideo Deum audivisse ante flagella, post flagella videre se dicit.* Atque ex his probatum remanet per tribulationes removeri impedimenta ad salutem, removendo cæcitatem ex parte intellectus.

Iob 42.

Hug. Card.

Quod autem tribulatio removeat etiam impedimenta ex parte voluntatis, removendo inordinatum affectum ad sensibilia, probatur a priori. Quia omnis inordinatus affectus ad sensibilia provenit ex bono delectabili: quod plerumque contrariatur honesto. Ergo omne id, quod removet delectabile, removet materiam talis affectus inordinati. Sed tribulatio removet delectabile, ut patet. Ideoque tribulatio à tribulis dicitur, quasi spinas interferat, ac tribulos rosas. Ergo, &c. Confirmatur exemplo infantium, quos dum nutrices ablactare decernunt, succos amaros circa papillas apponunt: ut ea amaritie deterriti dulcedinem lactis refugiant. Quippe eodem planè modo Deus, ut suos electos à mundi uberibus ablactet, pestiferam dulcedinem instillantibus, amara quædam admiscet, quibus ipsa iis terrena delectatio male sapiat. Ideo ambitiosis humiliações permittit, juxta illud Psal. 82. *Imple facies eorum ignominia, & querent nomen tuum Domine.* Sensui deditis morbos, ac molestias corporis: turpi amori mancipatis zelotypias, perturbationes, amaritudines, juxta illud Osee 2. *sepia vias tuas spinis,* &c. ut mens, quæ pestifera dulcedine sensibilibus adhærebat, salutifera amaritudine ab iisdem aversa convertatur ad Deum. Ideo dicitur Psal. 49. *tribulationem, & dolorem inveni,* quia scilicet tribulatio tanquam medicina quædam amara, sed utilis, non refugienda est; sed quærenda, & invenienda. Quod animadvertens Augustinus in Psal. 49. in hæc eadem verba, *tribulationem, & dolorem inveni. Invenit, inquit, tribulationem tanquam aliquid utile. Putruerat tunc peccatorum suoribus: invenit tribulationem tanquam usionem, & sectionem.*

Psal. 49.

August.

In hoc autem obiter nota, quod aliquæ tribulationes inveniunt

nos, aliæ inveniuntur à nobis. De prioribus loquitur Propheta cum dicit Psal. 118. *Tribulatio, & angustia invenerunt me.* De posterioribus loquitur dum dicit Psal. 114. *citato tribulationem, & dolorem inveni.* Quippe aliquæ tribulationes adveniunt ab extrinseco, ut sunt persecutiones, calumnia, iactura bonorum, miseria paupertatis, obitus charorum, morbi, & similia: & de his dicitur, *tribulatio, & angustia invenerunt me:* quia scilicet hæc tribulationes non quærentur à nobis: sed contingunt nobis potius refugientibus, & invitis. Aliæ verò tribulationes sponte quærentur ab electis, ut sunt voluntaria paupertas, castigatio corporis per jejunia, cilicia, flagella, & de his sponte quæritis dicit Propheta, *tribulationem, & dolorem inveni.* Tam verò tribulationes necessariæ, quam voluntariæ, signa sunt prædestinationis ad gloriam. Quia tribulationes voluntariæ adhibentur ab electis tum ad majorem conformitatem cum Christo, de qua supra: tum etiam ad segetem patientiæ. Quippe *tribulatio patientiam operatur, patientia probationem: probatio vero spem: spes autem non confundit.* Tribulationes verò necessariæ immittuntur à Deo, tanquam medicamenta à cælesti medico apposita ad sanandos vitiorum morbos, & inducendam salutem. Ideo relictus est Paulo post conversionem *stimulus carnis, & Angelus Satana, qui eum colaphizaret,* 2. Cor. 12. tanquam medicina ad curandas reliquias peccati, è cuius morbo recentissimè convalescerat. Quod adnotans Augustinus in Psal. 21. *clamavit, inquit, Paulus ut referretur ab eo stimulus carnis, & non est exauditus: ut intelligeret homo medicum esse Deum, & tribulationem esse non pœnam ad damnationem, sed medicamentum ad salutem. Sub medicamento positus ureris, secaris, clamas: non audit medicus ad voluntatem; sed audit ad sanitatem.* Ex quo ulterius fit, ut proprium sit electorum in his tribulationibus necessariis confugere quidem ad Deum orando, quemadmodum Christus, *si possibile est, transeat ab ijs calix iste:* sed addendo etiam, *non mea, sed tua voluntas fiat.* Ex qua oblatione tribulationes necessariæ, redduntur per acceptationem voluntariæ, quemadmodum æger ad sectiones, ultiõesque medici clamat: *secari tamen se, & vri patitur, attendens bonum sanitatis.* Qui secus faciunt, bonum tribulationis ignorant: & ideo de iis, qui vehementiùs orant, quàm par est, ut à tribulationibus liberentur, dixit Paulus ad Rom. 8. *eos nescire quid orent, sicut oportet.* Quod explicans Augustinus epist. 127. *cur inquit, putamus hoc eum (Apostolum) dixisse, nisi quia molestia, tribulationesque temporales plerumque prosunt vel ad sanandum tumorem superbia, vel ad probandam, exercendamque patientiam, vel ad quacunque flagellando, & abolenda peccata? Tamen nos nescientes quid ista prosint, ab omni optamus tribulatione liberari.* Ex his omnibus colligitur tribulationes remedia esse, & medicamenta curativa

Psal. 118.

XCII.

1. Cor. 12.
Augusti.Rom. 8.
Augusti.

peccati impediens salutem, atque adeo signa esse perspicua prædestinationis ad salutem.

Tertia ratio. Tribulationes satisfactoriæ sunt pro pœna debita peccatis. Ergo signa sunt pœnæ in hac vita luendæ, non in altera. Ergo signa sunt futuræ retributionis præmij; & sic, prædestinationis ad salutem.

Antecedens probatur, quia pœnæ, aut voluntariè acceptæ, aut saltem patienter toleratæ aliquo modo refarciunt jus divinum læsum: ut patet in pœnis Purgatorij, quæ etiam sine libera acceptatione sunt suo modo satisfactoriæ. Ideo tribulationes etiam hujus vitæ comparantur igni purganti aurum. Eccles. 2. *in igne probatur aurum, & argentum: homines verò receptabiles in camino humiliationis.* Aurum autem, dum in fornace flammescit, signum est quod postea futurum sit ornamentum lucens in torque, ac monili. Quod expendens August. in Psal. 61. *nunquid, inquit, lucet aurum in fornace aurificis? in monili lucebit: in ornamento lucebit. Patiatur tamen fornacem, ut purgatum à sordibus veniat ad lucem. Fornax mundus, aurum iusti, ignis tribulatio, aurifex Deus. Quod vult aurifex facio: inbeor ego tolerare, novit ille purgare.* Tribulatio igitur habet vim purgativam eluendo debitum pœnæ relictum à peccato. Quoniam verò ex communi axioma, *Deus non punit bis in idipsum*, idest quod idem peccatum punire non solet in hac vita, & in altera: ideo pœna in hac vita signum est pœnæ non eluendæ in altera; & sic signum est prædestinationis ad præmium: quia in altera vita, aut pœna retribuetur, aut præmium.

Isal. 98.

Illustratur hoc è Scripturis. Psal. 98. *Deus tu propitijs fuisti eis, & ulciscens in omnes adinventiones eorum.* Ergo conjunguntur, Deum esse alicui propitium, & ulcisci omnia ejus peccata: quia scilicet maxima propitiatio est, ultio delictorum in hac vita; in qua modica satisfactio eluit multa, graviaque peccata. Quod maximè declaratur ex iis, quæ accidere solent in humanis. Nam, si reus aliquis sit constrictus in carcere intra manus, potestatemque Principis, delictum capitale luit capite. Si verò extra carcerem; per sylvas vagatur liber, & campos; tunc facile delictum capitale minori pœna transigitur, injungendo illi servitium militiæ, aut quid simile. Idem planè cum peccatoribus accidit; qui dum post hanc vitam in manus judicis veniunt ab eo traduntur tortoribus quousque reddant universum debitum. Matth. 18. Dum verò per hujus vitæ veluti campos, & sylvas errabundi vagantur, ac liberi, facile cum iis debitum æternæ pœnæ transigitur, commutando eam in pœnam aliquam temporalem faciendam in hac vita. Unde fit, ut pœna in hac vita misericorditer irrogetur, ne incomparabiliter gravius infligatur in altera: & sic signum est probationis divinæ uli Dei in hac vita juxta illud citatum

Matth. 18.

Davidis,

Davidis, Deus propitiuſ fuisti eis, & ulciscens in omnes adinventiones eorum. Quod explanans Augustinus enarrat. in hunc Psalmum: non solum, inquit, donans peccata, sed etiam vindicans propitiuſ fuit. Videte fratres mei, illi Deus irascitur, quem peccantem non flagellat. Nam cui verè propitiuſ est, castigat peccata, ne semper peccare delectet. Et infra. Vindicabat non irascens, sed propitiuſ. Ad hoc vindicabat, ut perficeret cœptum, non ut damnaret eieclum. Idem insinuatur Isai. 54. ubi dicitur ex persona Dei, *in momento indignationis abscondi faciem meam, & in misericordia sempiterna miseratus sum tui.* Quia scilicet momentanea, & levis Dei indignatio in hac vita compensat æternam, & inæstimabiliter gravioſerem, quæ futura fuisset in altera. Quapropter electi tribulationes temporales libentissimè amplectuntur, tanquam pignora æternæ misericordiæ. Quis enim, ut notat Augustinus serm. 30. de Sanctis, *nolit ad horam ur̄i Laurentij igne, ut æternum gehenna non patiatur incendium?* Quod dicit Augustinus ad horam, dicit Isaias loco cita. *in momento*: quia tribulatio etiam per totam vitam durans brevissima est, & momentanea: cum totum vitæ tempus cum æternitate comparatum vix videatur pertingere ad momentum: Hac tamen momentanea tribulatio quoniam est æternæ felicitatis: ideo dicitur loco citato, *in momento indignationis mea abscondi faciem meam parumper à te: & in misericordia sempiterna miseratus sum tui*, quia, ut notat in hunc locum Hugo Cardinalis, *maior est misericordia reducentis, quam punitio abijcientis*, immo illa punitio signum est hujus misericordiæ: cum Deus, ut dictum est, *non puniat bis in idipsum*. Quocirca hæc esse solet communis, & quotidiana precatio electorum, *hic ure, hic seca, ut in æternum parcas.*

Isai. 54.

August.

Hugo Card.

Hoc idem indicasse videtur Spiritus Sanctus Genes. 1. ubi dicitur, *factum est vespere, & mane dies unus.* Dies naturalis incipit à tempore matutino, & desinit in vespertinum: quæritur ergo, ut notat l. 2. exam. cap. 10. Ambrosius, *cur prius vespere, postea mane Scriptura memoraverit: cum vespere finis diei sit, & mane finis noctis.* Explanasse videtur hoc mysterium David Psal. 29. cum dixit *ad vespere demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia.* Nempe dies spiritualis à vespere incipit, & desinit in mane: quia à fletu incipit, & desinit in lætitiã. Contra verò mundanus dies à mane prosperitatum, & lætitiæ incipit; sed desinit in noctem mœroris, & luctus. Ideo dicitur Hierem. 17. *diem hominis non desideravi*, quem locum expendens Gregorius l. 4. mor. cap. 15. *dies*, inquit, *iste desinit in noctem: quia temporalis prosperitas ad tribulationis tenebras perducit.* Mane igitur prosperitatum desinit in æternam noctem; vespere verò tribulationum desinit in æternum mane: quia *ad vespere demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia.* Et ideo in electis fit ves-

XCIII.

Dies electorum incipit à vespere.

Genes. 1.

Ambros.

Psal. 29.

Dies reproborum incipit à mane prosperitatum.

Gregor.

pere, & mane dies unus: & potest dicere unufquifque eorum cum
 Job 17. rursus post tenebras spero lucem

Job 17.
 Tribulatio
 pugna.

Quarta ratio. Tribulationes patienter toleratæ fundant meritum. Ergo signa sunt prædestinationis ad præmium. Consequentia patet, quia merito respondet præmium. Antecedens probatur, quia tribulationes adversantur naturæ, cum tales sint, quia afflictivæ naturæ. Ergo exhibent pugnam naturæ. Ergo exhibent materiam victoriæ: cum victoria non sit sine pugna. Ergo fundant meritum in victore, & sic præmium victori debitum.

1. Tim. 2.

Confirmatur ex 2. ad Tim. 2. *Non coronabitur, nisi qui legitime certaverit.* Ergo certamen, & causa, & signum est consequendæ coronæ. Idcirco Ambrosius l. 4. in Lucam cap. 4. *si quando, inquit, tentaris; cognosce quia paratur corona. Tolle martyrum certamina, tulisti coronas: tolle cruciatus, tulisti beatitudines.* Ideo conspectæ sunt à Ioanne in electorum manibus palmæ: & palmæ in manibus

XCIV.

Palma cur
 in manibus
 electorum.

Hug. Card.
 Psal. 91.

Palma la-
 tior versus
 cælum.

August.

Palma non
 cedit pon-
 deri.

Plin.

Gerson.

Tertull.

Epiphan.

Phœnicis
 renovatio.

Tertull.

sunt à Ioanne in electorum manibus palmæ: & palmæ in manibus eorum. Apocal. 7. quia palma symbolum est victoriæ: eo quod, ut nota Hugo Cardinalis in Psal. 91. *habet folia similia gladio: gladius autem instrumentum est ad victoriam.* Ideo etiam dicitur Psal. 91. *justus ut palma florebit*, sive quia palma arcta, & aspera habet inicitia versus terram, latissima verò, & pulcherrima est, ubi desinit versus cælum: ut significetur electos arctam, & asperam ducere vitam multis coarctatam angustiis in terra: sed quæ terminabitur in latissimam, & pulcherrimam in cælo. Quæ est observatio Augustini enarrat. in hunc Psalmum, ubi, *justus, inquit, ut palma florebit, Fortè hoc significavit in palma; quia eius aspera radix videtur in terra: pulchra coma sub calo est. Erit ergo & tua pulchritudo in fine.* Sive quia palmæ hoc est proprium, ut non succumbat oneri; sed quò magis pondere premitur versus terram, eò altius assurgat in cælum, ut indicat Plin. l. 17. c. 24. Quod proprium est electorum; qui quò magis adversitatibus premuntur in terra, eò altius per charitatem assurgunt, usque ad sedem obtinendam in cælo. Quamobrem Gerson Parisiensis p. 2. serm. de omnibus sanctis, *mansuetus, inquit, animus, quanto majores erunt tribulationes, tanto erit excelsior*, nempe palma, quæ pressa magis attollitur. Observandum etiam est hic ab aliis legi, *justus florebit sicut Phœnix.* Quod de Pœnice ave intelligunt Tertullianus l. de resurrectione carnis c. 21. & Epiphanius in Physiologia c. 11. Hæc autem, ut iidem notant, è constructo sibi tumulo rediviva consurgit; aque inter flammæ, cineresque renascitur, vitam trahens è funere. Quapropter dicitur à Propheta, *justus florebit sicut Phœnix*, quia electus quisque nonnisi inter tribulationes, veluti inter flammæ, ac cineres, ad æternam vitam nascitur. Quod adnotans Tertullianus loco cit. *justus, inquit, florebit sicut Phœnix, quia Phœnix floret de morte, ac de funere.* Fateor in hoc specialiter designari mar-

tyres, quæ æternam vitam hauriunt ex interitu. Tribulationes tamen patienter toleratæ vicem supplent Martyrii. Ideo Chrysostomus ^{Chrysof.} homilia de divite: *habet, inquit, pax, habet & sanguis loca sua. Habet paupertas martyrium suum: & egestas benè tolerata facit martyrem.* Et ideo unusquisque electus dicitur *florere sicut Phœnix, redi-vivus de funere: florere sicut palma, celsior ex pondere: & de sin-gulis dicitur, palma in manibus eorum,* ad significandam victoriam, palmamque martyrii, cum tribulatio *benè tolerata faciat martyrem,* ut dictum est ex Chrysostomo. Idcirco, ut infert Ambrosius l. 4. in Lucam c. 4. *tentationem nunquam timere debemus. Etenim causa victo-ria, materia triumphorum.* Quod si in triumphis, ut notat Valtrinus de re militari l. 7. c. 8. gestabantur ante rhedam triumphantis simulacra Provinciarum, urbiumque victarum, in quibus subigendis Duces fortissimi defudaverant: ambigere non debemus quin in cujuslibet prædestinati triumpho, simulacra illarum pœnarum spectentur, quas ille in præsentī vita fortiter toleravit. Ita in triumpho Stephani lapides, Laurentii crates ignea, Catharinæ rota, Petri crux, Pauli gla-dius emicarunt: & ut notat S. Leo serm. in nativ. S. Lauren. *in honorem* ^{s. Leo.} *transferunt triumpho etiam instrumenta supplicij.* Idem sentiendum vi-detur de cæteris tribulationibus electorum: quæ, ut revelatum cui-dam traditur, incomprehensibili quodam artificio, divina manu in-sculptæ apparebunt in thronis adamantinis, aut smaragdinis, in qui-bus electi sedebunt; ut unusquisque per totam æternitatem summa cum animi jucunditate ante oculos habeat singulas tentationes, tri-bulationes, ac pœnas, de quibus patienter perlatis in hac vita stre-nuè triumphavit. Ideoque, ut benè dictum est cum Ambrosio, *Ten-tatio causa est victoria, materia trium.* Vnde concluditur tribulationem patienter perlata prædestinationis & medium esse, & signum: quia materiam exhibet certaminis, victoriæ, triumpho. Quippe, ut notat Chrysostomus ser. 1. de martyr. *Nultus athleta sine certamine* ^{Chrysof.} *fortior dicitur: nemo miles sine pralio hostem subjecit: nemo sine victo-ria poterit coronari.*

Quinta ratio, descendendo magis ad particularia, desumitur à pe-culiaribus virtutibus, in quarum exercitio fundat tribulatio ratio-nem meriti, & juris ad gloriam. Formari autem potest sic. Tribulatio affert exercitium pœnæ omnium virtutum. Ergo est signum prædesti-nationis ad gloriam. Consequentia patet, quia virtutes sunt præde-destinationis tum signa, tum media: sicut reprobationis, vitia. Antece-dens probatur tum de virtutibus moralibus, tum de Theologicis. E moralibus seligemus tres, humilitatem, patientiam, fortitudinem. Primò tribulatio magistra est humilitatis. Omnis enim tribulatio est quædam naturæ humiliatio: humiliatio autem ad humilitatem est via, quod docens Bernardus epist. 88. *humiliatio, inquit, ad humilita-* ^{Bernardus,}

Humiliatio
ad humili-
tatem est
via.

Tribulatio
mater pa-
tientia.

Ad Rom. 5.

Prosper.

Iob Proto-
typus tri-
bulati.

XCVI.

Ad Rom. 15.
S. Franciscus

S. Thomas.

Tribulatio
mater for-
titudinis.

2. Cor. 12.
Chrysof.

Fortes ex
ethnicis
tribulati.
Seneca.

Prov. 16.

Patiens me-
lior viro
forti.

Cyprian.

Patientia
encomia.

tem est via. Si virtutem appetis humilitatis, viam non refugas humili-
tationis. Nam si non poteris humiliari, non poteris pravehi ad humilitatem.
Humilitas autem speciale continet exaltationis, & prædestinatio-
nis indicium, ut ostendetur c. 9. Secundò tribulatio mater est patien-
tiæ. Ideo dicitur ad Rom. 5. *tribulatio patientiam operatur*, tum, ut cau-
sa materialis, quia præbet materiam, circa quam patientia exerce-
tur: tum ut causa effectiva, excitando, & movendo ad patientiam.
Quamobrem Isidorus Pelusiota l. 3. epist. 26. *præcedit*, inquit, *coronam*
probatio, probationem victoria, victoriam patientia, patientiam afflictio,
atque tentatio. Ideo Sanctus Iob, qui prototypus fuit hominis tribu-
lati, prototypus etiam fuit patientiæ. Quamobrem S. Prosper p. p.
præd. c. 22. *Iob*, inquit, *athleta fortissimus in exemplum omnis patientia*
productus est: quia scilicet in exemplum omnis tribulationis. Ideo
B. Laurentius Iustinianus l. de patientia c. 3. *quemadmodum*, inquit,
in corporibus medicina reparat sanitatem: sic in animabus patientiam tri-
bulatio generat.

Tribulatio igitur prædestinationis est signum, quia patientia præ-
destinationis est medium. Idcirco in Scripturis patientia cum conso-
latione conjungitur, ad Rom. 15. *Deus patientia, & solati*: non
solum in vita futura, sed etiam in præsentia. Ideoque dicebat S. Fran-
ciscus, *tanta est gloria, quam expecto, ut me omnis mortificatio, om-*
nis humiliatio, omnis pœna deleat. Ecce patientiam adnexam solatio,
juxta illud Pauli, *Deus patientia, & solati*. Tertiò tribulatio
causa est fortitudinis. Hæc enim *versatur circa toleranda qualibet*
adversa, ut docet S. Thomas 2. 2. quæst. 23. art. 4. ad primum.
Quippe versatur circa ardua. Vnde fit ut tribulatio, quæ est aspera,
arduaque naturæ, materiam præbeat fortitudini. Idcirco dicitur Ps. 7.
Deus fortis, & patiens, nimirum in ipsomet Deo non est fortitudo
sine patientia. Ideo Paulus 2. ad Cor. 12. *cum infirmor*, inquit, *tunc*
fortior sum. Quia, ut notat Chrysostomus tract. de Pœnit. *fortiores*
nos tentamenta faciunt: teporem enim excutiunt, & sanctum feruo-
rem immittunt. Hanc veritatem Philosophi etiam ethnici agnove-
runt: qui eos solos fortissimos prædicabant, qui libenter dura, &
aspera patiebantur. Quamobrem Seneca cap. 1. de Providentia, *vir,*
inquit, *fortis cum mala fortuna compositus spectaculum Deo dignum.*
Fortuna, ut gladiator fortissimus, sibi pares quarit: ignem experitur
in Mutio, paupertatem in Fabritio, exilium in Rutilio, tormentum
in Regulo, venenum in Socrate, mortem in Catone. Hæc fortitudo
maximè exercetur in expugnandis vitiis; quod mirificè præstat pa-
tienter tolerata tribulatio. Idcirco dicitur Prov. 16. *Melior est patiens*
viro forti: quia vir fortis corpore expugnat corpora; patiens verò
fortis animo expugnat vitia. Quocirca Cyprianus in l. de bono pa-
tientia, *patientia*, inquit, *est que iram temperat, linguam frenat,*

libidinis impetum frangit. (Ideo ille, dum stimulis carnis tentatus, postea contumeliosi affectus, cum ab eo quæreretur an adhuc tentatio carnis urgeret: admirabundus respondit, *vivere non licet; fornicari licebit?*) *Hæc tumoris violentiam comprimit, facit fortes in adversis, tentationes expugnat: persecutiones tolerat, martyria consummat.* Hæc de virtutibus moralibus tribulationem comitantibus, ut non immeritò Chrysostomus dixerit hom. 9. in Matth. *tribulationes inseparabiles quasdam comites esse virtutum.* Quod verò attinet ad virtutes Theologicas, aio tribulationem fomentum esse fidei, spei, & caritatis.

Chrysost.

Quod spectat ad fidem, hanc in tribulatione patienter perlata maximè exerceri patet ex eo, quod quis patienter tolerat amissionem bonorum visibilium hujus vitæ, quia firmiter credit obventura illi bona invisibilia in æterna vita: atque hilariter suscipit mala sensibilia, quæ videt; ut evadat mala spiritualia, quæ non videt. In hoc autem maximè exercetur fides, cum non sistat in actu intellectus: sed progrediatur ulteriùs usque ad affectum, & praxim in re tam ardua, qualis est perpeffio malorum hujus vitæ. Ideo dicitur ad Hebræos 11. *Fide obtulit Abraham Isaac, eum tentaretur.* Quia scilicet fides effecit, ut Abraham mortificaret se in affectu filii sui unigeniti Isaac: evaginans gladium ad eum immolandum, juxta præceptum Domini. Fuit autem ea maxima tentatio, & tribulatio Abrahami, ideoque hæc dicitur, *cum tentaretur.* Sive quia, ut dicitur Genes. 22. *tentavit Deus Abraham,* injungens illi durissimum mandatum, ut suis manibus occideret unigenitum; qua afflictione nulla durior excogitari potest in hac vita. Sive quia, ut tradunt Rabbinii, apparuit Abrahamo dæmon sub specie Angeli, eum deterrens, & revocans ab immolatione filii: ideoque dicitur, *cum tentaretur.* Hanc autem tentationem, animique summum angorem evicit fide: quippe *fide obtulit Abraham Isaac.* Est ergo fides in Abrahamo operata tolerantiam singularis illius afflictionis, qua jussus est tradere filium unigenitum ad immolandum: ad quod meritum remunerandum, vice unius filii dedit illi Deus sobolem pœnè infinitam, ut pater esset omnium credentium. Quod observans Chrysostomus hom. de fide Abraham: *Fidei, inquit, pretium in filio conspexit. Unus filius Abrahæ exoptatur: & immensa ei multitudo promittitur. Solatium unius hæredis conquiritur, & innumerabilis soboles destinatur.* Hoc totum tribuitur fidei Abraham, quam in illa tentatione exercuit, quando *tentavit Deus Abraham,* &c. qui juxta dictum Apostoli 1. ad Cor. 10 *fecit cum tentatione pro-*

Ad Hebr. 11.

Genes. 22.

1. ad Cor. 10.

Hoc idem per ambages significatum fuit sponsæ, cui dictum est, *murænylas aureas faciemus tibi vermiculatas argento.* Cant. 1. per *murænylas aureas ornamenta aurium* intelligit Bernardus serm. 41.

in Cant. unde fit ut murænulæ aureæ ornamenta sint fidei: idcirco idem Bernardus, *murænula*, inquit, *prætiosa aurium sunt ornamenta: atque sunt propterea, quia fides ex auditu*. Observandum tamen est hæc ornamenta efficta esse in figuram serpentis: ideo Clemens l. 2. pædag. c. 12. *murænulas*, inquit, *aureas, & serpentes in decorem effinxit*. Murænulæ igitur aureæ vermiculatæ argento, tanquam ornamenta aurium sponsæ, fidei tribuuntur: quia per fidem serpentes ipsi aurei, & vermes efficiuntur argentei. Per serpentes autem, & vermes non nisi tribulationes, & persecutiones signantur, ut hic notat Philo Carpatius, & alii. Quæ tribulationes efficiuntur per patientiam aureæ, & argenteæ: quia, ut notat Ambrosius serm. 7. in Psal. 118. *Ecclesia cum uritur, detrimenta non sentit: sed magis ejus fulgor augetur*. Legit Apponius *catenulas aureas faciemus tibi*. Quia catenæ, quibus olim martyres vinciebantur, & nunc justi in injustis accusationibus, & carceribus vinciuntur, evadunt per tolerantiam aureæ. Ideo Paulus catenis oneratus, cum se & Apostolum, & doctorem gentium nominare posset, hoc maximè titulo gloriatur, *vinculus in Domino*. Quippe, ut ait Chrysostomus homil. de B. Iob, *catena circumdata sanctis illis manibus, Apostolatu, & doctoratu multò sunt illustriores*. Ideo dicitur *catenulas aureas*. Additur, *vermiculatas argento*, quia vermes corrodentes Iob, atque ex ejus ulceribus, cum federet in stercorino, emanantes, de quibus ipse dicebat, *putredini dixi pater meus es; mater mea, & soror mea vermibus*, Iob 17. erant per patientiam vermes argentei: ideoque dicitur, *vermiculatas argento*. Parum dixi vermes evadere argenteos; quia patienter perlatis gemmascunt in margaritas. Huc facit id, quod narratur in Chronicis Patrum Prædicatorum p. p. l. 1. c. 49. contigisse cuidam sanctæ mulieri, gravissimis doloribus cruciatæ. A qua cum vermes scatentes ex ulceribus, manu Dominicus sustulisset, tanquam ex rapina iratior, repetiit illa vermes suos. Hos raptor repente vidit conversos in margaritas, quæ rursus ulceribus restitutæ, in pristinam formam vermium redierunt. Quidni igitur à sponso dicantur vermes argentei, cum per tolerantiam sint quoque gemmei? Cum igitur murænulæ aureæ vermiculatæ argento ornamenta sint aurium designatarum per fidem; quippe, ut dictum ex Paulo, *fides ex auditu*, non obscure significatur tribulationes adumbratas per serpentes, & vermes, effici aureas & argenteas per exercitium fidei. Ideoque dicitur, *murænulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento*; quia scilicet, ut dictum est ex Ambrosio, in persecutionibus *detrimenta non sentiuntur: sed magis fulgor augetur*. Hæc de tribulatione predestinationis signo, ut conducente ad exercitium illustrissimum fidei: quæ docet ærumnas temporales contemni, ut evadantur æternæ.

Quod verò tribulatio sit etiam incentivum spei, probatur eviden-

XCVII.
Ambrosius.

Iob 17.

ter ex ratiocinatione Pauli, *Tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio verò spem: spes autem non confundit*, ad Rom. 5. In hoc autem dubitatio oriri potest, quod si in tribulationibus patientia oritur è spe (ideo enim eas libenter patimur, quia præmium tolerantiae speramus) non apparet in quo sensu dici potuerit à Paulo spem oriri à patientia. Hanc dubitationem soluit Chrysostomus homil. in cap. 15. ad Rom. ubi, *vicissim, inquit, altera parit alteram, ad Rom. 5. tolerantia spem, spes tolerantiam.* Quomodo autem tribulatio spem pariat, explicat homil. in cap. 5. ad Rom. ubi, *afflictiones, inquit, spem ipsam non modo non tollunt, sed etiam preparant: & infra. Spem in nobis vigere faciunt: cum nihil sit, quod sic nos ad bonorum spem comparet quàm bona conscientia.* Nullum autem majus testimonium bonæ conscientiae, quàm ærumnæ, doloresque patienter perlati. Sicut enim militi vulnera, cicatrices, laboresque in militia tolerati magnam spem præstant apud Regem remunerationis, ac præmij: ita, &c. Ideo dicitur ad Rom. 12. *spe gaudentes, in tribulatione patientes.* Quia nimirum tribulationem præsentem inseparabiliter comitatur spes futurorum: quæ spes gaudium etiam exhibet in præsentis vita. Ideo Philo apud Cornelium in Epist. ad Rom. cap. 22. spem vocat *gaudium ante gaudium.* Quippe, ut notat Chrysostomus in hunc locum, *ante futura bona in præsentis etiam vita magnum bonum ex afflictione suscipitur.*

Magnum autem bonum est gaudium, quod præbet spes futurorum. Ideo S. Iob inter summos animi, corporisque angores, bonis omnibus spoliatus, canebat hilariter, *in carne mea videbo Deum salvatorem meum: (nimirum in carne illa ulcerosa, cum qua sedebat in sterquilinio) reposita est hæc spes mea in sinu meo.* Iob 17. Nempe, ut notat Gregorius l. 6. mor. cap. 13. *spes in aternitatem animum erigit: & idcirco nulla mala exterius, qua tolerat, sentit.* Hæc spes gaudium exhibebat Antonio; qui, ut refert Athanasius in ejus vita, in eremo degens, inter summas corporis asperitates *hilarem semper faciem gerens, liquidò ostendebat se de caelestibus cogitare: Ideo Abbas Apollo apud Palladium in Lausiaco cap. 25. suos alloquens monachos, qui afflictationibus corporis, ac pœnitentiæ operibus, in desertis locis, citra omne humanum solatium, incumbabant: tristenter, aiebat, mundani; qui aliam spem non habent: nos verò, qui tanta spe caelestis gloria digni habiti sumus, quomodo non perpetuò letabimur? nimirum in tribulatione patientes, spe gaudentes.* Idcirco tribulatio in Scripturis assimilatur flori; in quo spes insidet fructuum. Hinc Cant. 2. *tempus putationis, sive ut legunt alij, tempus tentationis advenit: flores apparuerunt in terra nostra. Tempus tentationum, est tempus florum: quia tentatio flos est, fructum promittens æterni gaudij.* Quocirca Nyssenens tract. de beat. fru-

Philo.

Cornel.

Spes gaudium ante gaudium.

Chrysof.

Iob cur summos dolores pertulerit.

Iob 17.

Gregor.

Antonij facies semper hilaris.

Athanas. Pallad.

Tristandū mundanis, gaudendū justis.

Tribulatio flos fructū promittens.

Cantic. 2.

Nyssenens.

*Et*num, inquit, qui sperantur, flos afflictio est. Propter fructum igitur florem etiam decerpamus. Electi ergo in afflictionibus positi flore gaudent in hac vita, fructibus in altera: hic gaudent spe, ibi re. Quippe, cum tempus tentationis advenit, flores apparent in terra nostra. Fructuum autem, qui sperantur, flos afflictio est, ut dictum est cum Nysseno. Ex his afflictionum floribus fasciculum sibi sponsa confecerat, cum dixit, *fasciculus myrrha dilectus meus mihi: inter ubera mea commorabitur*. Cant. 1. Fasciculus inter sponsæ ubera collocandus confici solet è floribus: hic autem conficitur ex myrrha amarissima: quia scilicet flos afflictio est. Ideo Bernard. serm. 43. in Cant. *Myrrha*, inquit, *amarares, dura, & aspera tribulationem significat. Eam sibi (sponsa) delicti causa imminere prospiciens gratulabunda id loquitur, confidens se omnia viriliter subituram*. Appellat autem non fascem, sed *fasciculum myrrha*: quia tribulationes qualibet levissimas existimabat, sive præ amore sponsi, sive præ spe præmiorum. Idcirco idem Bernardus: *propterea, inquit, non fascem, sed fasciculum dicit; quod leve præ amore ipsius ducat quidquid laboris imminet, & doloris. Bene fasciculus: quia non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam. Erit ergo quandoque nobis ingens cumulus gloria, qui modò est fasciculus myrrha*.

XCVIII.
Fasciculus
myrrhæ tri-
bulationes
designat.
Cantic. 1.
Bernard.

tribulationes
cur fasci-
culus.

tribulationum
amaritudines
comitatur
dulcedo.
Bernard.

Botrus Cypri
Christus
inter affli-
ctiones.
Theodor.
Stephano
cur dulces
lapides.
Act. 7.

Augustin.

XCIX.
Apes mel
conficiunt
è guttis
matis, &
tore cæli.

Hæc spes, tribulationum amaritudines dulces reddit: ideo subditur, *botrus cypri dilectus meus mihi*: Electis enim, quibus Christus est in hac vita *fasciculus myrrha*, propter amaritudinem afflictionis, futurus est in altera *botrus cypri*, propter suavitatem visionis. Quamobrem idem Bernardus serm. 44. *si dilectus in myrrha, multò magis in suavitate botri*. Adde hanc suavitatem non expectari, sed inter ipsas tribulationes sentiri, propter spem, per quam futura gaudia prægustantur. Quapropter dicitur à sponsa *botrus cypri dilectus meus mihi in vineis engaddi*, sive ut alij, *in fonte tentationis*. Ideo Theodoretus in eum locum, *in tentationibus*, inquit, *constituta, & à multis oppugnata (sponsa) tuam dicit sentio suavitatem*. Hoc videre licet in Stephano; qui, dum lapidaretur, inter amaritudines vulnerum, Paradisi prægustans dulcedinem, *ecce*, inquit, *video calos apertos*. Act. 7. ita ut suavitas vicinæ gloriæ, quam spe oculisque præceperat, dulcissimos illi redderet lapides. Quapropter de eo canit Ecclesia, *lapides torrentis illi dulces fuerunt*. Quia scilicet, ut notat Augustinus in Soliloquio cap. 22. ex aspectu imminentis præmij, *Christi dulcedo torrentis lapides Stephano dulcoravit*. Sensit ille, inter amaritudinem myrrhæ, suavitatem botri: ita ut simul posset dicere: *fasciculus myrrha, botrus cypri*, &c. quia electis ipsæmet tribulationum amaritudines spe futuri præmij dulcescunt in mella.

Huc facit id, quod de apibus dicitur; ab eis mel confici ex dulcedine rosis, quem libant è floribus, & guttis amarissimis, quas è marinis aquis

aquis exoribent. Quod referens Hugo Cardinalis in Pf. 92. legitur, inquit, *de Rege apum, quod mittat apes ad mare, ut inde afferant guttas maris, & ponant cum dulcedine florum: & inde conficiunt mel ex amaritudine, & dulcedine.* Cum igitur ipsa mellis dulcedo non possit sine amaritie confici, videtur in hoc nos admonuisse natura, æternæ consolationis mel confici *ex amaritudine, & dulcedine*: ex amaritudine tribulationum, & dulcedine, quam spes affert consequendi præmij. Quamobrem Chrysostomus hom. 15. in cap. 7. Act. fer, inquit, *hic tribulationem propter Christum; nihil huic refrigerio par: ita ut quò maiorem dixeris tribulationem, eò maiorem dicas voluptatem.* Ecce fasciculum myrrha, cum botro cypri. Ideo Prophetæ Pf. 93. *secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tue latificaverunt animam meam.* In quem locum Augustinus, multi, inquit, *dolores, sed multa consolationes: amara vulnera, sed suavia medicamenta.* Ecce mel confectum ex guttis maris, & rore cæli; *ex amaritudine, & dulcedine*, ut dictum est cum Hugone. Idem confirmat Apostolus 2. ad Cor. 1. *sicut abundant passiones Christi in nobis: ita & per Christum abundat consolatio nostra.* Ubi; ut notat Chrysostomus, *ex ipsis afflictionibus consolationem affert.* Quid enim dulcius, quàm Christi afflictionum fieri participem, atque hac illius gratia perpeti: nimirum mel ex iis conficitur, in quo ipsamet amaritudo dulcescit. Idcirco S. Franciscus Xaverius, qui inter summos corporis labores, ærumnasque clamabat, *non sat est, divinis in eo solatiis exuberantibus repetebat, sat est Domine, sat est.* Quia iuxta dictum Apostoli, *sicut in eo abundabant passiones, ita & consolatio.*

Denique Iacobi 1. *omne gaudium existimate, fratres, cum in variis tentationes incideritis.* Ubi observandum est à Iacobo in tribulationibus non solum reponi gaudium, sed *omne gaudium*: quia gaudium, quod oritur ex prosperitate temporali, non est verum, & solidum gaudium, sed falsum, & inane: cum merum contineat æterni mœroris, in quem desinit. Gaudium verò, quod è tribulationibus oritur patienter perlatis, est verum, solidum, immo *omne gaudium*: quia spem continet omnis boni, & perfectæ felicitatis, in quam desinit. Quapropter Chrysostomus homil. 17. in cap. 7. act. Apost. *istud, inquit, magnum gaudium est, & lucrum afferens, quod à vinculis, quod à flagellis, quod à persecutionibus, quod ab oblocutionibus, quod à mœstis habet principium: & in bonum finem occurrit. Quod autem in mundo, secus se habet: incipit à suavis, desinit in tristitiam.* Observandum est à Chrysostomo tribulationem appellari *gaudium lucrum afferens*: quia nimirum gaudium hoc oritur à spe lucri, & præmij assequendi. Illustrari hoc potest exemplo eorum, qui navant operam arti Alchymisticæ. Quippe hi assidue prope fornaces labo-

Hug. Card.

Mel divinæ consolationis, ex amaritudine, & dulcedine. Chrysof.

Psal. 39.

August.

2. Cor. 1.

Chrysof.

Tribulatio dulcis propter Christum.

Francisci Xaverij inter ærumnas consolatio.

Iacobi 1.

Tribulatio omne gaudium.

Chrysof.

C.

Tribulatio assimilatur arti Alchymia.

rant, æstuant, desudant; & sæpe, viri alioquin nobiles, suis manibus ollas collocant, prunas sternunt, folles animant: in hac opera dies, menses, annos absumunt alacriter, expectantes propediem aurum, quod numquam vident, spe quidem fallaci semper, & irrita. Alacritatem multò majorem à fortiori conferre tribulatis debet spes solida conficiendi per tolerantiam, veluti per artem chemicam, nobilissimum, è vilissima miseriarum materia, aurum, & thesauros cumulatissimos meritorum. Ideoque à Chrylostomo tribulatio dicitur *gaudium lucrum afferens*, cum sit gaudium ex lucro Alchymistico.

Morbi dolores in massas aureas commutantur.

Cum quis igitur morbo urgetur, quot quotidie angores, doloresque corporis cum Christi angoribus, doloribusque conjunctos patienter tolerat, tot auri pretiosissimi massas reperietur vesperi conficisse: non, ut reptobi deliciis ac voluptatibus dediti, *thesaurizans sibi iram in die ira*; sed cum electis, crucis Christi amatoribus, *thesaurizans sibi misericordiam in die misericordiae*: quandoquidem *tribulatio gaudium est lucrum afferens*, tanquam ars alchymica conflandi aurum. Idcirco Ambrosius serm. 20. in Psalm. 118. *Fornax*, inquit, *qua ferrea est fragilibus*, (nimirum iis, qui in tribulatione ab animi nitore deficiunt) *est perseverantibus aurea*; dolores scilicet, & ærumnas, in aureos transmutans cumulos meritorum. Quod ipsum videtur innuisse sanctus senex cuidam discipulo doloribus cruciatus, ut habetur in vitis Patrum cap. 3. num. 157. cui ille, *ne tristetis*, inquit, *ex infirmitate, vel plaga corporis tui. Si ferrum es, per ignem eruginem amittis: si aurum es, per ignem probatus à magnis ad majora procedis. Ne anxieris ergo, frater, si Deus te in corpore vult torquere. Quia scilicet, quasi per artem Alchymisticam, in fornace tribulationis aurum vel conflatur, vel purgatur, vel conficitur, vel perficitur. Nempe tribulatio, ut dictum est cum Ambrosio, fornax est perseverantibus aurea.*

Ambros. Tribulatio fornax aurea.

Vit. Patr.

Hieronym.

Tribulatio animæ Paradisus.

2. Cor. 1.

Hæc firma spes, non quidem transmutandi terream materiam in massas auri; sed miseras & pœnas in gradus gloriæ, alacritatem præbebat martyri Ignatio: cum, ut refert Hieronymus in lib. de script. Eccles. martyrio proximus sic dicebat, *Ignis, crux, bestia, confractio ossium, membrorum divisio, totius corporis contritio, & omnia tormenta diaboli in me veniant: tantum Christo fruam*. Hæc spes fruendi Christo ipsamet tormenta diaboli reddebat dulcissima: quia novo quodam, & longè sublimiori alchimix genere, infernus ipse per patientiam transmutatur in Paradisum. Hocque electorum est proprium, ut summas inter ærumnas, quæ quamdam inferni speciem præferunt, lætari, ac gestite videantur, perinde ac si essent in medio Paradisi. Ideo Paulus 2. ad Cor. 1. *Deus*, inquit, *totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra*. Observandum, dum *consolatur in tribulatione*, appellati *Deum totius consolationis*: quia,

si Deus totam consolationem exhibet in Paradiso, hanc etiam totam exhibet in tribulatione, quæ quidam est animæ Paradisus. Quam obrem Chrysostronus hom. 1. in epist. ad Cor. Paulus, inquit, cum videret tentationes quotidie ingruentes, ita gaudebat, gestiebatque, non aliter quam si in medio Paradisi vixisset.

Advertendum tribulationem in Scripturis inferni nomine designari 1. Reg. 2. Dominus ducit ad inferos, & reducit: id est ad maximas afflictiones, quales videri possent prodire ab inferis, ut ibi explicat Hugo Card. Præterea Psal. 17. dolores inferni circumdederunt me: id est dolores maximi, quales, per figuram amplificationis, videri possent infernales. Ideo subditur, in tribulatione mea invocavi Dominum. Tribulatio igitur maxima inferni nomine designatur. Quare tribulati hac eadem phrasi uti solent, dicentes in summis afflictionibus, se esse in inferno. Hic autem tribulationum infernus, sublimissimo Alchimix genere, transmutatur per tolerantiam ab electis in Paradisum. Quippe inter summos angores, cum Paulo, ita gaudent gestuntque, ac si viverent in medio Paradisi. Quia scilicet, Deus totius consolationis consolatur eos in omni tribulatione, ut dictum est ex 2. Corinth. 1. Hæc autem consolatio maximè præstat per spem vivacissimam retributionis, ac præmii. Ideo dicitur ab Apostolo ad Rom. 5. Gloriamur in spe gloria filiorum Dei, non solum autem, sed & gloriamur in tribulationibus. Coniunguntur hæc simul, gloriari in spe gloria filiorum Dei, id est, quæ debetur filiis Dei, & gloriari in tribulationibus: quia ipsamet tribulatio spem continet gloriae. Ideo Bernardus serm. 17. in Psal. Qui habitat, non altera, inquit, gloriatio commendatur, sed additur mihi spes gloria: siquidem in tribulatione spes gloriae. Spes adeo certa, ut ipsamet gloria in tribulatione contineatur, quemadmodum fructus continetur in semine. Quapropter subdit idem Bernardus, immo & ipsa in tribulatione gloria continetur: sicut spes fructus, & ipse fructus est in semine. Quidni igitur in tribulatione sit pignus prædestinationis, & gloriae; quando in ea per spem vivam contineri videtur ipsamet gloria? Et ideo ex Paulo, qui gloriatur in tribulatione, gloriatur in spe gloria, ut dictum est.

Il igitur, qui in tribulatione sunt positi, Paradisi gloriam quasi pugno conclusam habere videntur in manibus, dicentes cum Paulo ad Tim. 2. Fidelis sermo, si commortui sumus, & convivemus, si sustinebimus, & conregnabimus. Fidelis sermo, nempe indubitatus, & certus ex Dei fidelitate: qui beatitudinem, & coronam promisit patientibus, juxta illud Iacobi 1. Beatus vir qui suffert tentationem: Iacob. 1. quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vite. Et quia de huius promissionis fide dubitari non potest, ideo dicit, Fidelis sermo, si sustinebimus, & conregnabimus, quia ut notat Augustinus in Psal. 32. Augustin.

CI.
In tribulatione Deus totius consolationis. Chrysostr.

Tribulatio in Scripturis inferni nomine.

Rom. 5.
In tribulatione spes gloriae.

Bernard.

In tribulatione gloriae tanquam fructus semine.

2. Tim. 2.

Iacob. 1.

Augustin.

CII.
Deus fide-
lis debitor,
misericor-
dissimus
promissor.
Bernard.

Fidelis Deus est exhibens homini, quod promisit. Tenemus ergo fidelissimum debitorem: quia tenemus misericordissimum promissorem. Hac ergo Dei cautione præstita de danda corona certantibus, spes firma confurgit in iis, qui tribulationes æquanimiter tolerant, se coronam gloriæ recepturos. Quamobrem Bernardus serm. 7. in Psal. Qui habitat, In spe, inquit, vivimus, fratres, nec in tribulatione deficiamus: quod in expectatione sumus ineffabilium gaudiorum. Neque enim vana nobis, & inanis expectatio, aut dubia spes (ut esse solet in militibus qui pro temporalibus Regibus labores, & vulnera patiuntur) innixa aterna promissionibus veritatis. Vnde ita concludit, Viriliter ergo sustineamus colluctationes in hoc seculo, & persecutionem quamlibet æquanimiter patiamur. Ex his perspicuè apparet in tribulatione æquo animo tolerata non solum præclarissimè exerceri fidem, sed etiam maximè nutriri spem; quæ, ut etiam vocat Clemens Alexan. lib. 1. pædag. cap. 6. veluti sanguis est fidei. Vnde etiam sequitur in tribulatione contineri ex hoc capite maximum prædestinationis signum ex ratiocinatione supra allata Pauli. Tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio verò spem; spes autem non confundit, quem locum explicans Bernardus serm. 37. in Cant. spes, inquit, non confundit; quia certitudinem infundit. Per hanc enim spiritus testimonium perhibet spiritui nostro quod sumus filij Dei. Vnde ulterius infert, quod si filij, & hæredes. Observandum tantam spem oriri ex tribulatione generosè perlata, ut dicat Bernardus, hac spe certitudinem infundi, quod sumus filij Dei: id est moralem quamdam certitudinem per conjecturas, & signa maximè probabilia.

Clemens
Alex.

Bernard.

Postremò non solum tribulatio prædestinationis est signum, quia per eam maximè animatur tum fides, tum spes: sed etiam quia per eandem & probatur, & augetur charitas: quæ comes est certissima gratiæ, dispositionis ultimæ ad gloriam. Tria hæc, fidem, spem, charitatem, egregiè cum tribulationibus patienter perlatis Tertullianus conjunxit l. de patientia cap. 12. ubi docens cum patientia reperiri fidem, spem, charitatem, *Fides, inquit, quam Christi patientia induxit; spes, quam hominis patientia expectat; dilectio, quam Deo magistro patientia comitatur.*

Tertullian.

Gregor.

Quoniam verò, ut notat Gregorius lib. 34. mor. cap. 13. *appellatione auri in sacro eloquio aliquando accipitur charitas: tria habet aurum ex igne, probatur, purgatur, clarescit, sive illustratur; hæc eadem ex tribulatione habet charitas. Quod per tribulationem probetur, patet ex Eccl. 2. in igne probatur aurum: homines verò receptibiles in camino humiliationis, sive ut lectio Tigurina, in fornace afflictionis. Sicut igitur aurum verum ab adulterino per ignem discernitur, quòd illud igne perficitur, hoc absumitur: ita charitas vera ab adulterina,*

Eccles. 2.

& fictiva in fornace tribulationis. Ideo Augustinus de tempore barbarico c. 3, *si aurum*, inquit, *es, quid times ignem?* Hoc aliis similitudinibus illustrans Basilius orat. de patientia, *ut gubernatorem*, inquit, *navis tempestas, athletam stadium, militem acies; sic Christianum hominem probat tentatio.* Basilius.

Et ratio est à priori, quia amor Dei potest esse efficax, & inefficax: sicut aurum esse potest verum, & adulterinum. Amor autem inefficax, antequam probetur, speciem exhibet efficacis: sicut aurum adulterinum præfert speciem auri veri. Ut igitur discernatur ab inefficaci efficax, debet probari ab effectu, sive ab opere. Non potest autem probari ab opere delectabili; quia cum hoc sit affectivum voluntatis, discerni non potest an quis ad illud trahatur ab amore Dei, an verò ab amore ipsiusmet delectabilis, quod est ex se voluntatis tractivum: & sic discerni non potest an quis trahatur ab amore sui, an ab amore Dei. Oportet igitur ut amor Dei probetur ex opere arduo, in quo sit admixta ratio delectabilis, sed acerbi, insuavis, & asperi: quia cum ad hæc contraria naturæ non possit voluntas trahi ab amore sui, facillè probatur ad ea trahi ab amore Dei.

Contra verò cum quis Deo famulatur in prosperis, jurè potest ambigi an illud obsequium præbeat ex amore Dei, an ex amore sui. Quod calumniosè quidem, sed argutè animadvertit Satan in Iob, Iob 1. dum dixit, *numquid Iob frustra timet Deum? nonne tu vallasti eum, ac domum ejus univerſamque substantiam per circuitum?* Iob. 1. Arguitur Iob à dæmone quod amore temporalium Deo serviret in prosperis, inde infert ejus erga Deum obsequium defecturum, si temporalia deficerent. Ideo subdit, *sed extende paululum manum tuam, & tange cuncta quæ possidet, nisi in faciem benedixerit tibi*, quæ verba exponens Gregorius lib. 2. mor. c. 5. *ac si* inquit, *aperiè dicat, qui tot bona in terra recepit, quid mirum est si pro eis se innocenter gerit? Innocens verè esset si bonus inter adversa persisteret.* Quod argumentum, quamvis prolatum à dæmone, quia fundamento rationabili nitcbatur, permovit Deum ut immitteret illi tribulationes circa temporalia: quò manifestè probaretur ejus obsequium circa Deum, ex amore Dei oriri, non ex amore sui. Ideo Cyprianus lib. de mortalitate *delicata*, inquit, *jaclatio est, cum periculum non est: Conſictatio in adversis probatio est veritatis.* Electi igitur per adversitates monſtrentur, ut Paulus loquitur ad Ephes. 3. *in charitate radicati, & fundati.* Sicut arbor inter ventorum turbines radicum firmitatem demonstrat, Quapropter Cyprianus ibidem idem prosequens argumentum, *arbor*, inquit, *quæ alta radice fundata est, ventis incumbentibus non movetur. Navis, quæ forti compage solidata est, pulsatur ielibus, nec perforatur.*

Per tribulationem igitur probatur charitas, quia per eam vera à

Eccles. 24.
Per tribulationem unusquisque sibi innotescit.
August.
Tertull.

falsa dignoscitur: & unicuique de seipso innotescit an verè, & solidè, an fictè, & inaniter Deum amet. Ideo dicitur *Eccles. 34. Qui non est tentatus, quid scit?* Nihil enim omnino scit qui seipsum nescit: &, ut notat Augustinus in *Psal. 60. Nemo sibi innotescit, nisi tentatus.* Vnde fit, ut sicut aurum per ignem, ita charitas per patientiam innotescat. Quod significans Tertullianus lib. de patientia cap. 11. *Dilectio, inquit, Christiani nominis thesaurus, (ecce aurum) non nisi disciplina patientia eruditur.* Ecce fornacem, in qua dignoscitur.

CIV.
Tribulatio non solum probat, sed etiam purgat.

August.
Cassian.

Bellarmin.
Psal. 11.

Charitas per tribulationem argentum purgatum septuplum.
Hugo Card.
August.

Chrysostr.

Tribulatio emundat a vitiis omnibus.
Chrysostr.

Altera auri proprietas in fornace est, quod non solum probatur, sed etiam purgatur. Hoc in fornace tribulationis etiam competit charitati, quæ in ea & probatur, & purgatur. Sicut enim in auro, per ignem materia terrea, & quidquid est sordium excernitur: ita in charitate per tribulationem quidquid imperfectionis est expurgatur. Quamobrem Augustinus de temp. barbar. cap. 3. *Si aurum, inquit, es, (utique per charitatem) quid times ignem, qui tibi sordes tollet?* Addit Cassianus collat. 6. c. 12. *Omnes homines triplici ratione tentari, plerumque ob probationem, nonnumquam ob emundationem, interdum ob merita delictorum;* id est ad puniendam delicta in hac vita. Tribulatio igitur non solum immittitur ad probationem, sed etiam ad emundationem. Ideo *Psal. 11. observantia preceptorum Domini, quæ utique habetur per charitatem, dicitur argentum igne examinatum probatum terra;* id est, ut explicat Bellarm. hominibus terræ, purgatum septuplum. Argentum non solum probatum ad examen ignis, sed etiam purgatum septuplum, id est perfecte purgatum, ut glosat Hugo Card. quia charitas tribulationis igne examinata perfectissime ab omnibus imperfectionum sordibus emundatur. Quamobrem Aug. in hunc *Psal. Argentum, inquit, igne examinatum, sunt precepta Domini tribulationibus probata.* Tribulationes igitur ab electis Deus non aufert, donec illos perfecte purget, & mundet. Hoc animadvertens Chrysostr. homil. 4. ad pop. Antioch. *Sicut, inquit, aurifex, donec aurum bene purgatum viderit, de conflatario non extrahit: ita & Deus tribulationem non abducit, donec nos penitus emundaverit.* Quia nimirum unusquisque electus debet esse sive aurum, sive argentum purgatum septuplum, ut dictum est cum propheta.

Purgat autem tribulatio tum a culpis, tum a poenis; illas precipiendo, pro his satisfaciendo. De utroque actum est supra. Nunc quod attinet ad purgationem a vitiis, addam insignem locum Chrysostr. hom. 66. ad pop. Antioch. ubi: *Tunc, inquit, anima purgatur, cum propter Deum tribulatur.* Explicans autem infra hujus purgationis modum subdit, *Tribulatio fastum contrahit: omnem excidit torporem: ad patientiam ungit: humanarum rerum vilitatem revelat: Omnes motus illi cedunt, invidia, amulatio, concupiscentia:*

pecuniarum, & corporum amor, arrogantia, fastus, ira & omne reli-
quum vitiorum examen. Observandum ab una virtute nonnisi uni-
cum vitium expelli: à tribulatione verò, omne vitiorum examen.
Quidni igitur dicatur per tribulationem purgari electos ut aurum,
aut argentum purgatum septuplum: cum per eam ab omnibus vitio-
rum sordibus emundentur? Caritas igitur electorum in tribulatio-
nis fornace primò probatur: secundò purgatur ut aurum in igne.

Tertio eadem charitas in tribulatione illustratur, ita ut augetur
eiusdem nitor, ac splendor, non solum per sublationem defectuum,
sed etiam per augmentum perfectionis, & charitatis. Siue enim in-
stus auri, argentique nitor magis ex igne splendescat, siue non, de quo
ambigi potest: certum est charitatis perfectionem, & claritudinem
mirificè in igne tribulationis augetur. Hoc autem tali ratione de-
monstro. Quotiescumque anima magis Deo coniungitur, tunc fit
majus charitatis augmentum. quippe Deo coniungere proprium est
charitatis. Et ideo appellatur ab Apostolo ad Coloss. 3. *vinculum*
perfectionis. Sed per tribulationes anima magis Deo coniungi-
tur. Quod patet tum ex parte animæ, tum ex parte Dei. Ex par-
te animæ: quia hæc in tribulatione posita, in qua deficiunt hu-
mana subsidia, confugere cogitur ad divina. Ideo dicitur Psalm. 77.
cum occideret eos, querebant eum: & revertebantur, & dilaculo ve-
niebant ad eum. Quem locum explicans Hugo Cardinalis, facie-
bant, inquit, sicut nauta: qui cum serenum est tempus, vacant lusibus:
cum ingruit tempestas, invocant Deum. Sic homo ferè quilibet, dum
est in prosperitate, nullum bonum facit; dum est in infirmitate; pro-
mittit quicquid potest. Ad similitudinem utique Israëlitarum: qui,
cum Deus occideret eos, querebant eum. Idem de se profitetur David
Psalm. 17. in tribulatione mea invocavi Dominum, & ad Deum meum
clamavi. Quod animadvertens Chrysostomus homil. 38. in Genes. Chrysof.
si prudentes, inquit, fuerimus, tribulationes nos magis Domino fa-
ciunt appropinquare. Et Nazian. orat. ad cives Nazian. anima, inquit,
morbo affecta Deo propinqua est.

Exaudit autem Deus multò faciliùs in afflictione positos: & ideo
cum dixisset Propheta, *in tribulatione invocavi Dominum*, subdit,
& exaudivit de templo sancto suo vocem meam. Quia, ut observat
ibidem Chrysostomus, *tunc poterimus Dei nobis gratiam conciliare,*
cum fervidis lacrymis, & dolente anima accedimus. Neque mirum
quod Deus exaudiat preces afflictorum: cum etiam sine precibus
ipsammet afflictionem patienter perlatam exaudiat. Ideo cum Agar
ancilla Saræ expulsa esset à Domina, & omni humano auxilio desti-
tuta, dictum est illi ab Angelo Genes. 16. *audivit Dominus afflictio-*
nem tuam. Habet quippe afflictio vocem suam, statim exauditam à
Domino. Quod expendens loco cit. Chrysostomus, *videre licet,*

CV.

Charitas
vinculum
animæ cum
Deo.

Coloss. 3.
Tribulatio
confugere
cogit ad
Deum.

Psalm. 77.
Hugo Card.

Psalm. 17.
Chrysof.

tribulatio-
nes appro-
ximant nos
Deo.
Chrysof.

Genes. 16.
Chrysof.

inquit, afflictionis fructus in ancilla: qua postquam à Domina afflictio fugit, statim supernam visitationem assequuta est.

CVI.
Deus adest
specialiter
tribulatis.
Psal. 34.

Psal. 90.

August.

Sap. 10.

Deus car-
cere deten-
tus cum de-
tentis.
Hug. Card.

Isaia 43.

Deus intra
fornacem
cum pueris
Babyloni-
cis.

Dan. 3.

Chrysof.

Iob 17.
Cyprian.

Scilicet in afflictionibus non solum anima ex parte sua appropinquat Deo, sed etiam Deus animæ. Quamobrem dicitur Psalm. 34. *iuxta est Dominus is, qui tribulati sunt corde.* Unde statim inferens prædestinationis & salutis indicium, subdit, *& humiles spiritu salvabit.* Quia tribulatio humilitatis est mater, ut probatum est supra. Præterea Psalm. 90. *cum ipso sum in tribulatione.* Ex qua Dei speciali præsentia sequitur consequutio æternæ gloriæ. Ideoque subdit, *eripiam eum, & glorificabo eum.* Et ne intelligi hoc posset de gloria in præsentia vita; subiecit, *longitudine dierum replebo eum,* idest, ut exponit Augustinus, *vita æterna,* (longitudine utique, quæ totam æternitatem exæquat) *& ostendam illi salutare meum.* Quem locum expendens idem Augustinus, noli, inquit, *timere quando tribularis, quasi tecum non sit Deus: fides sit tecum, & tecum in tribulatione est Deus.*

Unde fit, ut quando electi innocenter persecutionem passi conjiciuntur in carcerem, cum ipsdem specialissimo modo in carcerem intret Deus, quasi vincetus cum vincetis, carcere detentus cum detentis. Quod de Iosepho in carcere falsa dominæ criminatione coniecto dicitur Sap. 10. *descenditque cum illo in foveam: & in vinculis non dereliquit eum.* Quia tot antè seculis, ante Davidis oraculum, illud verificari oportebat, *cum ipso sum in tribulatione.* Quod animadvertens S. Dionysius, dum in ignis clibanam coniceretur, dixisse fertur, *& eris hic mecum, bone Iesu,* ut refert Hugo Cardinalis in Psalm. 90. vers. *cum ipso sum in tribulatione.* Alluisse autem videtur ad illud Isaia 43. *cum ambulaveris in igne, non combureris.* Et infra, *noli timere, quia ego tecum sum.* In igne promittit non comburendum, quia Dominus cum illo in eodem igne futurus est. Hoc accidit in fornace illa Babylonica, in quam cum coniecti essent tres pueri, visi sunt inter flammam quatuor. Ideoque Nabuchodonosor stupens nonne, inquit, *tres viros misimus: ecce video quatuor ambulantes; & species quarti similis filio Dei.* Quia scilicet tribus illis in tribulatione positus assistebat in specie humana ipsemet Deus, quasi idem cum illis supplicium subiturus. Quod adnotans Chrysofomus hom. de tribus pueris, adest, inquit, *amica maiestas: & patitur se Deum cum pueris in supplicio numerari.* Ideo merito Dionysius in fornacem ingressurus dicebat, *eris hic mecum bone Iesu,* ad verificandum Prophetæ dictum, *cum ipso sum in tribulatione.* Hoc idem & rogabat, & sperabat Iob inter summas afflictiones positus, dum dicebat, *pone me iuxta te: & cuiusvis manus pugnet contra me.* Iob. 17. Quia scilicet, ut expendit Cyprianus exhort. ad mart. *maior est Dominus ad protegendum, quam diabolus ad impugnandum.*

Denique;

Denique, tunc Deus maximè proximus, & propitius est tribulatis, cum illi maximè à se elongatum, & infensum putant. Quod innuitur Psal. 94. dum dicitur, *quadraginta annis proximus fui generationi huic.* Non utique in terra promissionis, sed in deserto: quando scilicet Hebræos quadraginta annis per deserti aspera, laboriosissimi itineris molestiis afflixit. Tunc dicit se illis proximum fuisse, quando illis videri poterat maximè infensus. Quamobrem alia lectio, qua utitur Ecclesia in Festo Epiphaniæ, sic legit, *quadraginta annis offensus fui generationi huic.* Tunc utique proximus, cum videtur infensus: quia tunc maximè adest suis electis, cum ij tentationibus, molestiisque afflicti maximè à se ipsis Deum elongatum existimant: & ut notat Gregorius l. 24. mor. cap. 7. *dum subita tentationis procella tanguntur, despectos se à Deo, & perditos suspicantur.* Verùm, cum se à Deo despectos putant, tunc maximè diliguntur: & cum suspicantur se à Deo derelictos, tunc maximè est illis proximus, præbendo iis robur, vires, & patientiam ad tolerandum. Quod advertens Tertullianus lib. de patien. cap. 15. *ubi Deus, inquit, ibi & alumna eius patientia: & cum Spiritus Dei descendit, individua eum patientia comitatur.* Quapropter, cum quis multa patientiando, putat sibi Deum infensum, tunc sciat sibi esse maximè proximum. Quippe hæc in Dei vocabulario pro eodem habentur, *quadraginta annis offensus fui, quadraginta annis proximus fui.*

Hoc animadvertens Sponsa rogabat Sponsum ut fugeret, *fuge, dilecte mi: similis esto caprea, hinnuloque cervorum.* Cant. 8. Hæc præcatio quomodo coherere potest cum ea, quam adhibuit Cant. 2. *revertere similis esto, dilecte mi, caprea hinnuloque cervorum?* Petere videtur contraria; ibi ut revertatur, hic ut fugiat; ibi ut adsit, hic ut absit; ibi ut appropinquet, hic ut elongetur. Hæc tamen, si subtiliùs penetrantur, contraria non sunt. Nam sponsus, cum in adversitatibus fugere videtur, abesse, & elongari; tunc maximè revertitur, adest, & se tribulatis approximatur. Ideo assimilari eum vult *caprea, hinnuloque cervorum.* Quippe caprea, cum dormit, uno saltem oculo vigilat; & cervus, cum fugit, oculos ed, unde fugit, convertit: ut significetur Deum, cum in nostris afflictionibus dormire videtur, tunc maximè nostro profectui vigilare: & cum velocissimè videtur fugere ut cervus, tunc potissimum oculos suæ benignitatis convertere. Quod mirificè explicans Paraphrastes Chaldæus: *fuge, inquit, dilecte mi, & in tempore tribulationis eris similis caprea; que in tempore, quo dormit, unus eius oculus clausus est, alter apertus. Aut sicut hinnulus cervorum, qui in tempore, quo fugit, respicit post se.* Sic tu respicies tribulationem nostram. Hoc animadvertens B. Aloysius, dum divinis solatiis affluebat, sic Deum precabatur, *recede à me Domine, recede à me: ac si cum sponsa diceret, fuge dilecte*

Psal. 94.
Deus tunc
proximus,
cum vide-
tur infen-
sus.

Gregorius.

CVII.
Tertull. an.
Vbi pacien-
tia, ibi
Deus.

Cant. 8.

Cant. 2.

Cur Spon-
sus assimi-
letur ca-
prea, hin-
nuloq; cer-
vorum.

Caprea, cū
dormit, uno
oculo vigi-
lat.

Cervus fu-
giens post
se respicit.
Paraphra-
stes Chal-
dæus.

B. Aloysius
precabatur
dei recel-
sum.

mi. Quod videtur cum amore pugnare, qui presentiam exposcat. Quippe amor & absentes desiderat, & presentes cupit. 9. ethic. 5. & amicorum presentia tam in prosperis, quam in adversis rebus iucunda. ibid. cap. 10. sponsa tamen amans clamat, *fuge, dilecte mi; & Aloysius, recede à me*, ita ut dicere possimus cum Poëta.

Aristot.

Votum in amante novum: cupimus quod amamus abesse.

Ovidius me-
tamor.

Quia Deus, cum in desolationibus, quas electis immittit, ab iis videtur recedere; tunc maxime per arctiorem amorem iis conjungitur, & accedit. Idcirco Chrysostomus tract. de pœnit. fortiores, inquit, tentamenta nos faciunt: ostenduntque Deo familiarissimos fieri.

Chrysof.

Quando igitur Deus permittendo tribulationes maximas, videtur magis abalienatus à suis; tunc cum illis familiarius agere ostenditur: & cum electos videtur omnino deserere, tunc iis maxime afflittit, juxta illud Apostoli, *persecutionem patimur, sed non derelinquimur*, 2. ad Cor. 4. Quod mirifice innotuit in magno Antonio. Qui, ut refert in ejus vita Athanasius, cum pœne usque ad internecionem à dæmonibus cæsus, semimortuus jaceret, Christi Iesu, post fortissimam in tantis doloribus tolerantiam, aspectu dulcissimo recreatus; ubi eras, inquit, Domine Iesu, ubi eras? quare non à principio affuisti, ut sanares vulnera mea? responditque illi Dominus, *Antoni hic eram: sed expectabam videre certamen tuum*. Adest igitur Christus inter afflictiones electis, cum ab iis videtur abesse. Unde fit, ut sicut milites in acie, cum sciunt se pugnare inspectante Rege omnia, pericula fortissimè subeunt, ut dignum præbeant Regi, aulicisque spectaculum: ita electi contra mundi, diabolique molestias in hac vita fortiter dimicant, tanquam milites præfente Rege: qui hanc unicuique specialem presentiam spondit, dum dixit, *cum ipso sum in tribulatione*. Ideoque Christus Antonio, *Aderam*, inquit, *expectabam videre certamen*. Utique certantem militem Rex spectabat, ille nempe, qui dixit, *cum ipso sum in tribulatione: eripiam eum, & glorificabo eum*.

2. Cor. 4.
Athanas.
CVIII.
Antonio
Christus
adest in
pœnis.Sponsalia
inter Deum
& tribula-
tos.

Psal. 65.

Ex quibus omnibus jam apparet, per specialem quandam Dei presentiam majorem fieri conjunctionem, & unionem Dei cum eo, qui tribulatur: quæ major conjunctio majus quoddam trahit vinculum charitatis. Quod si charitas inter sponfos & sponfas ardentissima in ipsis nuptiarum initiis esse solet; talem utique esse inter Deum, & homines in tribulatione collocatos ostenditur. Mysterium hoc sub-obscurè innuunt apud Prophetam electi, dum dicunt, *transivimus per ignem, & aquam: & eduxisti nos in refrigerium*, Psal. 65. Per ignem, & aquam hic tribulationes designari videntur. Dixerat enim, *posuisti tribulationes in dorso nostro: imposuisti homines super capita nostra*. Et statim subdit, *transivimus per ignem, & aquam*. Quamobrem in hunc locum Lyranus: *per ignem*, inquit, *ut B. Laurentius; per aquam,*

Lyran.

at B. Clemens, & alij. Hæc autem elementa, ut refert Valerianus in Hierogl. lib. 46. ante sponfos prælata, nuptiarum erant auspicia. *Saceris, inquit, nuptialibus igni, & aqua præferri solita. Nam & huiusmodi donaria nova nupta apponebantur.* Cum igitur in hac vita tribulationes immittuntur electis, aqua, & ignis sacris nuptialibus præferuntur, donaria nova nupta. Ideoque inter prædestinationis signa collocanda sunt tanquam auspicia nuptiarum. Quamobrem post ignem, & aquam subditur, & *eduxisti nos in refrigerium, utique in quietem thalami nuptialis.*

Ideo dicitur Genes. 5. *Sponsus sanguinum tu mihi es*, quia non desponsatur Christus animæ, nisi per passiones, & pœnas, per vulnera, & sanguinem. Quamobrem Ambrosius lib. de Isaac, & anima cap. 5. *hoc est, inquit, præclarum munus sponsalium Christi, sanguis ejus, & passio.* Pœnæ igitur donaria sunt, quæ mittuntur sponsæ. Nempe sicut, ut refert Tacitus lib. de moribus Germanorum, mos eis erat inter munera sponsalia clypeos sponfis bellicos mittere: ita Christus clypeos tolerantia ad sustinendas pœnas. Neque mirum, cum lectus, in quo sponsa requiescit cum sponso, sit crux, de quo Cant. 1. *lectulus noster floridus.* Lectulus angustus quidem, sed floridus: ideoque in crucis titulo oppositum est, *Iesus Nazareus*, quod idem sonat, ac floridus: quia Christus in cruce floridus, sed non aliis floribus, quàm pœnarum, quippè, ut verbis utar Basilii, *tormentis, quasi variis flosculis incundabatur.* Cum Christo igitur sponso sanguinum, pœnæ donaria, crux lectulus, clavi annuli. Ideoque legitur virginem Terefam à Christo desponsatam fuisse non alio annulo, quàm clavo, ut ostenderet esse se *sponsam sanguinum*? & dictum est supra, *præclarum munus sponsalium Christi sanguinem esse, & passionem.*

Indicavit hoc etiam Sponsa, dum dixit, *osculetur me osculo oris sui.* Cant. 1. Ab illo autem poscebat osculum oris, de quo dicitur Apocal. 1. *de ore eius gladius utraque parte acinus exibat.* Non datur igitur à sponso sponsæ osculum oris, nisi accepto à sponsa vulnerere per gladium, qui exit de ore sponsi: ut intelligatur verè esse *sponsam sanguinum*, cuius ipsummet osculum est sanguineum: quippe *præclarum munus sponsalium Christi sanguis est, & passio*; ut dictum est cum Ambrosio. Sanguis igitur, vulnera, pœnæ, & quidquid ad patendum pertinet, pertinet etiam ad sponsalia Christi cum anima. Quæ circa dies passionis appellatur dies desponsationis. Cant. 3. *Egredimini, & videte Regem Salomonem in diademate, quo coronavit eum mater sua in die desponsationis, in die lætitiæ cordis sui.* Hoc autem de Christo, à matre synagoga novercalia exercente odia, spiritis coronato explicant Bernardus, & alij. Diem autem passionis vocat *diem desponsationis, & diem lætitiæ*: quia per pœnas, & vulnera Christus cum anima desponsatur. Quod adnotans Theodoretus

Valerian.
Aqua, &
ignis au-
spicia nup-
tiarum.

Genes. 5.

Ambrosius.
Sanguis, &
passio mu-
nera spon-
salia.

Tacitus.

CIX.

Basilii ord.
de S. Bar-
tholomæo.

Clavi annu-
li ad despō-
sandum.

Cantic. 1.

Apocal. 1.

Osculum
sponsi san-
guineum.

Cantic. 3.

Bernard.

Theodor. in hunc locum: *uliro*, inquit, *ad novos cruciatus accessi*. Quamobrem desponsationis diem illum vocavit, & diem latitiæ cordis ejus. Tunc quippe nuptiarum communitio facta est. Quando igitur tribulatio incumbit, passio, ignominia, crux: signum est sponsalium animæ Christianæ cum Christo: atque adeo unusquisque electorum diem tribulationis excipere solet, ut diem desponsationis, & diem latitiæ cordis sui. Quia cum ad cruciatus acceditur, tunc fit nuptiarum communitio, ut cum Theodoro dictum est. Quoniam verò in nuptiis maximè feruet dilectio inter sponsam, & sponsum: hinc patet in tribulationibus maximè efferuescere charitatem; ideoque Chryso- stomus tract. de pœnit. per tentamenta, inquit, torpor excutitur, & sanctus feruor immittitur.

Chrysof. Hic autem feruor charitatis exerceri solet in tribulationibus ab electis tripliciter. Primo cupiendo pœnas: secundò gaudendo in pœnis: tertio gloriando de pœnis.

In tribulationibus triplex charitatis actus. Quoad primum, hoc prædestinatorum est proprium, ut pœnas non tolerent modo fortiter, sed etiam cupiant ardentè. Hoc patet primò in capite prædestinatorum Christo, qui de se dixit, *baptismo habeo baptizari, & quomodo coartor donec perficiam illud?* Luca 12. idest Angor, & crucior ex desiderio patiendi, *velut anxius propter tarditatem*, ut explicat Euthymius in eum locum. Christum imitatus Andreas, dum festinaret ad crucem, *crux*, inquit, *diu desiderata, & concupiscenti animo preparata*. Quæ verba expendens Bernardus lect. de triplici gen. bon. *Andreas*, inquit, *non modo patienter, sed & libenter, & audenter ad tormenta, sicut ad ornamenta: ad pœnas, sicut ad delicias properabat*. Idem desiderium, ac veluti famem pœnarum prætulit Laurentius, dum dixit, ut in ejus actis legitur, *Hanc mensam appeto, hanc sitio; non est famelicus, qui escam; aut sitiens, qui potum tam avidè cupiat, quàm ego hæc omnia tormenta sitio*. Sitis quippe acrior esse solet, quàm fames. Ut autem ostenderet hanc pœnarum aviditatem proficisci ab amore, subjecit, *ut amorem*

amori, dolorem dolori, mortem morti rependam Christo meo: ut non immeritò de eo, ob ardens patiendi desiderium, pronunciaverit S. Leo: *segnior fuit ignis, qui foris ussit, quàm qui intus accendit*. Passim idem est videre in vitis Sanctorum. De S. Ephrem narrat Climacus, rogasse à Deo, ut sibi tentationes permetteret, tanquam materiam merendi. De quodam monacho refert S. Dorotheus doct. 13. cum se vidisset à tentationibus liberum, ingemuisse dicendo, *Ergo ne, Domine, indignus sum, qui patiar, affligar, & tribuler?* S. Ignatius Loiola, cum persecutio in illum commota esset Salmanticæ, jamque destinaretur ad carcerem, *Non sunt, inquit, tot Salmantica compedes, tot catenæ, quàm ego plures pro Christo cupiam*. S. Francis Xaverius, cum illi omnia ferè pœnarum, & ærumnarum ge-

CX.

S. Leo serm. de S. Laur.

Tribulatio- num in San- ctis vitis cupiditas.

Climacus.

Dorotheus.

In S. Igna- tio, & Xa- verio pati- di ardor.

Ribadeneyra

in ejus vita.

nera in quodam mentis excessu præmonstrarentur, exclamasse traditur, *non sat est: plura, Domine, plura*. Quippè illi plus animi erat ad perferenda supplicia, quàm totis inferni viribus ad inferenda, ad imitationem Christi Domini, qui postquam mare passionum exhausserat, dixit: *Sitio*. Ioan. 19. De S. Teresa legitur, cum vita illi non nisi ad patiendum placeret, dicere solitam, *Domine aut pati, aut mori*: perinde ac si ostentans clypeum tolerantia, cum Laconibus diceret, *aut cum hoc, aut in hoc*. De Pio Quinto Pontifice sanctissimo legitur, in summis ita clamitasse doloribus, *auge patientiam: auge & dolorem*. Accepi à quodam viro religiosissimo, postquam illi Deus omnes afflictiones ademerat, affligi se maximè ex hoc ipso capite, quod non affligeretur: & crucem se ferre in non cruce. Idem dicere consueverat, cum Deo infinitè amabili, agendum esse affectu infinito; nempe cupiendo, præter id, quod actu patimur, pœnas pro eius gloria, si fieri posset, infinitas: Deumque ita precandum, *modo sim immunis à culpis, impende in me cruciando omnipotentiam tuam*. Hoc patiendi desiderium ita prædestinatorum est proprium, ut revelatum fuerit personæ cuidam fide valde dignæ, Beatissimæ intra Paradisi omnimoda gaudia satiatis, si quæ dari posset materia cupiendi, hanc non fore aliam, nisi iterum patiendi pro Christo: videbanturque huic animæ illæ felices quodammodo invidere, quod doloribus vexaretur. Hæc de primo dilectionis actu circa desiderium patiendi, quo catere solent reprobi, abundant electi.

Ex hoc oritur secundus, nempe gaudere in pœnis. Hoc primùm videre est in prædestinatorum omnium duce Christo, qui noctem illam doloriferam, qua tristatus est usque ad mortem, appellari voluit *diem lætitiæ cordis sui* Cant. 3. quod expendens Riccardus Victorinus in Cant. cum, inquit, *adversa patimini, egredimini filia Sion ab imperfectione, & impatientia, ut leviter feratis illata; videte Regem vestrum pro vobis passum, &c. lætitiæ Regis vestri considerate*. Tale autem fuit Christo in pœnis gaudium, ut pœnas existimans delicias, cum de passione loqueretur, *baptismo*, inquit, *habeo baptizari*. Lucæ 12. baptismum passionem vocat, idest, ut explicat Cornelius, & alii, Balneum, quo eo maximè tempore, ad delicias utebantur ante cœnam Propterea Petrum, cum illum à passione dehortaretur (quod horrent aures) Diabolum appellavit, *vade post me Satana: scandalum mihi es*. Matth. 16. Iudam verò, qui eum passioni tradidit, amicum nominat, *Amice ad quid venisti?* Matth. 26. quia, ut notat S. Leo serm. de passione, *impia illa manus, dum proprio incumbunt sceleri, famulata sunt Redemptori*: nempe obsecundando eius desiderio, & præbendo ei materiam patiendi. Ulteriùs; pati fuit illi adeo dulce, ut dies integer passionis visus illi sit brevis hora, Ioan. 2. *non dum venit hora mea*. Insuper mare passionum, de quo dixerat per

Ioan. 19.
S. Teresæ
precatio,
aut mori,
aut pati.
Plutarch.
in Apoph.
Pii V. in do-
loribus to-
lerantia.
Affectus
electorum
ad pœnas, si
fieri posset,
infinitus.

CXI.

Beatissimæ, si
quod inest
desiderium,
inest pro
Christo pa-
tiendi

Electionis
est signum
gaudere
pœnis.
Cant. 3.
Riccard.
Victor.

Christi
gaudium in
Passione.

Lucæ 12.
Cornelius.
Passio Chri-
sti balneus.

Matth. 16.
Matth. 26.

CXII. os David, *veni in altitudinem maris*. P sal. 68. calix illi exiguus visus
 est, amica manu porrectus, *calicem, quem dedit mihi pater, non vis, ut
 bibam illum?* Ioan. 18. simili quoque ratione, vulnera, quibus lar-
 gissimè confossus fuerat, quia levissimæ illi visæ sunt punctiones,
 ideo juxta Christi sensum dixit Ioannes Apocal. 1. *& qui cum pupu-
 gerunt*. Hortum denique sibi elegit ad crucem, quippe *erat in loco,
 ubi crucifixus est, hortus*. Ioannis 19. ut in Calvarii doloribus, quasi
 in horti amœnitatibus deliciari profiteretur: doloresque salutis no-
 stræ causa susceptos videri flores, rosasque sanguine purpuratas.
 Ideoque Bernardus lib. de pass. c. 35. appellat, *rosas passionis effusionibus
 crebris sacratissimi sanguinis specialiter rubricatas*. Hos flores ille hor-
 tus protulit; ut mirum non sit quod de cruce dixerit, *lectulus noster
 floridus*.

Denique Ita Christus cruce delectatus est, & doloribus, ut, quem-
 admodum notat Bernardus loco cit. *tota ejus vita crux fuerit, & mar-
 tyrium*. Quapropter Isaias c. 9. cum ejus nativitatem prædixit iis ver-
 bis, *Parvulus natus est nobis*, statim crucem adjunxit, *& factus est prin-
 cipatus super humerum ejus*: quia, ut alibi notatum est, ab ipsismet
 incunabulis crucem gessit. Quod observans idem Bernardus lib. cit.
 c. 36. Isaias, inquit, *de nativitate Christi loquens, puer dixit datus est
 nobis, cujus imperium super humerum ejus, crucem, quam imperij no-
 mine significavit, nativitati statim adjungens: quia profectò à nativita-
 tis exordio passio ejus simul exorta est*.

Hæc de Christo gaudente doloribus. Christum imitati sunt Apo-
 stoli, de quibus dicitur Act. ca. 5. *ibant gaudentes à conspectu concilij,
 quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati*. Quod per-
 pendens Chrysostomus in eum locum, *fortitudinis*, inquit, *ex-
 cellentissimus gradus est, non tantum patienter, & libenter; sed etiam
 latenter adversa ferre*. Inter cæteros Paulus 2. Corint. 22. *placoo,
 inquit, mihi in infirmitatibus, in contumeliis, in necessitatibus, in
 persecutionibus, in angustiis pro Christo*. Quod si gaudere solent ho-
 mines maximè, cum thesauros reperiunt, juxta id, quod dicitur Job.
 3. *quasi effodientes thesaurum, gaudentque, cum invenerint sepul-
 chrum*: Paulus gaudebat in infirmitatibus, angustiis, tempestatibus,
 quasi thesauris repertis intra horrores sepulchri. Quæ est observatio
 Chrysostomi homil. 8. de laud. Pauli ubi, *Non aliter*, inquit, *dele-
 tabatur naufragiis, quam ceteri acquisitis gaudere solent thesauris;
 ac si essent illi pretiosa pericula, & quodammodò gemmæ tempe-
 states*. Quod videtur indicari Job. 38. dum illi, inter summos dolores,
 & angores, dicitur, *numquid ingressus es thesauros nivis, & venti?*
 Eò quod nives, & venti, quæ tribulationum sunt symbola, arcani
 sint quidam thesauri solis Dei electis cogniti iisque non minùs ju-
 cundi, quàm thesauri esse solent avaris. Ideoque Paulus in laboriosis

pro Christo navigationibus *ingressus thesauros nivis, & venti*, juxta id quod diximus ex Iob, *non aliter delectabatur naufragijs, quam ceteri acquisitis gaudere solent thesauris*, ut dictum est cum Chryso- stomo. Expendant hoc, qui ad salutem animarum navigationes Indicas meditantur: neque tempestates, aut naufragia metuant, iis evasura in thesauros.

Paulo conformes in doloribus hilariter toleratis fuere Stephanus, & Laurentius. Quippe, ut ait Augustinus in soliloq. c. 22. *Christi dulcedo torrentis lapides Stephano dulcoravit: & craticulam Laurentio dulcem fecit*. Ars quidem apud dulciores reperitur, qua cerasa subamara melle perfusa, vel saccaro, dulcissimè degustantur: nulla tamen ars humana inveniri potest, qua lapides, aut crates ferreae, mellis aut saccari condimento inter bellaria numerentur. Sola autem hoc efficit Christi charitas: quæ *lapides Stephano, & craticulam Laurentio dulcoravit*, ut dictum est cum Augustino. Dulcedinem quoque infundit Christi charitas ipsismet lignis. Dulcis quippe visa est crux Andreae: dulcedinem sapuit ipsum lignum, & clavi, juxta id quod canit Ecclesia *Dulce lignum, dulces clavos*. Sed quid mirum, ut ait Bernard. serm. p. de S. Andrea, *si cruci suavitatem dedit, qui dedit & igni? aut quomodo crux iudicatur insipida, si dulce sapit & flamma: sapiebat Laurentio ignis, cum irrideret carnifices, judicem subsannaret*.

Hoc etiam experiuntur communiter electi. quibus destinatis ad æternas delicias, pœnæ, & ærumnæ temporales pro Christi amore patienter perlatae, dulces esse solent. De iis dicitur Deut. 33. *Inundationem maris quasi lac sugent*. Quia etiamsi in eos mare tribulationum inundet; amarissimos fluctus quasi lac dulcissimum sugunt. *Quid enim, ut addit ibidem Bernardus, non sapiat quo pro Christo est tribulatio? Ideo Augustinus loco cit. Tu es, inquit, Domine, dulcedo, per quam omnia amara dulcorantur*.

Hæc dulcedo in pœnis adeo incomparabilis est, ut eam quandoque electi ipsius Paradisi gaudiis anteponant. Quamobrem Virgo Tecla, ut narrat in ejus vita Basilii Seleuciæ Episcopus, inter supplicia sic dicebat: *Mihi omne etiam mortis, & discriminis genus subeundum, ipsiusmet Paradisi delicijs, opulisque praeponitur*. Neque mirum: cum in Paradiso Deus, quando se Beatis fruendum exhibet, non nisi tribulationum, & pœnarum imaginem præ se ferat. Quippe visus est Joanni Apocalyp. 4. *similis aspectui lapidis Iaspidis*. Hæc gemma autem tribulationes designat. Sive quia guttis conspersa sanguineis, *quasi mixto cruore subruilat*, ut notat Hieronymus in Isaia 14. sive quia *rutilis stellata punctis, nubes complexa nives imitatur*, ut lib. 39. cap. 9. notat Plinius, cæli stellati serenitatem, procellarum, ac tempestatum imagine circumvallans. Nimirum ipsamet Dei facies tunc

CKIII.
Charitate
infusâ lapi-
dibus, &
cratibus, &
lignis, cun-
ctâ dulces-
cunt.

Deut. 33.
tribulatio-
nes electis
lactæ.
Bernard.
August.

Tribulatio
Paradisi
gaudijs an-
teponitur.
Basilius.

Apoca. 4.
Iaspidis tri-
bulationes
designat.
Hieronym.
Plin.
Beati me-
moria

tribulatio-
num fruun-
tur.

se Beatis jucundissimam exhibet, cum sanguinem, nubes, nives, idest cum tribulationum præfert imaginem. Ut quando Beati in Cælo earum frui non possunt præsentia, fruuntur saltem memoria.

Lactant.
Tribulatio
beatissimos
reddit.
Chrysof.

Nempe tribulationes sunt beatitudinis complementum. Ideoque Lactantius instit. lib. 3. *Patientia*, inquit, *doloris beatissimum facit.* Hæc autem in doloribus beatitudo, & jucunditas nonnisi ab amore proficiscitur. Quippe, ut ait Chrysostomus in 2. ad Cor. 4. *Anima Deum amantis munus est afflictiones ferre, tolerare tentationes: simulque gratias agere ei, qui se tentari permittit.* Rationem reddit Augustinus lib. de Sancta Vid. quia *nullo modo onerosi sunt labores amantium, sed ipsi delectant.* In eo enim quod amatur, aut non laboratur, aut labor amatur. Ideo ait Bernard. serm. 1. de S. Andræa, eos qui proficiunt, *crucem Christi portare libenter: qui consummantur in charitate, amplecti iam ardenter.* Hæc de secundo amoris actu, quem in tribulationibus, ac laboribus exercere solent electi, in iis gaudendo.

August.

Electi in
tribulatio-
nibus glo-
riantur.

CXIV.
ad Rom. 8.
Passio,
Christi cla-
rificatio in-
ter tenebras
obscurari
solis.

Ioan. 17.
August.
Matth. 27.
Hilar.
Cruz prin-
cipatus.
Isaia 9.
Tertull.

Christus in
cruce Rex,
sex titulis
insignitus.

Tertius actus est, gloriari in tribulationibus, idest eas summo sibi honori ducere: quod proprium esse solet electorum. Hoc videre est primum in Christo: cui prædestinati omnes conformari debent, tanquam *primogenito in multis fratribus*, ad Rom. 8. Ipse enim loquens de passione imminente, eam suam clarificationem appellavit, cum dixit, *Pater clarifica filium tuum.* Ioannis 17. Quæ verba exponens Augustinus tract. 104. in Ioann. *Passione*, inquit, *dicitur clarificatus à Patre.* Passione utique inter sputa, flagella, opprobria clarificatus, cum *tenebra facta sunt super universam terram* Matth. 27. Quod adnotans Hilarius lib. 3. de Trinit. *Conspuendus*, inquit, *erat, flagellandus, crucifigendus: sed clarificat Pater, deficiente Sole.*

Præterea in cruce sibi principatum constituit, juxta oraculum Isaia cap. 9. *Factus est principatus super humerum eius.* Quod observans Tertullianus lib. contra Iudæos, *Quis*, inquit, *Regum insigne potestatis sua humero præfert? Solus Rex novus Christus Iesus novam gloriam, & potestatem humero suo extulit, ut exinde regnaret.* In quo veluti throno regni sui insignitum se ostendit sex illis titulis, quos ibidem subdidit, facta crucis mentione, *Isaias: & vocabitur nomen eius admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis.* *Admirabilis*, propter patientiam; *consiliarius*, propter sapientiam; *Deus*, propter declarationem Divinitatis; *fortis*, propter victoriam de diabolo, morte, & peccato; *pater futuri sæculi*, propter electos, quos è lateris confessi vulnere parturivit; *princeps pacis*, propter pacem mundo redditam: quæ omnia exhibuit in cruce.

Denique Regis titulum, quem recusavit vivens inter plausus obsequentium turbarum, libenter accepit moriens inter odia persequentium

quentium : non alibi sibi regnum constituens , quàm in opprobrio crucis. Quia *in cruce*, ut notat Beda in Matth. 26. *licet pro nobis hominis infirmitate dolebat : super crucem tamen regis majestate fulgebat.* Christum imitatus est Paulus, qui de seipso pronunciat, *Mihi absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi.* ad Gal. 6. Et, ut hæc gloriatio intelligatur de crucis opprobriis ad se translatis, subdit, *per quam mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Quæ verba expendens Augustinus serm. 20. de verb. Apost. poterat, inquit, *Apostolos gloriari in sapientia Christi, poterat in maiestate : sed dixit in cruce, Vbi mundi Philosophus erubuit, ibi Apostolus thesaurum reperit. Vbi humilitas, ibi majestas ; ubi infirmitas, ibi potestas ; ubi mors, ibi vita.* Hoc commune esse electis omnibus significans idem Paulus, dum dixit ad Rom. 5. *Gloriamur in tribulationibus.*

Hæc autem gloriatio oriri potest ex duplici capite. Primum est gloria Dei, alterum gloria nostra. Gloriantur præcipuè electi in tribulationibus, quia tribulatio nostra est glorificatio Dei multipliciter. Primò, quia perducit homines ad cognitionem propriæ vilitatis. Quamobrem David Psalm. 118. *Bonum mihi, quia humiliasti me.* Secundò, quia perducit ad cognitionem potentiae divinæ. Ideo dicitur Psalm. 49. *Invoca me in die tribulationis : eruam te, & honorificabis me.* Tertio, quia est ostensio divinæ bonitatis, amabilis super omne bonum : quæ amabilitas maximè ostenditur amplectendo ex ejus amore, quoad fieri potest, omne malum : & quòd malum, quod pro Dei amore toleramus, est majus ; eò magis declaratur Dei amabilitas, pro quo libenter amplectimur tale malum, cum voto tolerandi majora. Ita pulchritudo mulieris eò plus innotescit, quo plus pro ejus amore laborum, ac dolorum subitur. Quarto tribulatio justorum est glorificatio Dei, quia testimonium affert æternæ vitæ, vindicans providentiam à calumnia. Nam cum ad divinam providentiam pertineat nulla bona irremunerata relinquere, nulla mala impunita ; dum videntur in præsentī vita mali prosperitatibus affluere, boni adversitatibus cruciari : argumentum est evidens dari vitam alteram, in qua justorum opera præmium à Deo habeant ; improborum delicta pœnam.

Has omnes, aliàsque rationes, cur Deus tribulationes electis immittat, tradidit Chrysostomus hom. 1. super illud Apostoli. *Modico vino utere, Ubi, Prima, inquit, ratio est, quia cum facile in arrogantiam propter meritorum magnitudinem extollantur, sinit ipsos affligi. Secunda, ne ceteri de ijs majorem habeant opinionem, quam humana patiatur natura ; & ipsos Deos, non homines arbitrentur. Tertia, ut Dei virtus appareat, per agrotantes & compeditos exuberans. Quarta, ut ipsorum patientia manifesta fiat, non propter mercedem Deo servientium, ut post tot mala sincera in ipsis ostenda-*

R

Pauli gloriatio de cruce.

ad Gal. 6.

August.

ad Rom. 5.

Gloriatio in tribulationibus ex duplici capite.

Tribulatio nostra, est glorificatio Dei multipliciter.

Psalm. 118.

Psalm. 49.

CXV.

Quinque Chrysostomi rationes, cur Deus tribulationes electis immittat.

tur benevolentia. Quinta, ut de resurrectione cogitemus. Cum enim virum iustum innumera passum mala, atque ita hinc digressum vides; oportet ex hoc omnino aliquid de alio iudicio cogitare. Hæc ibi Chrysostomus aureè: quæ multis postea sigillatim confirmat. Ex his liquidò apparet, tribulationes iustis immixtas dirigi ad Dei gloriam.

Atque hæc fortasse est ratio, cur in sacris literis nebula dicatur gloria Domini 3. Reg. 8. *Nebula implevit domum Domini.* Et paulo post, *Impleverat gloria Domini domum Domini.* Quem locum explicans Hugò Cardin. *Nebula*, inquit, *idest gloria Domini.* Quia scilicet non in sole prosperitatum, sed in nebula, quæ sua obscuritate tribulationum est symbolum, sita est Dei gloria. Quod si tribulatio signum est divinæ præsentia, juxta id quod dictum est ex Psalm. 90. *cum ipso sum in tribulatione:* nebula, ut observat in loc. cit. Regum Glossa, *signum erat divinæ presentia*; & sic dum tribulationem adumbrat, ipsamet nebula est gloria Domini, ut dictum est cum Hugone. Electi igitur cum Paulo *gloriantur in tribulationibus*; quia ex amore, quo feruntur in Deum, gloriantur de Dei gloria.

Tribulatio gloria electorum. Alterum caput gloriationis est, quia tribulatio à Deo sive immixta, sive permixta, est electorum gloria: idque ex triplici capite. Primò, quia per eam conformantur Christo in eo, quod omnium gloriosius est in Christo. Ideo Petrus epist. 1. cap. 4. *Si exprobramini*, inquit, *in nomine Christi, beati eritis: quoniam quod est honoris, & gloria, & virtutis Dei, super vos requiescit.* Quidquid est honoris, & gloria, in opprobriis collocat. Quia ut notat Cyrillus Hierosol. catech. 13. *Gloriatio Ecclesia Catholica est omnis Christi actus: gloriatio verò gloriationum est crux.* Christus quippe gloriosorem se præbuit cum passus est pro creaturis, quam cum condidit creaturas. Quod animadvertens Chrysostomus hom. 4. in epist. ad Hebræos, *Deus*, inquit, *in hoc eum (Christum) honoravit, quod per passiones deduxit carnem suscepisse: eaque suscepta passum esse, longè majus est, quam mundum fecisse, & ex nihilo produxisse.* Passiones autem ita gloriosæ sunt Christo, ut quando post mortem visus est Ioâni Apoc. 1. cum tanta gloria, ut de eo dixerit, *Facies sicut sol lucet in virtute sua: visus etiam sit in medio tribulationum, & passionum.* Subdit enim, *Pedes eius similes aurichalco sicut in camino ardenti.* Quia sicut aurichalcum in igne clarescit, ita Christi humanitas in fornace tribulationis. Quæ animadversio est Ruperti in eum locum. Ubi, *Sicut*, inquit, *aurichalcum multis ignium impendijs perducitur ad colorem auri: ita & illa humanitas per multas tribulationes passionis, & mortis, perducta est ad gloriam majestatis.* Ut scilicet cum electi purgantur tanquam aurum in camino tribulationis, sciant se in hoc conformari cum Christo. Quamobrem Bernardus sermon. 17. in

CXVI. *Cyrillus,*

Chrysost.
Christus admirabilior in passione, quam in creatione.
Apoc. 1.

Rupert.
Bernard.

Psalm. Qui habitat, *Bonum*, inquit, *mibi tribulatione magis amplecti te, in camino habitare te mecum, quam esse sine te vel in calo.* Quia scilicet Christi pedes similes aurichalco, sicut in camino ardenti. Christus autem ideo passus est plus quam ceteri, ut tanquam primogenitus in multis fratribus, illustrior esset quam ceteri. Quod adnotavit Chrysostomus loco cit. ubi, *Fecit*, inquit, *Deus omnibus illustriorem primogenitum.* Et infra, *In hoc primum eum honoravit, quod per passiones deduxit.* Electi igitur cum Paulo gloriantur in tribulationibus, quia milites conformantur Duci, membra capiti. Quippe juxta effatum illud Bernardi, *non decet sub capiti spinoso membra esse delicata.*

Christus in
fornace tri-
bulationis.

Chryso-
st.

Bernard.

Secundò electorum tribulationes gloriæ sunt ipsorum, quia augent cumulum meritorum. Sicut igitur milites gloriantur vulneribus; quia materiam apud Regem exhibent præmiorum: ita, &c. Quod notans Chrysostomus hom. 17. in c. 7. Act. cum ad tribulationes libenter subeundas horretetur exemplo militis, *Miles*, inquit, *qui pluribus impetit vulneribus, & resistit, nonne cum magna redit voluptate, vulnera testimonium libertatis habens, fulgoris, & claritatis?* Quod etiam animadvertit Seneca lib. de provid. c. 4. ubi, *Pati*, inquit, *gloria pars est. Militares viri gloriantur vulneribus:* gloriantur autem tanquam de servitio Regi exhibito, inspectante Rege. Quod perpendens Cyprianus epist. ad Thibarit. *Præstantes*, inquit, *& pugnantes spectat Deus, spectant Angeli, spectat & Christus.* Quanta est gloriæ dignitas, quanta felicitas præsentis Deo congregari, & Christo iudice coronari? Hoc argumento solabatur afflictiones suas Stephanus monachus. Qui, ut refertur in histor. tripart. lib. 8. c. 1. sic secum animo reputabat. *Crucem hanc si merui, feram; ut pro peccatis satisfaciam: si non merui, feram; ut coronam augeam. Vt ut erit laudem habebō, decusque vel penitentia, vel patientia.*

CXVII.

Chryso-
st.

Electi glo-
riantur tri-
bulationi-
bus, ut mi-
lites vulne-
ribus.

Seneca.

Electi pu-
gnant in
tribulatio-
nibus, spe-
ctante

Christo.

Cyprian.

Histor. trip.

Tertiò tribulatio est electorum gloria, tanquam suprema gloria, quæ conferri solet à Deo sibi clarissimis. Ideo habetur Tobia 12. *Quia acceptus eras Deo, necesse fuit ut tentatio probaret te.* Quia, ut notat Chrysostomus epist. 8. ad Olympiam de tribulatione loquens, *Hæc est corona perfectio, hoc virtutis cacumen, hæc fortitudinis aperta probatio.*

Tob. 12.

Chryso-
st.

Tribulatio
virtutis ca-
cumen.

Hoc apertius videre licet in Iob, qui cum talis esset divino testimonio, ut *similis ei non esset in terra.* Iob 1. factus est ærumnarum omnium scopus, singularis patientiæ documentum. Quod in maximam ei gloriam cessit. Ideo Tertullianus lib. de pat. c. 14. *Felicissimus*, inquit, *ille qui omnem patientiæ speciem adversus omnem diaboli vim expressit. Quale in eo feretrum diabolo extruxit. Quale vexillum de hoste suo extulit, cum ille ad omnem acerbum nuntium nihil ex ore promeret, nisi gratias Deo? clariorem porro reddidit*

Tertull.

Iob feretrum
Diaboli,
vexillum
Dei.

CXVIII. Iob tribulatio, quam prosperitas, etiam cum virtute traducta. Quod argumentum uberiùs prosequens Chrysoſtomus loco citato, *Quando*, inquit, *erat Iob illustrior, cum domum suam omnibus adventantibus aperiebat; an cum, ea ruente, verba amara non protulit? Quando splendidior, cum sacrificabat pro filiis suis, & eos ad concordiam congregabat; an cum, iis amarissimo mortis genere extinctis, pertulit quod evenit? Quando ille potius radiavit, cum de tonsura ovium suarum calefacti sunt humeri nudorum; an cum audiens ignem descendisse de calo, & exedisse cum pastoribus greges, non est turbatus? Quando major eluxit, cum sanitate corporis ad oppressorum atrocitatem utebatur; an cum hoc idem corpus, idest indigentium scutum, vermibus videbatur absumi?* Concludit tandem clariorem fuisse Iob in tribulationibus patiendo, quàm fuerat ex heroïcis aliis virtutibus operando. Ideo, *illa quidem, præclara erant facinora; ista verò omnia, passiones. Sed tamen ista cum clariorem fecere, quàm illa.*

Electi omnes tribulati. *Hebr. 11.* Hæc clarissima dignitas patendi, electis tum veteris, tum novi testamenti collata est. De prioribus habetur ad Hebræos 11. *alij distenti sunt: alij ludibria, & verbera experti, insuper & vincula, & carceres. Lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladii mortui sunt. Circumierunt in melotibus, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti.* Inter hæc tamen omnia sublimes, & clari: ideo subdit, *Quibus dignus non erat mundus.* De posterioribus dicitur 2. ad Timot 3. *Omnes, qui piè volunt vivere in Christo Iesu persecutionem patientur.* Quod expendens Chrysoſtomus homil. 66. ad pop. Antioch. *Tu, inquit, neque paulo melior es, neque Petro; qui nunquam requiem affecuti sunt; sed fame, & siti, & nuditate laboraverunt.* Et infra, *Omnes sanctos Deus per tribulationes, & angustias agebat.* Denique de electis utriusque testamenti dicitur Sap. 3. *Deus tentavit eos, & invenit eos dignos se: tanquam aurum in fornace probavit eos.* Dum dicit, *Invenit eos dignos se:* dignitas tribulationis ostenditur, quæ reddit homines dignos Deo. Dum dicit, *Tanquam aurum in fornace, &c.* tribulationis ostenditur claritas. Quippe, ut notat Tertullianus lib. de habitu mul. *Aurum terra nomen in igne relinquit, atque exinde de tormentis ad ornamenta, de suppliciis in delicias, de ignominia in honores metalli refuga commutatur.* Christus autem, & ad ejus similitudinem electi, ut notat Petrus Celsensis lib. 1. mysticæ expositionis tabern. *tabernacula sunt de auro purissimo, quod igne clarescit, malleo proficit, passione dulcescit, & omni pretio pretiosius elucescit.*

CXIX. Hæc tribulationum claritas claritati regie comparatur, quæ suprema est inter humanas. Ideo dicitur Apocal. 1. *Particeps in tribulatione, & regno, & patientia.* Quia scilicet, ut hic notat Cornelius,

Christianorum regnum est tribulatio. Ideo Paulus ad Galat. 6. passiones tanquam insignia jactans regalia. *Ego, inquit, stigmata Domini Iesu in corpore meo porto.* In quem locum Chrysoströmus, *Non dixit, inquit, habeo, sed porto: tanquam aliquis de trophæis glorians, signisque regalibus.* Idem homil. 8. de laudib. Pauli, *Non minus, inquit, plagis suis gaudebat, quam triumphis regiis.* Progreditur ulterius Chrysoströmus, tribulationibus postponens consularatus, & regna. Ideo homo de patientia Iob, *Magna, inquit, dignitas, regno, & consulatu, universisque major pro Christo ligari.* Vnde infert homo. 9. in c. 4. ad Ephes. *Malle se videre semel Paulum è carcere exeuntem cum vinculis; quam milies videre Reges, & consules cum illa satellitum stipantium caterva.* Quippe, ut supra diximus, pro Christo ligari dignitas est, regno, consulatuque major.

Huc facit id, quod de Sancta Catharina Senensi legitur. Cui cum Christus coronas duas obtulisset, gemmeam unam, alteram spineam, illam regni, hanc passionis insigne: hanc arripuit, neglecta illa. Neque immerito; cum regnum sublimius oculo fidei in corona spinea cerneret. Quod mysterium innuitur Isaia c. 9. iis verbis, *Factus est principatus super humerum ejus.* Vbi, ut notat ibi Cornelius, legitur ex Hebræo, *Factum est imperium è spina.* Quia scilicet Christo corona spinea, cæteris corona tribulationis designatæ per spinam, principatum, & imperium exhibet. Ideoque Catharina coronam sibi non in gemma delegit, sed in spina. Hoc totum operatur charitas, & dilectio. Idcirco, ut est antiquorum Rabbiorum traditio, in annulo Salomonis insculpta videbatur complicata quædam spinarum textura, cum inscriptione, *Victoria amoris.* Quia nimirum hoc amor evicit, ut foret *imperium in spina*: idque quovis terreno regno nobilius; quia *pro Christo pati dignitas est regno major*, ut dictum est cum Chrysostrómo.

Hanc dignitatem non regno solum, sed etiam ipso Apostolatu majorem existimavit Paulus, dum dixit. *Obsecro vos vinculus in Domino* ad Ephes. 4. Erat ille & Apostolus, & vas electionis, & doctor gentium: hos tamen titulos minus fecit, quam hunc, *Vinculus in Domino.* Quia scilicet tribulatio patienter passa pro Christo, dignitas quodammodo major visa est Apostolatu, & Doctoratu gentium. Quæ est animadversio Chrysostrómi loco citato. Vbi: *nihil, inquit, tam clarum est, quam vinculum esse pro Christo: ita ut catena illa Apostolatu, & Doctoratu multo sint clariores, majorique veneratione digna.*

Porro inter Apostolatus miracula nullum illustrius, quam resurrectio mortuorum. Hac tamen tribulatio est illustrior: atque admirabilius est pati pro Christo, quam mortuos suscitare. Ideoque Chrysostrómus ibidem: *Si quis, inquit, mihi mortuos suscitare dederit; non*

hoc, sed, catenam eligerem. Ratio hujus est, quia mortuos suscitare est gratia gratis data, quæ conferri potest à Deo etiam inimicis. Pati verò ex amore in Christum, non confertur nisi amicis: cum charitas sit habitus concomitans gratiam sanctificantem. Præterea resurrectio mortuorum est merè opus Dei absque ullo merito resuscitantis. Pati verò spontaneè est cum merito patientis: & sic constituit sibi Deum præmii debitorem. Hanc rationem reddit Chrysoströmus homil. 4. in epist. ad Philipp. ubi, *Pro Christo, inquit, pati munus est admirationis majoris, quàm mortuos suscitare: nam illic quidem debitor sum, hic verò debitorem habeo Christum.*

CXX. Denique tribulationis dignitas non solùm transcendit has omnes gratias gratis datas; sed confertur etiam cum ipsamet Paradisi gloria. Ideo de Paulo loquens Chrysoströmus homil. 40. *Livoribus, inquit, quos ei verbera inferebant, quæ quibusdam gloriabatur coronis: tribulationibus ut diliciis utebatur: squalore carceris ut Paradisi amœnitate gaudebat.* Addo, eligibilius fortasse fore amanti Christum, pati pro Christo, quàm gaudere cum Christo. Quod annotans idem Chrysoströmus hom. de patientia Iob, *si quis, inquit, amat Christum; novit quod dico. Eligeret fortasse vincitum esse pro Christo, quàm cælôs inhabitare.* Addubitat etiam an vinciri pro Christo clarius sit, quàm federe à dextris Christi super sedes duodecim cum Apostolis. Ideo subdit. *Nam fortè hoc clarius, quàm in dextris ejus sedere: hocque clarius, quàm super duodecim sedes sedere.*

Chrysoström.
Tribulatio
Paradiso
antefertur.

Demum, omni dubitatione postposita, passiones pro Christo proponit toti gloriæ Paradisi. Ideo, *si quis, inquit, me calo condonet omni; vel ea, qua Pauli manus vinciebatur catena: hanc ego honori præponerem.* Ulterius, Pati vincula Angelis & Potestatibus Deo fruuentibus anteponit. Quamobrem subdit: *Si quis me cum Angelis statuat, aut cum Paulo vincitum, vincula eligerem. Si quis me cum illis statuat Potestatibus, quæ circa thronum sunt, aut vincitum talem; talem eligerem potius etiam vincitum.* Nimirum ad Angelorum gaudia trahi poterat amore concupiscentiæ, honesto quidem, & sancto: ad vincula verò, & tribulationes pro Christo, non nisi amore amicitiae. Cohærenter autem Chrysoströmus loquitur, dum ipsummet Paulum vincitum cum Paulo ad cælum raptum, & ibi, ex Augustini aliorumque sententia, Deum vidente, comparans: Paulum beatiorum ex vinculis, quàm ex Dei visione pronunciat hom. 5. de patientia Iob. Vbi, *Non enim, (Paulum) inquit, sic dico beatum, quod tertium usque ad cælum, & in Paradisum raptus est, quam quod in vincula coniectus.* Iurè igitur Paulus, cæteris postpositis, hoc maximè titulo gloriatur, *vincitum in Domino.* Nimirum pati pro Christo absolutè dignitatibus omnibus antefertur. Ideo concludit Chrysoströmus hom. cit. de beato Iob. *Nihil melius, quàm*

Paulus bea-
tior ex vin-
culis quàm
ex raptu ad
cælum.

August.
hom. 46. a.
fratres de
ex. mo.
Chrysoström.

mala pati pro Christo. Summa igitur dignitas, pro Dei amore suscepta tribulatio, quæ honoribus omnibus antecellit. Unde fit ut de ea electi, ex amore, quo propter Deum in illam à Deo aut immisam, aut permissam feruntur, tanquam de re honorificentissima summopere gloriantur. Unde fit ut ab ejus gloria collata iis in hac vita, pignus habeant æternæ gloriæ conferendæ iisdem in altera; & in Paradiso tribulationis, artham habeant Paradisi exultationis. Ex his omnibus firmum omnino remaneat, in tribulatione pro Christo patienter suscepta signum inesse pœnæ perspicuum prædestinationis ad gloriam. Quod erat probandum.

Amplio hoc dictum primò ad omnes eos, qui non solum pro fide Christi, sed etiam aut pro justitia, aut innocecenter, aut quomodocunque in pœnam præteritarum culparum, patienter tribulationes tolerant. Quippe hoc ipsum est eas tolerare pro Christo: sive ut conformentur Christo passo: sive ut per eas evellantur ab iis, quæ contradicunt voluntati Christi: sive ut per eas pro peccatis præteritis satisfaciant Christo. Totum hoc est persecutionem pati pro Christo, si tribulatio patienter feratur. Ideo Iob non pro fide Christi passus, sed innocenter passus à Chrysostomo æquiparatur martyribus hom. de B. Iob. ubi, *visa*, inquit, *est profecto magna martyrum gloria: sed nescio an minor fuerit S. Iob.* & hom. in 2. ad Cor. plurimis simul martyribus illum exæquans, *Quis est*, inquit, *martyr cui hic non possit æuari?* Immo martyres innumeros hic unus æquat. Patientia igitur sine ferro, & sanguine reddit martyrem. Ideo Gregorius lib. 3. dial. cap. 26. 11, inquit, *qui occulti hostis insidias tolerantes, suosque in hoc mundo adversarios diligentes, cunctis carnalibus desiderijs resistentes, per hoc quod se omnipotenti Deo in corde mactaverunt, etiam pacis tempore martyres fuerunt.* Idem omnino contingit in iis, qui patienter pœnas tolerant, sive à Deo, sive ab hominibus pro peccatis illatas. Ideo fortasse S. Lator, qui crucem pro patris delictis patienter sustinuit, à Hieronymo appellatus est martyr, epist. 13. ad Paulinum. Vbi; *Lator*, inquit, *crucem mutat Paradiso: & homicidij pœnam facit martyrium.* Unde inferre possumus cum eodem Gregorio lib. 2. in Evang. hom. 35. *nos sine ferro posse esse martyres: si patientiam veraciter in animo custodimus.*

Amplio secundò ad tribulationes voluntarias, quas electi sustinent se affligendo jeuniis, ciliciis, flagellis, aliisque id genus asperitatibus. Quippe eò magis meritoria sunt, quò magis habent de libero. Quod animadvertens Anselmus in comm. ad Rom. 5. in ea verba, *gloriamur in tribulationibus.* Tribulationes, inquit, *quibus patientia fidelium probatur, non solum eas debemus intelligere, quæ extrinsecus accidunt, id est de damnis, vel languoribus, vel quolibet corporis cruciatu: sed eas etiam, quæ intus sibi faciunt, vel perferunt: dum in requie positi semetipsos affligunt.*

Summa dignitas pati pro Christo.

Tribulatio Paradisi artha.

CXXI.

Iob ob patientiam æquiparatur martyribus.

Chrysost.

Gregor.

Patientia in tribulationibus facit martyrem.

S. Lator martyr patientiæ.

Hieronym.

Gregor.

Voluntariæ afflictiones corporis numerantur inter tribulationes pro Christo.

Anselm.

Eccles. 2.
Gregor.

Amplio tertio ad eos, qui tentationes tolerant, iis viriliter obtinendo. Ideo dicitur Eccles. 2. *Fili accedens ad servitum Dei, præpara animam tuam ad tentationem.* Quæ verba expendens Gregorius 24 moral. cap. 33. *non ait, inquit, ad requiem, sed ad tentationem, quia hostis noster quanto magis nos sibi rebellare conspiciat, tanto amplius expugnare contendit.* Tentatio igitur signum est, quod anima jam ad Dei servitum accesserit. Ideo dicitur, *accedens ad servitum Dei præpara, &c.*

CXXII.
Tentatio
nis triplex
genus.

Tentatio autem tribus modis potest accidere, in quorum unoquoque prædestinationis est signum. Primò potest insurgere ex propriis passionibus, per motus rationi rebelles. Quibus dum voluntas resistit, fit quoddam internum certamen, ac lucta inter sensum, & rationem sui oblectantem. Hanc inter tribulationes, quas pro Christo electi perferunt, numerandam censet Anselmus loco citato, dum dicit, *tribulationes, quibus patientia fidelium probatur, esse eas etiam, dum obsistunt voluptatibus suis, refranando libidinem, & qua ad bonum continentia pertinent, faciendo.* Quam tribulationem appellat Anselmus, persecutionem vocat Chrysostomus in acta Apost. homil. 24. hancque majorem esse affirmat, quam fuerit tyrannorum persecutio contra fidem. *Vides, inquit, nunc majorem esse persecutionem, invadentibus nos undique passionibus, tanquam bestiis?* Alludit ad eos, qui ad bestias damnabantur, earundem expositi sive moribus, sive unguibus. Idem clariùs explicavit Hieronymus epist. 1. ubi: *Inde, inquit, me persequitur luxuria: inde avaritia conatur irrumpere. Inde venter meus vult mihi Deus esse pro Christo: & compellit libido, ne Spiritum Sanctum fugiam, & ejus templum violem.* Non est igitur sola persecutio, cum tyrannus, cum satelles, cum ad idololatriam compellit carnifex: sed etiam cum ad peccandum impellit tyrannis concupiscentiæ: adsuntque stimuli carnis tanquam satellites, mœror ex fuga voluptatis tanquam carnifex. Quod etiam adnotavit Origenes hom. 7. in Genes. ubi *Non illam, inquit, solum persecutionem putes, quando furore Gentilium ad immolandum idolis cogaris: sed si fortè te voluntas carnis illiciat, si tibi libidinis alludat illecebra; hac tanquam persecutionem fuge.* Denique ipsa præceptorum observantia contra inclinationem sensus, muta quædam persecutio est tolerata propter Deum. De qua dicit Propheta Psal. 16. *Propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras.* In hoc sensu dicitur à Paulo 2. ad Tim. 3. *omnes, qui piè volunt vivere in Christo, persecutionem patientur.* Quia, ut ait S. Leo sermon. 9. de quadrag. *nunquam deest tribulatio persecutionis, si non deest observantia pietatis.* In hac autem persecutione, signum prædestinationis ex tribulatione habet qui suggestionibus sensuum non consentit. Neque enim Deus electis concedit carnis, passionumque molestias non sentire:

Anselm.
Tribulatio
ex moribus
passionum
persecutio-
ni æquiva-
ler.

Chrysof.
Persecutio
propriarum
passionum
major, quã
tyrannorũ.
Hieronym.

Origenes.

CXXIII.

Psal. 16.

2. Tim. 3.
S. Leo.

Persecutio-
nem pro
Christo pa-
titur, qui

tere:

rire: sed tantum tribuit non consentire. Ideo Bernard. de inter. domo; *molestia, inquit, est lucta, sed fructuosa: quia, si habet pœnam, habebit & coronam; (Ecce prædestinationis pignus) non nocet sensus, ubi non est consensus: immo, quod resistentem fatigat, vincentem coronat.* Hæc de tentatione ex propriis passionibus insurgente.

Alterum tentationis genus est à Dæmone, sive immittendo cogitationes turpes contra castitatem: sive dubia contra fidem: sive spiritum tristitiæ, & desperationis; sive anxietates, & scrupulos. Quæ omnia ad genus quoddam pertinent persecutionis tantò acrioris, quantò occultioris; tantò sævioris, quantò tyrannum habet peiorem, nempe diabolum. Quod observans Augustinus in Psal. 127. *Non, inquit, quia Diabolus modò per Reges non sedit, ideo non Christiani persecutionem patiuntur. Si mortuus est Diabolus, mortue sunt persecutiones. Si autem ille adversarius noster vivit, unde non tentationes suggerit? unde non sedit? unde non ruinas procurat, & scandala?* Hæc autem dæmonum oppugnatione prædestinationis est signum. Neque enim eos oppugnant, qui suis passionibus regendos se tradunt. Iis quippe proprii appetitus sunt pro Dæmonibus: & ut dixit, referturque in vitis Patrum lib. 7. cap. 25. Abbas Abraham, *nostra nobis voluntates Dæmones facta sunt.* Sed eos oppugnant, qui obstant: atque ad eos infestandos sæviores redeunt, à quibus victi sæpius discesserunt. Quod adnotans Climacus gradu 27. *Nullum, inquit, certius argumentum est, quod Dæmones à nobis sunt victi, quam si nos acerrimè oppugnent. Si enim illis omnino resistas fortissimè, oppugnabunt te acriter.*

Addo, quantò quis oppugnatur acriùs, tantò signum habere majus prædestinationis insignioris per merita uberius cõgregata. Sicut piratæ eas naves acriùs insequuntur, quas norunt esse mercibus onustiores: ita & Dæmones eas maximè animas invadunt, quas vident meritis ditiores: ut majorem ex iis prædam percipiant, per scandalum proximorum. Quæ est animadversio Chrysostomi hom. 31. in Gen. ubi, *quemadmodum, inquit, piratæ, quando vident navem multis mercibus oneratam, tunc potissimum varijs moluntur insidijs, ut navigantes possint mercibus spoliare: ita sanè Diabolus, cum videt spirituales divitias coacervatas, tunc quasi pirata circum: ut quidquid in nobis est spiritualium divitiarum prædeatur.* Hoc brevius explicans Euthymius in Matth. 4. *Diabolus, inquit, ubi divitias congregatas videt: ibi aciem instruit.* Ad morem utique larronum, qui ditioribus insidiantur. Ad hoc fortasse significandù Christos ipse tentari voluit post baptismum: ut intelligeremus electos, idest membra Christi, tunc maximè tentari, cum videntur proficere. Quæ est observatio Gregorij lib. 28. moral. cap. 7. ubi *Hoc, inquit, in seipso Dominus Gregor.*

suggestio-
nibus sen-
suum non
consentit.
Bernard.

In tentatio-
nibus non
nocet sen-
sus, ubi non
est consen-
sus.

Tentatio à
dæmone
persecutio-
nis est ge-
nus.
August.

Improbis
proprii ap-
petitus sunt
pro dæmo-
nibus.

Vit. Patr.

Climacus.

Dæmones
eos acriùs
oppugnant,
à quibus
victos se
agnoscunt.
Dæmones,
sicut piratæ,
naves di-
tiores inva-
dunt.

Chrysost.

Euthym.

Christus
cur tentari
voluerit
post bap-
tismum.

figuravit: qui diabolum non nisi post baptismum se tentare permisit: ut nobis innueret, quod membra eius, postquam ad Deum proficerent, tunc acriores tentationum insidias tolerarent.

Iob 40.
Iordanis
electorum
symbolum.

Gregorius.

CXXIV.

Habac 1.

Dæmonis
cibus ele-
ctus.

Hieronym.

S.Leo.

Hilarius.

Oppugnari
à dæmone,
non expu-
gnari, maxi-
mum præ-
destinatio-
nis est si-
gnum.

Vit. Patr.

Dæmonis
fortitudo.

1. Petri 5.

Dæmon cur
dictus myr-
micoleon.

Gregor.

Isidor.

Dæmonis
calliditas.

Cyprian.

Dæmonis

malignitas.

August.

Hoc idem alia similitudine innuitur Iob 40. ubi de Diabolo loquens, *absorbebit, inquit, fluvium; & non morabitur: & habet fiduciam, quod Iordanis insuat in os eius.* Iordanis fluvius Christi Domini baptismate sacer, electorum, & sanctorum est symbolum; in quos diabolus impetum facit: ut eos tanquam fluvios meritis inundantes absorbeat. Quæ est expositio Gregorij lib. 33. mor. cap. 6. in ea verba, *habeat fiduciam quod Iordanis, &c. Illos, inquit, magnopere rapere nititur, quos despectis terrenis studiis jungi iam celestibus contemplantur.* Idem significatur Habacuc. 1. cum de Diabolo dicitur, *cibus eius electus.* Quod perpendens Hieronymus. ad Eust. de cast. Virgin. *Esca, inquit, eius electa sunt. Iob subvertere cupit: & devorato Iuda, ad cribrandos Apostolos expetit potestatem.*

Quando igitur alicujus animam Diabolus famelicus expetit, signum est quod illa sit inter electos: quandoquidem *esca eius electa.* Quod docens S. Leo serm. 1. de quadrag. *intelligamus, inquit, quanto studiores pro nostra salute fuerimus: tanto nos vehementius ab adversariis impetendos.* Quia, ut Hilarius notat in cap. 4. Matth. *Victoria est ei magis exoptanda de sanctis.* Victoria autem de hoc hoste magis est nobis expetenda, quam de aliis: & oppugnari à Dæmone, non expugnari, maximum prædestinationis est signum. Quippe nihil hoc hoste fortius. Nimirum, ut refertur in vitis Patrum lib. 7. cap. 25. ex effato Abbatis Lisoj, *infirmos quosque non dignatur appetere: sed fortes magis, ac magnos deicere per diversa precipitia aggreditur.* Ideo ob eximiam fortitudinem assimilatur leoni, rugitu ipso feras cæteras exterrenti. 1. Petri 5. *tanquam leo rugiens circuit quærens, quem devoret.* Ab electis tamen quasi formica æstimatur. Ideo appellatur à Gregorio lib. 5. moral. cap. 16. *mymicoleon.* Quia, ut ibidem subdit, *hoc animal valde parvum, formicis adversum, formicas ut leo devorat: sed ab alijs quasi formica devoratur.* Quia diabolus contra electos est timidus, contra subditos audax. Nihil illo callidius. Nempe, ut notat Isidorus lib. 1. de summo bono, *Dæmones triplici acumine præscientia vigent, scilicet subtilitate natura, revolutione superiorum potestatum, experientia temporum.* Idcirco ut advertit Cyprianus tract. 3. de præl. simpl. *Diabolus dictus est serpens: quia cum latenter obrepit, cum per pacis imaginem fallens occultis serpit accessibus; ea est eius astutia, ea circumveniendi homines cæca, & latebrosa fallacia: ut asserere videatur noctem pro die, venenum pro salute, desperationem pro obtentu spei, sub prætextu fidei perfidiam.* Denique nihil illo pravius, aut malignius. Quod advertens Augustinus sermon. 4. ex commen. *Quid, inquit, pravius*

quid malignius, quid hoste nostro nequius: qui posuit in calo bellum, in Paradiso fraudem, inter primos fratres odium, in omni opere nostro zizaniam! Cum hoc hoste tam forti, tam callido, tam truci quotidie congregari, nec succumbere, magnum profecto prædestinationis est signum: quando scilicet quis suggestiones diaboli tolerat, non admittit. Quia nimirum, ut ait Gregor. lib. 5. in 1. Reg. c. 13. *virtus maligni spiritus nulla est in electorum certamine: si ipse in mala cogitatione non permittitur residere.*

Porro dæmonis potentia, calliditate, malitia Deus utitur ad fabricandas suis electis coronas. Quippe, ut ait in Psalm. 60. Augustinus, *non potest quis coronari, nisi vicerit: nec potest vincere, nisi certaverit: nec potest certare, nisi inimicum, & tentationes habuerit.* Sicut autem Christus prædestinatorum omnium princeps tentari voluit, ex Matth. 4. *ductus spiritu (utique sancto) In desertum, ut tentaretur à Diabolo,* qui, juxta Maldonatum, & alios, fuit ipsemet Lucifer princeps Dæmonum: ita prædestinati tanquam Christi milites cum Luciferi militibus congregiuntur, simili successu victoria. Ideo enim tentatur, ut sit electis in tentatione prototypus. Quippe, ut ait Gregorius hom. 16. in Evang. *Redemptor tentari voluit, ut tentationes nostras suis tentationibus vinceret: sicut mortem nostram venerat sua morte superare.* Tentari igitur à Diabolo, & obistere, prædestinationis est signum: quia in Christo capite prædestinatorum præcessit.

Tertium tentationis genus est, idque nobilissimum, tentari à Deo. In hoc videntur Scripturæ loca inter se pugnantia. Nempe dicitur Iacobi 1. *Nemo, cum tentatur, dicat quoniam à Deo tentatur. Deus enim neminem tentat.* Ex alia vero parte dicitur Genes. 22. *Tentavit Deus Abraham.* & Sap. 3. *Deus tentavit eos: & invenit eos dignos se.* Quæ conciliantur, quia Diaboli tentatio, incitatio est ad peccatum: & in hoc sensu *Deus neminem tentat.* Dei verò tentatio probatio est ad coronam, præbendo materiam patientiæ, obedientiæ, &c. Et in hoc sensu *Deus tentavit Abraham;* suosque electos in dies tentat. Quamobrem dicitur Deut. 13. *tentat vos Dominus Deus vester; ut sciat si diligitis eum.*

Hæc autem, quæ immediatè est à Deo tentatio, fieri solet per subtractionem spiritualium consolationum; ex qua ariditas spiritus, & rædium. Quippe Deus conversionis initio quandam infundere solet spirituale dulcedinem, ut eâ mœror levetur, qui oriri solet cum à pestifera mundi dulcedine avellimur. Hoc lacte consolationum spiritualium filios adhuc infantulos nutrit, donec firmentur ad majora. Tum ad probationem virtutis, & purgationem peccatorum priorum, subtrahit hæc divina solatia. Quod signum non est derelictionis à Deo, sed potiùs prædestinationis: ad cuius finem consequendum

CXXV.

Gregor.

Augustin.

Dæmonis

malitia fa-

bricatur

electis co-

ronas.

Matth. 4.

Maldonat.

Cū Christo

in deserto

congressus

Lucifer.

Gregorius.

Christus

electis in

tentatione

prototypus.

Tentatio esse

potest etiã

à Deo.

Iacobi 1.

Genes. 22.

Sap. 3.

Deus in quo

sensu teter.

Deut. 13.

Deus ten-

tat, subtra-

hendo à

proficienti-

bus spiri-

tualia sola-

tia.

Gregor.

Tres electorum status, inchoatio, profectus, perfectio.

Cantic. 1.

anima quasi ablactata jam proficit. Hæc est communis doctrina Sanctorum, quam inter ceteros fusè tradit Gregorius lib. 24. mor. c. 7. ubi, *Tres, inquit, modi sunt conversorum, inchoatio, mediætas, perfectio. In inchoatione inveniunt blandimenta dulcedinis, in medio certamina tentationis, ad extremum perfectionem plenitudinis. Prius ergo illos dulcia suscipiunt, qua consolentur: postmodum amara, qua exerceant: & tunc demum sublimia, qua confirmant.*

Gregor.

Hoc videtur implese sponsus Cant. 1. dum post oris oscula, de quibus dictum fuerat, *Osculetur me osculo oris sui*; increpationes subiecit dicens, *si ignoras te, o pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi.* Quia post blandimenta consolationum ita Deus agit cum anima, quasi eam sibi jam desponsatam domo depellat. Ideoque anima divino solatio destituta, despectam se à Deo & perditam suspicatur. Sed hoc signum potius est confirmatæ jam familiaritatis cum Deo, post prima oscula sponsalitiæ. Quod totum egregiè adnotavit Gregorius loco citato. Vbi loquens de Deo subtrahente proficientibus primam conversionis dulcedinem, *Sponsam suam, inquit, vir quisque prius dulcibus blandimentis fovet, quam tamen jam conjunctam asperis increpationibus probat: probatam verò securis cogitationibus possidet.* Hoc adamussim facit Christus cum anima, sponsus cum sponsa. Prius dulcibus blandimentis fovet, ea dicente, *osculetur me osculo oris sui.* Postea verò asperis increpationibus probat, cum ei dicit *egredere & abi.* Post probationem verò iterum pax, & securitas: quia *probatam securis cogitationibus possidet.* Quod ipsum indicavit sponsa Cant. 2.

CXXVI. Cant. 2. Tribulationes per lavam, consolationes per dexteram designantur. Bernard.

cum dixit, *Lava ejus sub capite meo: & dextera illius amplexabitur me.* Sinistra manus desolationes, dextera consolationes designat. Cum ergo sponsus sponsæ capiti per temporales desolationes apponit sinistram, signum est perspicuum eam æternis consolationibus à sponso amplectendam esse per dexteram. Quæ est expositio Bernardi serm. 4. de virg. nativ. ubi: *Lava, inquit, medetur; dextera amplectitur: in lava merita, in dextera premia continentur: in dextera delicia, in sinistra sunt medicina.* Anima igitur, quæ sponsi sinistram experitur, expectet amplexum dexteræ.

Charitatis in vulnus sponsa. Cant. 2. Gregor.

Alio quoque sublimiori modo Deus torquet animas electorum per jaculum charitatis. Hoc significavit sponsa, dum dicit, *Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo.* Cant. 2. sive, ut cum Septuaginta legit Gregorius lib. 2. in Ezech. ser. 15. *Quia charitate vulnerata sum.* Vulnus hoc charitatis dolorem afferre solet electis ex absentia sponsi, & desiderio æternæ vitæ, cum incertitudine adipiscendi. Præ hoc dolore, omnes alii, Deum amantibus, videntur leves. Nempe, ut ait Gregorius loco citato, *Vilis sit anima ipsa sui corporis salus, quia transfixa est vulnere amoris.* Vnde & in Canticis dicit, *Vulnerata charitate ego sum. Mala autem salus est cordis,*

quando dolorem huius vulneris nescit. Porro vulnus hoc non mortis, sed salutis est signum: & sic vitale vulnus, non lethale. Ideo subdit, cum anhelare jam in caeleste desiderium, & sentire vulnus amoris cepit; fit anima salubrior ex vulnere, qua prius egrotabat ex salute. Qui igitur huius vulneris dolorem non sentiunt, damnationis, & mortis habent indicium; quia agroti sunt ex salute. Anima verò, quæ dolorem hunc sentit, prædestinationis, & salutis habet indicium; quia fit salubrior ex vulnere.

Cruciatu autem hic cordis, qui excitari solet in iustis ex desiderio æternæ vitæ, dicentibus cum Paulo, ad Philipp. 1. cupio dissolvi, & esse cum Christo, signum est prædestinationis potissimum. Tum quia desiderium hoc proficiscitur ex charitate in Deum, quæ semen est gloriæ. Tum quia hoc igne purgatæ perficiuntur animæ: dum, ut addit Gregorius loco cit. nullam præsentis vitæ consolationem recipiens, ad eum, quem diligit, medullitus suspirat, feruet, anhelat, anxiatur. Quippe spes, quæ differitur, affligit animam Prov. 13.

Ad idem genus afflictionis, quo Deus ipse suos electos affligit ex vulnere charitatis, dolor pertinet ex offensis, quas electi vident gravissimas patrari quotidie contra Deum. Ideo David Psalm. 118. *Tabeſcere me fecit zelus meus, quia oblitus sum verba tua inimici mei.* Et rursus, *vidi prævaricantes, & tabescebam, quia non custodierunt eloquia tua.* Tantus nimirum dolor erat, ut tabem, & quasi phthisin induceret. In quo sensu dicitur 2. Petri 2. de Sodomitis, quod *justam animam* (nempe Loth) *iniquis operibus cruciabant.* Quod explicans Augustinus, *Loth*, inquit, *persecutionem patiebatur non vapulando, sed malos videndo.* Quod iustis omnibus accidit. Quippe, ut in sententiis adnotat S. Prosper, *Magnus bonorum labor est, mores tolerare contrarios.* Hanc persecutionem appellat Augustinus; quam scilicet animæ diligenti Deum amor con. movet. Nam, ut ait Nazianzenus or. 28. *Dulcis tyrannus amor: sub quo patiuntur electi martyrium cordis,* ut appellat Bernardus serm. in signum magnum. Hoc martyrium tolerabat Paulus, dum dixit, *Quis infirmatur, & ego non uror?* 2. Cor. 12. Quod specialissimè agnoscitur in Virgine prædestinatorum exemplari, & regina. Quandoquidem, ut ait Bernardus serm. 20. super Cant. *Maria in se tota grande, & suave amoris vulnus accepit.* Ex quo vulnere dolores illa immensos pertulit, tum ex absentia filii; tum ex offensis, quas patrari videbat in filium. Hoc martyrium cordis, amore sive tyranno, sive carnifice, qui experiuntur cum Virgine, arrham habent prædestinationis pœne certissimam cum eadem; tanquam ii, quos ipsemet Deus tentat, & invenit dignos se Sap. 3. Et hoc est tertium, & perfectissimum tentationis genus. Ad quod prædestinationis signum in tribulatione positum ampliatur.

CXXVII. Amplio idem quartò ad eos, qui prosperitates tribulationibus in-
 Tribulatio. nes in ele- exercet: sed ex electis non paucos modò per aduersa ducit, modò per
 ctis quan- prospera: inter vices modò novercantis, modò obsecundantis fortuna-
 doque pro- næ. Nempe, ut exerceant humilitatem in prosperis, fortitudinem in
 speritatibus aduersis. Ideo rogat Ecclesia, ut simus *inter prospera humiles, inter
 admiscen- aduersa securi*. Quod adnotans Bernardus serm. in signum magnum,
 tur. *agit hoc*, inquit, *in cordibus electorum gratia prerogativa divina, ut eos
 Bernard. nec humilitas pusillanimes faciat, (utique in aduersis) nec magnanimitas
 Abraham à Deo tenta- arrogantes, utique in prosperis.*
 tus decies.

Hoc videre licet in plerisque electis veteris testamenti. Nam Abra-
 hamo, quem decies Deus tentavit rebus aduersis, ut notat Corne-
 Cornelius. lius in Genes. 22. concessit etiam multas prosperitates, nempe divitias
 Genes. 12. plurimas Genes. 12. victoriam de quinque Regibus Genes. 14. filium
 Genes. 14. ex uxore sterili Genes. 21. prosperam denique valetudinem, & mortem
 Genes. 25. *in senectute bona* Genes. 25. Iosephum, post odium fratrum, post ven-
 ditionem Ismaëlitis, post servitutem, post calumnias, post carcerem
 Genes. 41. exaltavit: & constitutus est *Dominus in universa terra Egypti*. Ge-
 nes. 41. Moysen, post vitam humilem, & pastoritiam, exexit ad re-
 Exod. 7. gimen totius populi Israëlitici, ut esset *Deus Pharaonis*. Exodi. 7. Da-
 vid post persecutiones Saülis exexit ad regnum: post rebellionem
 Absalonis diutissime firmavit in regno: & *regnavit quadraginta annis*,
 2. Reg. 5. 2. Reg. 5. Denique Iob patientiæ prototypus primò per prospera
 Iob per ad- ductus est, tum per aduersa: quibus iterum prospera successerunt.
 versa du- Et addidit Deus omnia, que fuerunt Iob, duplicia. Iob 42. Quas re-
 ctus, & pro- rum alternationes, & vices ipsemet adnotavit, dum dixit, *Noctem
 spera. verterunt in diem: & rursum post tenebras spero lucem*. Iob 17. no-
 Iob 17. cte enim aduersitas, die prosperitas designatur. Sicut igitur alter-
 Prosperitas per diem, nant nox, & dies: ita aduersitas, & prosperitas. Quod expendens
 aduersitas designatur Gregorius lib. 13. mor. cap. 15. *Quia, inquit, iusti noverunt & adver-
 per noctem. sa transire, & prospera rursus illucescere, aptè subiungitur, rursus post
 Gregorius. tenebras spero lucem. Lux enim post tenebras designatur: quia ita his
 aduersitas, & prosperitas alternant, ut sibi succedere invicem non de-
 sinant.*

Hoc idem ostendit anni varietas hyeme horrescentis, vere floren-
 Tribulatio. tis, ætate, autumnoque fructificantis, tum rursus hyeme sterilef-
 prosperitas, centis, ut rursus vernet. Quod innuitur Genes. 8. *frigus, & æstus; æstus,
 ut ver hie- & hyems; nox, & dies non requiescent*. Quia scilicet tribulatio, &
 mi. prosperitas sibi alternatim succedunt. Quod animadvertens Chryso-
 Genes. 8. stomus hom. 4. ad pop. Antiochen. *Sicut, inquit, ex remissione tri-
 Chrysoft. bulatio facta est: ita ex tribulatione remissionem expectare convenit.*
*Neque enim semper hyems, neque semper æstus. Neque semper pro-
 cella, neque semper serenitas. Non semper nox, neque semper dies.*

Sic neque semper tribulatio ; sed erit & remissio. Id etiam fortasse causæ est, ut humana vita texturæ cuidam assimiletur in Cantico Ezechia, Isaia 38. Præcisâ est velut à texente vita mea : dum adhuc ordire, succidit me. Quemadmodum enim textura è diversis filis, colcribusque invicem alternantibus sæpe conficitur, ut varietas ipsa delocet : ita humana vita ex adversis, prosperisque contextitur. Quod observans Chrysoctomus hom. 8. in Matth. misericors, inquit, Deus mæstis rebus quedam etiam incunda permiscuit. Quod certè in sanctis omnibus facit : quos neque tribulationes, neque incunditates sinit habere continuas : sed tum ex adversis, tum ex prosperis iustorum vitam admirabili varietate contextit. Ecce texturam ex filis variis, planè velut à texente.

Alia similitudine idem innuitur Psalm. 32. *Confitemini Domino in cithara : in psalterio decem chordarum psallite illi.* Quippe in cithara chordæ sibi respondent variæ: quarum aliæ sonum edunt graviolem, aliæ suaviorem. Et in his neque citharædus nervos immoderatè intendit, ne abrumpantur: neque nimium remittit, ne harmonia deficiat. Ideo laudandum Dominum in cithara jubet Propheta, ut electorum vita concentum Deo edat ex varietate chordarum, tum graviorum in adversis, tum suaviorum in prosperis: neque nimis intensis, per nimias tribulationes: neque nimis remissis per nimias prosperitates. Hoc quippe modo *confitebimur Domino in cithara*, harmoniam divinis auribus efficientes, conflata ex prosperis, & adversis. Est animadversio Chrysoctomi homil. cit. ad pop. Antioch. ubi, *Sicut, inquit, citharædus neque nervum intendit, ut non abrumpat ; neque ultra modum remittit, ne harmonia concentum ladat : sic & Deus agit, (magnus utique citharædus) neque in remissione continua, neque in longa tribulatione nostram constituit animam. Non sinit in continua esse remissione, ne seigniores fiamus : neque in continua tribulatione, ne concidamus.*

Denique hoc electi de se profitentur Psalm. 65. dum dicunt, *Transivimus per ignem, & aquam : & eduxisti nos in refrigerium.* Profectò per ignem tribulationem significari manifestum est è Scripturis, ex eodem Psalm. 65. *igne nos examinasti, sicut examinatur argentum, & subdit. Possuisti tribulationes in dorso nostro.* Per aquam verò, quæ Valeriano in Hierogl. lib. 38. ubertatis, & abundantia est symbolum, non incongruè potest prosperitas designari. Dicunt ergo electi, *transivimus per ignem, & aquam*, idest per adversa, & per prospera, est expositio Augustini enarrat. in hunc Psalm. ubi, *Quando, inquit, sunt res angustæ, & infelicitates in hoc mundo, quasi ignis est. Quando sunt res prospera, & abundantia seculi circumfluit, quasi aqua est. Vide ne te ignis exurat ; ne aqua corrumpat. Per ignem transi ad aquam, ut transeas & aquam.*

CXXVII.
Vita huma-
na ex pro-
speris, ad-
versisque
contextitur.

Chrysoct.

Psalm. 32.

Tribulatio,
& prosperi-
tas Deo cõ-
centum
edunt, ut
chordæ va-
riæ in ci-
thara.

Chrysoct.

Psalm. 65.

Psalm. 65.
igne tribu-
lacio desi-
gnatur.
Valerian.
Aqua pro-
speritatis
symbolū.
August.
Per adversa
transeundū
ad prospe-
ra.

Electi Deo
gracias a-
gunt in
utraq; for-
tuna.
Iob. 1.

prosperitas,
& adversi-
tas pariter
placent è
manu Do-
mini.
Iob 2.

Cantic. 2.
Manus spõ.
si, quidquid
per eas trã-
sit, reddunt
aureum.

Gregorius.

Tribulatio
è Christi
manibus
aurea, &
gemmea.
Cassiodor.
Hieronym.

CXXXIX.

Iob. 29.
Tribulatio-
nes, etiam
diabolicæ,
sunt à ma-
nu Domi-
ni.
Iob. 2.

Ex his collige non debere de hoc signo prædestinationis, quod in tribulatione ponitur, desperare eos, quibus prosperitates aliquæ obveniunt in hac vita tribulationibus intermixtæ: modo in prosperitate non tumescant, in tribulatione non deficient; sed in omni fortuna de utrisque Deo gratias agant. Hoc egregiè præstitit S. Iob. qui in prosperitate *consurgens diluculo offerebat holocausta*: in adversitate *corruens in terram adoravit*, & dixit, *Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est. Sit nomen Domini benedictum.* Iob 1. & increpans conjugem, quæ eum ad impatientiam incitabat, *Si bona, inquit, suscepimus de manu Domini, mala quare non sustineamus?* Iob 2. Tam mala illi placebant, quàm bona: quia utraque suscipiebat de manu Domini. Tam prosperitas, quàm adversitas materializabatur sub formalitate divinæ manus: & ideo utraque sub eadem formalitate pari animo suscipiebatur. Non placuerat illi prosperitas, nisi quia *suscepta erat de manu Domini*. Non attendebat manus, sed manus: atque adeo ex iisdem manibus etiam placebat adversitas. Nempe de sponso pronunciavit sponsa, *manus eius tornatiles, aurea.* Cant. 2. Ideo quidquid per eas transit manus, etiam si miserum sit, & ærumnosum, evadit aureum.

De Mida fabulati sunt prisce, quidquid suis manibus contingeret, aureum reddidisse. Quod fabula est in Mida, historia est in Christo: *cujus manus tornatiles, aurea.* Quidquid vel prosperi, vel adversi per eas ad nos devenit, per auctorum materiam meritorum, reddunt aureum, & ipsæmet adversitates evadunt prosperæ. Quod adnotans Gregorius lib. 14. mor. cap. 23. *bonis, inquit, mentibus etiam ipsa sunt prospera, quæ videntur adversa.* Quippe omnia è Christi manibus aureis evadunt aurea. Aurea ne dixerim, an gemmea? subdit enim *plena hyacinthis.* Hyacinthus autem gemma est coloris cælestis, ut notat Cassiodorus in Cant. 5. quia sive prosperitas, sive adversitas è Christi manibus prodiens, gemma est hyacinthina, cælestium ferens arrham bonorum. Alia lectio, *plena Tharsis,* sive ut colligitur ex Hieronymo in Dan. cap. 10. *plena mari:* quod tribulationum fluctus designat. quia ipsammet tribulationum mare è divinis manibus in electos effusum hyacinthinum evadit, & gemmeum, veluti tempestatem ferens gemmarum. Ideo dicitur, *manus eius plena mari, plena hyacinthis.* Iure igitur Iob ex Dei manibus tum prosperitates, tum tribulationes suscipiens tanquam hyacinthos, ac gemmas, easque paris pretij æstimans dicebat, *si bona suscepimus de manu Domini, mala quare non sustineamus?*

Observandum quoque est, adversitates Iobum agnoscere de manu Domini: & ex eadem manu tam mala, quàm bona: ideo dicit c. 29. *manus Domini tetigit me.* Cum tamè tribulatio illa ei videatur illata fuisse manu diaboli testante Scriptura, *Dixit Dominus ad Satan, ecce in*
manus

manus tua est. Egressus igitur Satan à facie Domini percussit Iob ulcere pessimo. Iob 2. si de manu Satanæ, quomodo de manu Domini? Nimirum hoc electorum est proprium, tribulationes omnes undecunque extrinsecus, immo etiam ab ipso Diabolo provenientes, agnoscere è manu Domini; eas, juxta divinæ prædestinationis seriem, permittentis, & dirigentis ad bonum electorum, quibus omnia (etiam diabolica) cooperantur in bonum. Ad Rom. 8. Est animadversio Gregorij loco citato, ubi, *A Satan, inquit, percussus fuerat; nec tamen percussione suam Satana tribuit; sed tantum de manu Domini appellat. Sciebat quippe vir sanctus, quia & per hoc ipsum, quod perversa voluntate contra eum Satan egerat, potestatem non à semetipso, sed à Domino habebat.* Prædestinati igitur ij, qui à Deo per prospera, & adversa ad finem prædestinationis dicuntur, tum hæc, tum illa è manu Domini agnoscunt, dicentes cum Iob electorum omnium in patientia antesignano, *si bona suscepimus de manu Domini, mala quare non sustineamus?*

Alios tamen, & fortasse plerosque ex electis, perpetuis exercet afflictionibus. Hi præcipuè sunt, qui perpetua egestate afflicti, in fame, siti, frigore, nuditate, cunctis semper despicabiles vitam degunt. Quod adnotavit Gregorius lib. 16. mor. cap. 12. ubi, *Sape, inquit, contingit ut electus quisque, qui ad aeternam felicitatem ducitur, continua hic adversitate deprimatur.* In his multò clarius elucere signum prædestinationis existimo, quàm in ijs, in quibus adversa alternant, & prospera. Nam etiam si, ut addit idem Gregorius, *non hos rerum abundantia fulciat; non dignitatum gloria honorabiles ostendat; nulla his obsequentium frequentia suppetat; nulla hos humanis oculis vestigium pompa componat, & à cunctis cernantur despicabiles: tamen ante oculi iudicis oculos virtutibus emicant, & vita meritis coruscant.* Hi nempe, ut ait Apostolus ad Heb. 11. *egentes, angustiiati, afflicti,* quos hominum plerique despiciunt, respiciuntur à Deo tanquam electi, quibus terrarum Orbis innititur. Ideo dicitur 1. Reg. 2. *Domini sunt cardines terra, sive ut alij, afflicti terra, & posuit super eos orbem.* Nimirum *afflicti terra sunt cardines terra, super quos Deus posuit Orbem:* quia, ut ait Cornelius ab Heb. 11. *ipsi sunt, qui suis apud Deum precibus, urbes, provincias, immo mundum totum conservant.* Hi semper *egentes, angustiiati, afflicti,* sunt qui juxta Prophetam Psal. 125. *feminant in lachrymis, & in exultatione metent.* Sed, ut dixit Apostolus 2. ad Cor. 9. *qui parè seminat, parè & metet: & qui seminat in benedictionibus, idest qui largiores habet tribulationes, in benedictionibus & metet, idest longiores metet exultationes.* Tribulationes abundantiores, in quibus iusti feminant, dum *feminant in lachrymis,* benedictiones vocantur: quia pignora sunt illius benedictionis, de qua dicitur Matth. 25. *Venite benedicti.*

Gregor.

Gregor.

Electorum plerique semper tribulantur.

Gregor.

ad Hebr. 11.

1. Reg. 2.

Tribulati sustinent Orbem terrarum.

Cornel.

Psal. 125.

2. Cor. 9.

tribulationes benedictiones vocantur.

Matth. 25.

Ij igitur, qui perpetuis adversitatibus afflicti sunt, signum habent clarius predestinationis uberioris. Hoc tamen signum suo modo ad eos etiam, in quibus adversa alternant, & prospera, ut diximus, ampliatur. His ampliacionibus nostri dicti premissis, idem dictum.

Limito primò ad eos solùm, qui tribulationes tolerant, ut indicatum est sapius, patienter. Pater ex Paulo ad Rom. 5. *tribulatio patientiam operatur: patientia probationem, probatio verò spem, &c.* Ergo ad spem, & pignus gloriæ tribulatio perducit per patientiam. Ergo ij, in quibus tribulatio impatientiam operatur, impatientia ita eos probat, ut reprobenentur. De quibus non potuit dici id, quod de electis dicitur Sap. 3. *Deus probavit eos; & invenit eos dignos se: sed potius probavit eos, & invenit indignos se.*

Impatientia in tribulacione reprobationis indicium.
Sap. 3.
Tres gradus in tribularis.
Bernard.

Tres gradus distingui possunt in iis, qui tribulationibus premuntur. Primus est, ut eas ferant patienter. Secundus ut ferant gaudentes. Tertius ut ferant ardentem, non solùm gaudendo de iis quas habent, sed etiam alias cupiendo. Hæc est doctrina Bernardi serm. de S. Andrea. Ubi, *triplicem, inquit, hic licet considerare gradum, incipientium, proficientium, perfectorum. Qui initiatur in timore, crucem Christi sustinet patienter. Qui proficit in spe, portat libenter. Qui consummatur in charitate, amplectitur eam ardentem.* Ex hoc habes infimum gradum, & planè incipientium esse *sustinere crucem patienter.* Qui igitur hunc gradum infimum non attingit, jam est extraordinem eorum, qui ad predestinationis finem tendere incipiunt, non adnumeratus iis, in quibus *tribulatio patientiam operatur.* Qui crucem gaudentem, & ardentem sustinet, si eam ferat etiam innocenter, assimiletur planè Christo cruci innocenter affixo, & eam ardentissimè amplexo. Qui crucem patienter sustinet, licet illi obtingat ex culpa, assimilatur sancto Latroni, è cruce ad Paradisum pergenti. Qui verò crucem ex culpa patitur, atque in ea impatienter se gerens indignatur, & fremit; assimilatur malo Latroni, in ipso crucis supplicio blasphemante. Est animadversio Hugonis Victorini in allegor. Gotfr. Tilm. ubi, *In cruce, inquit, Christi gloriatio: in cruce dextra Latronis consolatio: in cruce sinistra confusio. In prima pœna sine culpa, & post glorificatio. In secunda pœna pro culpa, & post remissio. In tertia pœna pro culpa, & post damnatio.*

CXXX.
In tribulacione blasphemantes crucem habent mali latronis.
Hug. Vict.
Cruis triplex quid designet.

Iob 2.

Porro non pauci Deum in tribulacione blasphemantes imitantur malum latronem, qui blasphemavit in cruce. Hoc satagit totis viribus Satan, ut tribulati blasphemias in Deum evomant. Videre id licet in S. Iob; quem in summis angustiis positum, per uxorem ad blasphemiam incitavit iis verbis, *Adhuc manes in simplicitate tua? Benedic Deo, & morere.* Iob. 2. Filios quidem illi Satan omnes abstulit; uxorem tamen, cum à Deo potestatem haberet, non abstulit: quia per eam Iob ad maledicendum Deo impellere moliebatur: atque

ex hac veluti scala ad evertendum cor Iobi veluti ad arcem fortissimam ascendere satagebar. Quod observans Gregorius lib. 3. mor. c. 6. *Quaritur, inquit, ab adversario in hanc arcem munitissimam (Iob) quibus gradibus ascendatur. Cor mulieris tenuit: & quasi scalam, qua ad cor viri ascendere potuisset, invenit.* Hoc idem consilio labia illi reliquit intacta. Cum enim potestatem accepisset à Deo, ut totum ejus corpus percuteret (quippe de facto percussit Iob ulcere pessimo à planta pedis usque ad verticem ejus) solis tamen labiis pepercit. Quamobrem ille dixit cap. 19. *derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos: à Diabolo non alio consilio derelicta; nisi, quemadmodum notat Pineda, & alii, ut blasphemiam ex ejus ore prolatam audiret.* Sed diabolicum consilium Deus aliò vertit: *derelicta sunt tantummodo labia circa dentes ejus, ut ex ore proferret verba illa planè aurea, Sit nomen Domini benedictum, Iob 1.*

Electi igitur exemplo Iobi, qui exemplar fuit prædestinatorum è tribulatis, in tribulationibus positi illud idem usurpant, *Sit nomen Domini benedictum*; Deo quasi pro singulari munere gratias referentes. Qui aliter faciunt, non merentur quantum ad hoc adnumerari inter electos, sed potius à Christiano nomine expungi. Quippe, ait Hieronymus in comm. ad Ephel. 5. *Christianorum virtus est propria etiam in his, quæ adversa putantur, gratias agere creatori: ut in ipsis periculis, atque miseriis semper dicamus, benedictus Deus. Minora me scio sustinere, quàm mereor. Hic animus Christiani est: hic crucem suam tollens sequitur Salvatorem; quem nec orbitas, nec damna debilitant: quem ut ait Flaccus, si fractus illabatur Orbis, impavidum ferient ruina.* In hoc igitur electi à reprobis discernuntur, quod ii in tribulatione proficiunt: hi deficiunt. Illi tanquam aurum in igne splendescunt: hi stanneos se ostendunt, & plumbeos. Ideo de electis dicitur Sap. 3. *Tanquam aurum in fornace probavit eos: quasi ad probandum, an aurei verè essent, an plumbei.* Et quia aurei inveniuntur, ibidem dicitur, *invenit eos dignos se.*

Contra verò Ezechielis 22. de reprobis dicitur, *versa est mihi domus Israël in scoriam. Omnes isti (reprobi) as, & stannum, & ferrum, & plumbum: in medio fornacis scoria argenti facti sunt.* Porro scoria spurcitia est, quæ inter coquendum ex argento expurgatur. Reprobi ergo in tribulationibus, in quibus argentum videri poterant, se ostenderunt scoriam, & facem: *& in medio fornacis scoria facti sunt.* Quod verò dicitur factos esse *as, stannum, ferrum, & plumbum*: significatur eos, qui simulato fulgore lucebant auræ sanctitatis, in fornace tribulationis à Deo tanquam ab argentario inventos esse æreos, stanneos, ferreos, plumbeos. Quæ est expositio Gregorii 3. part. Past. cap. 14. ubi hæc eadem verba Ezechielis explicans, *Purgare, inquit, eos per ignem tribulationis volui, & argentum*

Dæmon cur Iobo uxorem reliquerit. Gregor. Mulier scala diaboli ad cor viri.

Cur Iobo derelicta labia. Pineda.

Iob 1.

CXXXI.

In tribulationibus gratias agere virtus est propria Christiani.

Hieronym.

Ezech. 22.

In tribulatione reprobi vertuntur in scoriam.

Reprobi in tribulationis fornace inveniuntur as, stannum, ferrum, & plumbum. Gregorius.

illos, vel aurum fieri quæsi: sed in fornace mihi in as, stannum, plumbum, & ferrum versi sunt. As quippe, dum percutitur, amplius metallis cæteris sonitum reddit. Qui igitur positus in percussione erumpit ad sonitum murmurationis, in as versus est in medio fornacis. Ecce eos, qui in tribulationibus positi erumpunt in querelas de Deo, aut saltem de proximo; à quo per tribulationes percutiuntur. Sequitur. Stannum verò, cum ex arte componitur, argenti speciem mentitur. Qui verò simulationis vitio in tribulatione non caret stanneus factus est in fornace. Ecce eos, qui in tribulatione patientiam exterius simulant, interiùs in corde fremunt. Subdit. Ferro autem uititur, qui vitæ proximi insidiatur. Ferrum itaque in fornace est, qui nocendi malitiam in tribulatione non amittit. Ecce eos, qui dum calumnias, aut aliam persecutionem patiuntur ab hostibus, quamvis tribulationibus pressi, odio inimicorum, & ulciscendi desiderio exardescunt: & juxta verba Gregorii, nocendi malitiam in tribulatione non amittunt. Subjicit. Plumbum quoque cæteris metallis gravius est. In fornace ergo plumbum invenitur, qui sic peccati sui pondere premitur, ut etiam in tribulatione positus à terrenis desideriis non levetur. Ecce eos, qui in tribulatione positi iis prosperitatibus inhiant, quas non habent. In paupertate divitias appetunt: in humilitate ad honores anhelant; in morbis, & cruciatibus corporis ad voluptates suspirant: & peccata, quæ opere nequeunt, corde, & cogitatione committunt. Denique, juxta Gregorium, etiam in tribulatione positi à terrenis desideriis non levantur. Hi omnes tribulatione probati reprobationis signum accipiunt, sicut electi prædestinationis. De quibus dicitur Eccl. 27. *Vasa figuli probat fornax: & homines justos tribulatio.* Nimirum, sicut in fornace conflatur aliud ut vas fictile, aliud ut vas argenteum, aut aureum; ita in tribulatione alii ut reprobi, alii ut electi: quod est dicere cum Paulo ad Rom. 9. *aliud vas in honorem, aliud verò in contumeliam.* Et ideo dicitur, *vasa figuli probat fornax.* Quæ verba explicans Bernardus tract. de gradibus humilitatis gradu 9. *Vasa, inquit, figuli probat fornax: & tribulatio verè pœnitentes discernit. Qui enim veraciter pœnitet, laborem pœnitentiæ non abhorret; (Qui ergo abhorret, signum est, quod non veraciter pœnitet) sed quidquid pro culpa, quam odit, injungitur (sive à confessario severè amovente ab occasionibus peccandi, sive à Deo culpas præteritas variis tribulationibus puniente) tacita conscientia patienter amplectitur. Cujus verò simulata confessio est, una vel levi contumelia, aut exigua pœna interrogatus, jam humilitatem simulare, jam simulationem dissimulare non potest. Murmurat fremdet, irascitur.*

CXXXII.
Reprobi in
tribulatione
positi
nocendi
malitiam
non amittunt.

Eccles. 27.
Vasa figuli
tam electi,
quam reprobi.
Ad Rom. 9.
Bernardus.

Confessio
simulata
veram pœnitentiam
refugit.

Hi scilicet, juxta superius dicta à Gregorio, in tribulationis fornace stanneos se, & plumbeos produunt. Parum dixi stanneos se, &

plumbeos, nisi etiam se paleas ostendant. Quippe stannum, & plumbum in igne non deficit: paleæ verò penitus exaruntur. Quæ est animadversio Augustini de temp. barbar. c. 3. ubi reprobum cum palea comparans, electura cum auro, *Si aurum*, inquit, *es, quid times ignem? quid times paleam?* (idest persecutiones reproborum) *simul quidem eritis in fornace: sed ignis paleas in cineres vertet: tibi sordes tollet.* Ita in fornace electi discernuntur à reprobis, quod ii in tribulatione meliores fiunt, hi pejores. Ideo Bernardus epist. 32. *sicut*, inquit, *electis tribulatio operatur patientiam, patientia probationem, probatio spem: sic damnandis, & reprobis tribulatio parit è contrario pusillanimitatem, pusillanimitas perturbationem, perturbatione desperationem: & illa interimit.* De his dicitur Ieremiæ 2. *Frustra percussi filios vestros: disciplinam non receperunt*, quasi filii indisciplinati à patre frustra percussi. Clarius Ierem. 5. *Percussisti eos, & non doluerunt: attrivisti eos, & renuerunt accipere disciplinam.* Stupiditas, & indolentia in vulnere, signum apud medicos est lethalissimum. Qui ergo percussi, & attriti à Deo adhuc perseverantes in peccatis, dolorem sentire non videntur ex vulnere, ex quadam insensibilitate, & stupiditate cordis: signum habent fere certissimum æternæ mortis. Quod expendens Ambr. lib. de Apologia David c. 9. *Qui*, inquit, *expertes doloris sunt, non sentiunt acerbiter vulnere: quod est immedicabilis ægritudinis.* Quod est dicere, signum æternæ damnationis.

Alii verò etiam ex reprobis in tribulatione positi multò vehementius, quàm par est, dolentes, ita premuntur, ut opprimantur: dumque electi ex tribulatione magis in divinam spem, ac fiduciam attolluntur: reprobi ingruentibus adversitatum fluctibus in desperationis abyssum merguntur. Quod figuratum videtur in diluvio: ex quo demersi quam plurimi interierunt: pauci verò intra arcam inclusi, ex illa eluvione, vi fluctuum, in altitudinem montium erecti sunt. *Et multiplicata sunt aquæ: & elevaverunt arcam in sublimia terra.* Genes. 7. Quod expendens Gerson Cancellarius Parisiensis part. 2. serm. de omn. SS. *Vt*, inquit, *arca, quò magis abundabant aquæ diluvij, tantò altius ferebatur: sic mansuetus animus, quò majores erunt tribulationum aquæ, tantò erit excelsior.* Nimirum aquæ tribulationum per impatientiam demergunt, per patientiam extollunt: ibi signa damnationis ferentes, hic salutis. Ideo dicitur Luc. 21. *In patientia vestra possidebitis animas vestras.* Non dicit possideri animas in fide, non in spe, non in castitate, obedientia, aut ulla aliarum virtutum; sed in patientia. Quia per hanc animus contra adversa roboratur: quæ multos per impatientiam ad perditionem perducunt. Quod expendens Gregorius lib. 5. mor. cap. 13. *Qui patientiam*, inquit, *tenet, animam possidet: quia inde contra adversa omnia fortis efficitur: unde sibi etiam seipsum vincendo do-*

In tribulationis fornace electi aurum, reprobi paleæ.

Reprobi in tribulatione pejores. Bernard. Ierem. 2.

Ierem. 5. CXXXIII. Tribulationibus non emendari lethale.

Ambros.

Aquæ tribulationis electos attollunt, demergunt reprobos.

Gerson. Arca diluvij aquis elevata, demersis cæteris.

Luca 21.

Quid sit animas possideri patientia. Gregorius.

minetur. Il igitur, qui non quomodocumque, sed patienter tribulationes sustinent, *animas suas possident in patientia*: quia eas per æternam mortem non amittunt.

Quod si animarum possessio habetur per patientiam, habetur utique animarum perditio per impatientiam. Quamobrem Bernardus ferm. de obedientia: *Patientia*, inquit, *anima possessio est, dicente Domino in patientia vestra possidebitis animas vestras*. Vnde sequitur per impatientiam tribulationis haberi signum perditionis in reprobis: in electis verò, prædestinationis haberi signum non præcisè in tribulatione, sed in tribulationis patientia. Ideo dicitur ad Rom. 12. *Spes gaudentes, in tribulatione patientes*.

Bernard.

Ad Rom. 12.

Patientia
spes explicatur
exemplo
agricolæ.

Iacobi 5.

Chrysof.

Conjungitur gaudium spæi cum patientia tribulationis: quia ii *spes gaudent*, & pignore æternæ vitæ, qui sunt *in tribulatione patientes*. Spes patientiæ adjūcta explicari potest exemplo agricolæ: qui sponte semen amittens, terræ mandat, ac sepelit. Tum multo labore, ac sudore aratro humum proscindit: sulcos dirigit: noxias herbas evellit: patienter expectans tempus, quo semen illud quasi è terræ tumulo redivivum, primùm in spicas, & culmos, tum etiam in fruges exurgat. Hoc eodem exemplo Iacobus c. 5. fideles ad patientiam adhortans, *ecce*, inquit, *agricola expectat pretiosum fructum terræ, patienter ferens, donec accipiat temporaneum, & serotinum. Patientes estote & vos*.

Quod ipsum eloquentissimè, ut assolet, persequens Chrysostomus hom. 4. de patientia, & tolerantia, *Quemadmodum*, inquit, *is qui aratrum immittit, deorsum terram aperit, totam seminibus custodiam parans ne in superficie in ea remaneant, sed in toto radices figant: sic & nos facere necessarium; & tanquam aratro tribulationis utentes cordis profundum conscindere*. Ecce tribulationis tristitiam, & laborem: sed in hac eadem patienter perlata spes, & gaudium, quale habet patientia agricolæ. Ideo infra subdit. *Ne igitur de hac tristitia doleamus. Multum enim de tribulatione lucrum. Nam & cum agricola semina cum labore collecta seminaverit, ignarus alius cernens qua fiunt, admirabitur: forteque apud seipsum dicet, Quid hic homo facit? collecta dissipat; nec dissipat tantum, sed terra commiscet, ne facile possint colligi: sed & optat vehementer fieri pluviam, ut projecta omnia marcescant, & lutum fiant. Agricola vero letatur, & gaudet hyemem videns: non enim presentia respicit, sed futura prospicit; non fulmina, sed manipulos computat; non marcescentia semina, sed vernantes spicas; non gravem imbrem, sed ventilationem in area jucundissimam. Itidem & nos non presentem spectemus tribulationem, & dolorem; sed orientem ex ipsa utilitatem, & fructum. Meritò igitur Iacobus, præmisso exemplo agricolæ, qui expectat pretiosum fructum terræ, patienter ferens, &c. concludit, Patientes*.

Estote & vos: & confirmate corda vestra (per spem utique æternæ vitæ: sicut agricola per spem fructus) *quoniam adventus Domini appropinquavit*: quia scilicet post tribulationem patienter perlatam, quasi post terram crucis aratro profcissam, quàm citissimè Dominus reddet patientiæ fructum æternam vitam. Quod pari elegantia explicans Chrysostomi imitator Chrysollogus ser. 103. *Credamus*, inquit, *quod crux nostri corporis sit aratrum, fides semen, sulcus sepulchrum, resolutio germen, expectatio tempus: ut cum ver Dominici adventus ariserit, corporum nostrorum tunc matura viriditas vitalem resurgat in messem, nescitura iam finem.* Hoc ipsum est, quod innuitur Lucæ 8. *fructum afferunt in patientia.* Et quia ipsa spe fructus gaudet agricola: ideo dicitur, *spe gaudentes, in tribulatione patientes.*

Denique hæc spes æternæ vitæ è prædestinationis pignore, quod in tribulatione per patientiam reponit, talis est; ut ante beatitudinem, plusquam omnis humana felicitas reddat in ipsa tribulationis infelicitate felices. Quamobrem Augustinus in Psal. 127. hos appellat *felicitè infelices*: quia nimirum ipsa infelicitas felicitatis est pignus. Fulgentius etiam epist. 2. cap. 9. beatiorem appellat Iobum in adversitate, quàm fuerat in felicitate. *Beatus*, inquit, *fuit cum decem circumdaretur filijs: sed beator, cum una cunctorum simul orbitate percussus, in Dei dilectione permansit immobilis. Beatus fuit in corporis sospitate: sed beator fuit in vulnere; beator etiam in acervo squaloribus pleno (cum scilicet sedebat in stercore) quàm in palatio marmoribus adornato.* Hæc autem beatitudo è spe oriebatur in eo operante per patientiam. Quamobrem dicitur Iacobi 5. *Ecce beatificamus eos, qui sustinuerunt.* Et statim subdit. *Sufferentiam Iob audistis: & finem Domini vidistis*, idest patientiæ finem, & exitum, quem ei operatus est Dominus, retribuendo illi pro tribulatione felicitatem. Ideo cum tribularetur dicebat, *reposita est hæc spes mea in sinu meo.* Iob. 19. Sicut igitur Iob prædestinationis pignus, & spem habuit ex tribulatione per patientiam, ut ait Cyprianus tractat. de bono patientiæ, *ad summum laudis fastigium patientiæ virtute provehctus*: ita quoque cæteri tribulati, quibus, ut ait Basilus hom. 4. de grat. act. *propositus est Iob fortitudinis exemplar*, artham prædestinationis habent in tribulatione non quomodocumque, sed patienter perlata. Qui tales sunt, Iobi in se imaginem renovant: de quibus Ambrosius lib. 5. epistol. 33. *Vnum*, inquit, *Iob miraturus ascenderam: omnes Iob, quos mirarer, inveni. In singulis vobis Iob revixit: in singulis illius patientia, & virtus refulsit.* Sicut igitur virtus, & patientia Iob in hoc refulsit, quod tribulationem illatam sponte acceptavit, Deo de illa gratias agens, tanquam de munere: ita cæteri prædestinati ex tribulatis acceptare debent sponte tribulationem undecunque proveniente; ita ut quod evenit necessariò, fiat illis per acceptationem voluntarium.

Chrysol.

Cruce aratrum, ut fides germinet, Luc. 8.

CXXXIV.

August.

Tribulati feliciter infelices.

Fulgent.

Tribulatio ipsa beatitudo. Iob in infelicitate felicior.

Iacob. 5.

Iob. 19.

Cyprian.

Iob patientiæ, & fortitudinis exemplar.

Basilium.

Ambros.

CXXXV.

In patientibus Iob revivificat.

Cantic. 5.

Myrrha duplex genus, sponte stillantis, & ferro expressæ.

Eccles. 24. Plin.

Bernard.

Tribulationis genus duplex, violentæ, & spontaneæ.

Electi sunt digiti Ecclesiæ.

Hugo Card.

Eccles. 24.

Matth. 27. Angariare vox Persica.

Angariati ad ferendam crucem etiam præ-

Innuitur hoc Cantic. 5. ubi Ecclesia sub typo sponsæ dicit, *manus mea stillaverunt myrrham: & digiti mei pleni myrrha probatissima.*

Myrrha, quam sponsa stillat è digitis, non est qualiscunque, sed *myrrha probatissima*: quæ etiam Eccles. 24. vocatur *myrrha electa*,

Quasi myrrha electa dedit suavitatem odoris. Duplex quippe est genus myrrhæ. Unum vile, quod ex arboris sacciso cortice non nisi vi, ferroque depromitur. Alterum quod sponte stillat ex arbore: &

hæc dicitur *myrrha probatissima, electa*, & ut ait Plinius lib. 12. c. 15. *myrrha huic, quæ sponte stillat, nulla præfertur.* Cum igitur ex Bernardo ferm. 43. in Cant. *myrrha amara res, dura, & aspera, tribulationem significat*: duplex est tribulationis genus. Alterum ejus, quæ

violenter sustinetur ab invito, & planè renuente: & hæc myrrha quidem est, quia amara: sed vilis, quia omnino violenter expressa.

Alterum genus est tribulationis voluntariæ, sive per pœnas, quas quis sibi sponte irrogat, sive saltem per pœnarum acceptationem spontaneam: & hæc est *myrrha probatissima, quæ sponte stillat.* Porro hæc propria electorum: de quibus dicit Ecclesia, *manus mea stillaverunt myrrham: & digiti mei pleni myrrha probatissima.* Nempe manus, & digiti Ecclesiæ sunt electi: per quos bona opera æternum mansura operatur. Hi autem *pleni sunt myrrha probatissima*: quia pleni sunt tribulationibus non violenter expressis, sed voluntariè acceptatis. Innuitur hoc ab Hugone Cardinali Eccles. 24. ubi, *Myrrha, inquit, quæ sponte emanat, pretiosior est, & electa dicitur: quæ verò per incisionem manat corticis, est vilior. Ecclesia est myrrha electa, per spontaneam carnis mortificationem.* Si igitur digiti Ecclesiæ, idest electi, ij sunt, qui pleni sunt *myrrha probatissima*, sive ut appellat Eccles. 24. *myrrha electa*, quæ propria electorum, nempe myrrha sponte stillante, idest tribulationibus spontaneè acceptatis: excluduntur, quantum pertinet ad hoc signum, à numero digitorum Ecclesiæ, idest à numero electorum, ij qui tribulationes omnino inviti sustinent, & violenter: non myrrham probatissimam, sed myrrham vilem fundentes, ferro expressam, vi recisam.

In hoc tamen notandum est illos, quibus initio tribulatio violenter obtingit, si postea divinæ se voluntati accommodantes eam patienter ferant, ab hoc prædestinationis signo in tribulatione reposito non expungi. Quod evidenter apparet in Simone Cyrenæo: de quo dicitur Matth. 27. *hunc angariaverunt, ut tolleret crucem ejus.* Angariare vox est Persica. Quippe publici veredarij, quibus jus erat compellendi ad dandos sibi equos subinde ad celeritatem mutandos, angari vocabantur. Unde onera populis violenter imposita dicuntur angariæ: & angariare significat valde violenter compellere. Simon igitur Cyrenæus ad tollendam Christi crucem angariatus eos figurat, qui tribulationes inviti patiuntur, & violenter. Admirabile tamè est, quod

quod

quod idem Simon ad tollendam crucem angariatus ejusdem crucis virtute non solum postea in Christum credidit, ut tradit L. Dexter in Chronic. ad annum Christi 112. num. 10. *non fraudatus debita mercede portata post Christum Crucis*: sed etiam, ut refert Braulio, sive Helecas in additione ad Chronicon Maximi, *prædicavit in Hispania, comitans eò primò Paulum, tum Iacobum, & à Petro consecratus Episcopus obiit Hierosolymis: coliturque prima die Decembris.* Non diffident ergo ij, qui cum Simone Cyrenæo tribulationis crucem portare incipiunt angariati; sed postea sustinent patienter: quia hi quoque, ut dictum est de Cyrenæo, non fraudabuntur debita mercede portatæ post Christum crucis. Quod advertens Origenes in 27. Matth. *non solum, inquit, eum (Christum) conveniebat accipere crucem suam: sed & nos conveniebat portare eam, salutarem nobis angariam adimplentes.* Salutaris autem est hæc angaria iis omnibus, qui tribulationis crucem, si minùs libenter, saltem sustinent patienter. Patienter verò sustinent omnes ij, qui licet in leves aliquos impatientiæ actus actualiter incurrant, habitualiter tamen tribulationem Deo offerunt. Et quamvis tribulationis amaritudinem sentiant unà cum Christo, qui dixit, *tristis est anima mea usque ad mortem,* Marci 14. eam tamen sive ad conformandos se voluntati divinæ, sive ad assimilandos se Christo, sive ad uberiora merita, sive ad recompensanda peccata, tanquam è Dei manu susceptam acceptant. Et hoc quoad primam limitationem nostri dicti, per quam excluduntur ab hoc signo in tribulatione omnino impatientes.

Limite idem dictum secundò ad eos, qui patienter sustinent tribulationes non quascunque, sed illas tantùm, quæ non sunt culpabiles, neque oriuntur ex culpa, aut saltem non perseverant cum culpa. Ratio est, quia hujusmodi tribulationes non præbent materiam meriti, sed demeriti. Ergo non sunt prædestinationis indicium, sed reprobationis. Hinc primò sequitur excludi ab hoc signo prædestinationis eos, qui persecutionem patiuntur ob hæresim: ea non retractata in carcerem coniecti, in torturam acti, aut etiam concremati. Ij enim, perseverante culpa, à temporalibus flammis transeunt ad æternas. Neque sibi de beatitudine possunt blandiri, iis promissa Matth. 5. *qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: cum non Christi, sed Diaboli martyres patientur propter injustitiam.* Quod animadvertens Augustinus hom. de serm. Domini in monte lib. 1. cap. 5. *Multi, inquit, hæretico nomine Christi animas decipientes, multa talia patiuntur. Sed ideo excluduntur ab ista mercede, quia non dictum est tantùm, beati qui persecutionem patiuntur; sed additum est, propter iustitiam. Vbi autem sana fides non est, non potest esse iustitia: quia iustus ex fide vivit.* Hi autem, licet aliquando obfirmati in malo patienter ferre videantur illatas pœnas, nihil sibi de patientia blan-

destinatio-
nis habent
indicium.
L. Dexter.
Simon Cy-
renæus à
Petro con-
secratus E-
piscopus.
Braulio.

Origenes.
Crucis an-
garia salu-
tatis.
cxxxvi.
Qui sint in
tribulatio-
ne pacien-
tes.
Mar. 14.

Tribulatio-
nes culpa-
biles exclu-
duntur à præ-
destinationis
signo.

Matth. 5.

August.
Hæretico-
rum infru-
ctuosa, &
falsa paci-
tia.

Cyprian. diantur: quia apud hos, ut de ethnicis ait Cyprianus lib. de patientia, *tam falsa est patientia, quam sapientia: longè semoti ab iis, de quibus Augustinus lib. 4. de civit. cap. 3. iustis quidquid malorum irrogatur, non est pœna criminis, sed examen virtutis.*

August.

Secundò sequitur ab hoc signo prædestinationis excludi grassatores viarum, latrones, aliosque; qui persecutionem à Reipublicæ, aut Regni satellitibus passi propter injustitias, errabundi vagantur per sylvas, itineribus, laboribus, vigiliisque consumpti, ac perpetuis timoribus cruciati. De his dicitur Lev. 26. *dabo pavorem in cordibus eorum: & terrebit eos sonitus filij voluntatis.* Scilicet, dum per nemora fugitivi discurrunt, si agitatum auris obstrepat folium, terrentur quasi ad strepitum satellitum insequentium: umbras pavent: amicos, socios, consanguineos suspectos habent. Quamobrem Chrysostomus hom. 3. de verbis Isa. *Omnia, inquit, pavet metuitque, qui talis est. Umbras, parietes ipsos, lapides tanquam vocem emittentes. Omnia observat: omnes habet suspectos, famulos, vicinos, amicos.* Hæc igitur vita cruciatibus plena, non cœlestis gloriæ, sed cruciatuum æternorum est prodroma.

Levit. 26.

*Scelestorum
anxietates,
ac metus.*

Chrysost.

*E vitis tribulationes
reprobis ap-
portantur.*

Sap. 5.

1. Ioan. 2.

Tertiò excluduntur universaliter ij, quibus tribulationes ex vitis apportantur. Has tribulationes de se fatentur ipsimet reprobi: ex quorum ore dicitur Sap. 5. *Ambulavimus vias difficiles: lassati sumus in via iniquitatis.* Hoc tribulationis genus proprium reprobis videre est singillatim in vitis, quæ ex 1. Ioan. 2. reducuntur generalissimè ad tria. Hæc sunt *concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & superbia vite.*

*Libidinoso-
rum via
difficiles.*

Cantic. 8.

1. Cor. 7.

Basilius.

*Coniugij
copula do-
lorum offi-
cina.*

Concupiscentia carnis tribulationes libidinosi apportat quamplurimas: z. lotypias personæ amatæ; quam apud Latinos meritò deperire dicuntur: quia dum eam deperunt, pereunt: in amore dolores mortis experti, immo etiam infernalibus similes. Ideo dicitur universaliter Cant. 8. *Fortis est ut mors dilectio: dura sicut infernus emulatio.* Idque etiam in iis, qui legitime matrimonio junguntur: de quibus Paulus pronunciat 1. ad Cor. 7. *Tribulationem carnis habebunt huiusmodi.* Quippe hi, ut ait Basilus lib. de Sancta Virg. *aperiunt sibi per conjugij copulam, dolorum officinam.* Tribulantur etiam luxuriosi ex mediis, quæ ad explendas libidines adhibere coguntur, vigiliæ, pericula, absumptionem pecuniæ: ex iis sapissime ad summam egestatem redacti. De his verificatur illud Gregorij hom. 18. de SS. *quod undique amaritudinibus repleti, tamen caca mente carnalis concupiscentia, ipsas eius amaritudines amant.* Tribulantur denique ex tristitia, quam in carnali copula fert magna consumptio spirituum. Item ex morbis è nimio coitu contractis, morbo gallico, epilepsia, aliisque innumeris. Hi, si, ut assolet, inter cruciatu corporis, ad venereas voluptates, quibus assueverunt, suspirant, tribula-

tionēs istæ non sunt prædestinationis indices, sed damnationis præ-nunciæ: prævolare incipientibus in hac via pœnis, quæ eos manent in futura.

Ita contigit cuidam magno Comiti. Qui, ut refert Bellovacensis in Spec. mor. d. 3. p. 9. cum inter alia flagitia fuisset enormiter luxuriosus, à gravi infirmitate est arreptus: ex qua intumuerunt genitalia ad modum olla. In quibus gravissimè afflictus Deum præ doloribus blasphemabat: & aliquando dicens se ideo talia pati, quia in illis membris enormia egerat; nec tamen facti pœnitens, aut veniam petens, sed blasphemans fortius, immundum spiritum edidit. De alio Principe idem narrat, eum effusum in omne genus luxuria, gravi languore correptum in tabefactionem, & fœtorem intolerabilem incidisse. Quem quidam ejus familiaris vidit omnia interiora cum intestinis, & facibus, & fœtore maximo emittentem: & sine pœnitentiæ signis animam exhalantem. Hæ sunt tribulationes reproborum, & via difficiles, quas affert concupiscentia carnis, valde remotæ à viis, & tribulationibus electorum.

Præterea concupiscentia oculorum, idest avaritia, habet quoque vias difficiles multas; suas tribulationes exhibens, quæ ad prædestinationis signum non pertinent. Quippe avarus sæpe nuditatem, & famem tolerat: & parcat ori suo, ut parcat marsupio de hujusmodi dicit Ecclesiastes c. 6. Est & aliud malum, quod vidi sub sole, & quidem frequens apud homines. Vir cui dedit Deus divitias, & substantiam, & honorem: & nihil deest anima sua ex omnibus, qua desiderat. Nec tribuit ei potestatem, ut comedat ex eo: sed homo extraneus vorabit illud. Hoc vanitas, & miseria magna est. Parit præterea avaritia anxietatem in opibus acquirendis, sollicitudinem in custodiendis, metum de amittendis, dolorem de amissis. Omitto labores, pericula, tempestates, quas multi mercatores tolerant, Oceano menso, ac remenso: sæpe gemmas mercati pretio non minore, quàm capitis. De avaro ita scite Ambrosius lib. 3. off. c. 6. ambit frumentorum indigentiam, alimentorum penuriam; uberes soli partus ingemiscit: flet publicam fertilitatem: horrea frugum plena deplorat. Huic scilicet ipsa mer divitiarum possessio in pœnam vertitur, ideoque divitiæ appellantur spinæ Lucæ 8. quod cecidit in spinas, hi sunt, qui à divitiis, &c. quia divitiæ, ut ait Gregorius hom. 15. in Evang. cogitationum suarum punctationibus mentem lacerant. Quod observans Augustinus serm. 15. de divet. omnis, inquit, terrena possessio supplicium est cupiditatis: ut in ipsis bonis crucietur animus, cui viluit qui tanta largitur. Hæ tribulationes ex avaritia profectæ ad prædestinationis signum non pertinent: quia avaritia maximum reprobationis est signum, ut ostendetur c. 12.

Denique superbia vitæ tribulationes etiam parit suas. Et superbi

CXXXVII.
Libidinoso-
rum pœnæ
in hac vita
Bellovacen.

Avarorum
viæ diffi-
ciles.

Eccles. 6.

Avarus par-
cat ori, ut
parcat mar-
supio.

Avarus gē-
mas merca-
tur pretio
capitis.

Ambrosius.

Divitiæ
spinæ.

Augustin.

Superborū
viæ diffi-
ciles.

ambulabant vias difficiles. Quippe superbus cruciatur, cum despectui habetur: cum inimicitias exercet: cum injuriis laceffitur: cum ad ultionem aspirat: cum destinat ad necem, cum destinatur: cum ad honores, quibus inhiat, non pervenit: cum æmulos sibi conspiciat anteferri: cum obsequium iis præstat, à quibus sperat: cum famulari cogitur, ut dominetur: cum invidia tabescit: cum ita inflammatur: cum odio dissecatur: cum ejus fraudes, ac simulatio detegitur: cum

Bernardus.

denique multorum ore vituperatur. Quod observans Bernardus tract. de gradibus humil. grad. 9. *Quanta, inquit, tunc confusio fit in corde superbo: cum fraus decipitur: spes amittitur: laus minuitur: nec culpa diluitur: cum notatur ab omnibus: judicatur ab omnibus.* Hæ tribulationes è superbia profectæ à prædestinationis signo expunguntur: quia superbia reprobationis est signum, ut ostenderetur cap. 10.

Chrysof.

Univerfim de tribulationibus vitiosis loquens Chryfostomus hom. 66. ad Pop. Antioch. easque distinguens à tribulationibus electorum, *Si, inquit, ita non tribularis* (ut electi tribulationibus fructuosus) *omnino necessarium est tribulari ex alia materia sine lucro.* Nam *& invidus, & pecuniarum amator, & meretrices deperiens, & gloria cupidus tribulationes sustinent multas.* Unde infert infra: *Cum igitur & illam, & hanc degentes vitam* (scilicet malos, & bonos) *tribulari necesse sit: cur hanc non eligimus, quæ cum tribulatione infinitas nobis coronas accumulât?* Tribulationes infructuosas reproborum, fructuosas electorum perpendit Chryfostomus. Sed tamen longè graviores sunt tribulationes reproborum: quia hæ ortæ à peccatis, sunt onus grave. Ideo dicit Propheta, *& sicut onus grave gravata sum super me.* Psalm. 37. Tribulationes verò electorum sunt onus leve: de quo dicitur *onus meum leve.* Matth. 11. Quamobrem Bernardus serm. de obedientia, &c. *Nemo, inquit, ex filiis Ada sine labore vivit: nemo sine dolore.* (Ecce tribulationes communes electis, & reprobis) *Est qui declinat aliquos: sed incidit procul dubio in graviores. In labore, inquit, non sunt; & cum hominibus non flagellabuntur.* (Ecce reprobos, qui sine tribulatione videntur esse in hac vita) *Non tamen continuo sine labore sunt: aut minimè flagellantur. Operi sunt iniquitate, & impietate sua, gravibus sanè flagellis.* Ecce onus grave in tribulationibus reproborum: cum tribulationes electorum sint onus leve.

Tribulationes improborum.

Tribulationes infinitas coronas accumulât. Tribulationes impiorum onus grave: bonorum onus leve.

Psalm. 37.

Matth. 11.

Bernard.

Tribulationes impiorum graviores quam justorum.

CXXXVII.

Triplicis crux, triplicis generis tribulationis designat.

Porro tribulationum triplex genus per crucem triplicem designatur, nempe Christi, boni latronis, & mali. Crux Christi designat tribulationem, quæ obvenit innocenti. Crux boni Latronis eam, quæ nocenti obvenit: sed sustinetur innocenter, sine nova culpa. Crux mali latronis eam, quæ obvenit nocenti: & sustinetur nocenter. Prima, & secunda est propria electorum; tertia reproborum.

Quod indicans Hugo Victorinus in alleg. Gotfr. Tilm. *In prima, inquit, cruce gloriatio: in secunda consolatio: in tertia confusio. In prima glorificatio: in secunda remissio: (utique peccatorum) in tertia damnatio.* Patiuntur igitur electi crucem suam; patiuntur & reprobi: cum hoc discrimine, quod electi patiuntur crucem corporis cum consolatione mentis; reprobi verò cum consolatione corporis crucem mentis. Quam crucem in Iudæis reprobis agnoscens Augustinus tract. 5. in Ioann. *Quam, inquit, crucem mentis invidentia principum Iudæorum perpeti poterat: quando Regem suum Christum tanta multitudo clamabat.* Ut autem videatur exactiùs, quæ sit ista crux mentis propria reproborum ut contradistincta à cruce, & tribulatione electorum: *crux mentis* in reprobis non solum est illa, quæ trahitur ex metu, anxietate, & dolore circa temporalia: sed illa etiam, quam fert universaliter reprobis conscientia delictorum. Intuitu cuius præcipuè reprobi de se, ut supra dictum est, fatebuntur. *Ambulavimus vias difficiles: lassati sumus in via iniquitatis.*

De hoc cruciatus, quem reprobis crux affert conscientia malæ, dicitur Isa. 57. *Non est pax iniquis, dicit Dominus.* Quia utique, cum impius non servet pacem cum Deo, neque conscientia servat pacem cum impio. Ratio hujus à priori est, quia inhonestum delectabili admixtum, est contrarium rationi. Sicut enim bonum appetitus sensitivi est delectabile: ita bonum appetitus rationalis est honestum. Unde fit, ut inhonestum contrarietur appetitui rationali: sicut asperum contrarium delectabili contrariatur appetitui sensitivo. Hæc autem contrarietas, per rebellionem appetitus inferioris ad superiorem, bellum parit: quo pax animæ omnino tollitur. Et ideo, *non est pax impiis, dicit Dominus.* Quia, bello intestino, appetitus sensitivus ex una parte, ex altera rationis dictamen, & conscientia stimuli rationis satellites tumultuantur. Quod expendens Chrysostomus or. 1. de Lazaro *Explica mihi, inquit, istius conscientiam: & videbis intus gravem peccatorum tumultum, perpetuum metum, tempestatem, tribulationem.* Hæc est tribulatio reproborum: qui intus patiuntur bellum interius: foris aliquando pace potiuntur exteriùs. Quod si tribulatio etiam exteriùs ingruat, non habent interiùs arcem, ad quam confugiant: cum interiùs etiam omnia tumultuentur. Quod contra accidit in tribulationibus electorum: quibus accessus est ad arcem tutissimam, & semper pacatam conscientia bonæ. Est observatio Augustini enarr. in Psalm. 45. ubi, *Inter omnes, inquit, tribulationes humana vite, nulla est major tribulatio, quam conscientia delictorum. Namque, si ibi vulnus non sit, sanum sit interius hominis, quod conscientia vocatur: ubicunque alibi passus fuerit tribulationes, illuc confugiet, & ibi Deum invenit. Si autem ibi quies non fuerit, quid facturum est homo? quò confugiet, cum tribulationes pari cape-*

Hugo Viã.

Impii patiuntur crucem mentis.

August.

Cruis mentis in reprobis ex conscientia mala.

Isaia 57.

Peccatori cur non sit pax.

Bonum rationis est honestum, bonum sensitivus delectabile.

Conscientia stimuli, satellites rationis.

Chrysost.

In tribulationibus reproborum nulla interior consolatio.

August.

Arx bonæ conscientia in tribulationibus asylus.

Peccator, conscientia

persequente,
non habet
quò fugiat

rit: Fugiet ab agro ad civitatem, à publico ad domum, à domo ad cubiculum: & sequitur tribulatio. A cubiculo quò fugiat non habet, nisi interiùs ad cubile suum. (ad cubile cordis) Porro si ibi tumultus est, si flamma sceleris, pellitur inde: & cum inde pellitur, à seipso pellitur: & ecce hostem suum invenit, quò confugerat, seipsum.

Vides bellum internum: in quo idem hostis est sibi ipsi: ideo non est pax impiis. Quia justis, cum tribulantur ab hoste extrinseco, possunt aliò ab hoste fugere. Impii verò non possunt fugere à seipsis.

Augustin.

CXXXIX.

Prov. 28.

Peccator
cur fugiat
nemine per-
sequente.

Discrimen
inter tribu-
lationes
electorum,
& reprobo-
rum.

Ambrosius.

Quamobrem subdit Augustinus, Quocunque fugerit se, talem (hostem) trahit post se: & quocunque talem traxerit se, cruciat se. Ecce crucem mentis: quam, ut dictum est, reprobi patiuntur ex interno bello, tumultuque conscientie; dum ipsimet tanquam hostes lancinant semetipsos. Ideo dicitur Prov. 28. Fugit impius nemine persequente: quia semper habet hostem, & persecutorem seipsum. Hinc fit, ut dicebat Augustinus, ut non possint fugere ab hoste, quia non possunt fugere à seipsis. Hoc igitur discrimen est inter tribulationes electorum, & reproborum: quod ii, dum persecutiones, & bella patiuntur exterius, pace potiuntur interiùs. De reprobis verò dicitur, Non est pax impiis: quia, dum pace gaudere videntur exterius, bello cruciantur interiùs. Quod observans Ambrosius lib. 1. offic. cap. 12.

Peccator, inquit, quamvis foris abundet: deliciis disfluat, flagret odoribus: (ecce pacem, & prosperitatem exterius) in amaritudine anima vitam exigit. Ecce bellum interiùs, & tumultum in fundo anime.

Isaia 38.

Amaritudo
justorum in
dulcedine
paxis.

Isaia 57.

Peccatoris
conscientia
mare fer-
vens.

Chrysostr.

Reprobi igitur, dum pax apparet, sunt in bello: electi, dum bella ingruunt, sunt in pace. Ideo dicitur Isaia 38. ecce in pace amaritudo mea amarissima. Bellum, & amaritudo exterior his est in pace: iis verò pax, & dulcedo exterior est in bello. Bellum hoc, & tribulationem internam reproborum explicavit c. 57. Isaia, dum dixit, impij quasi mare feruens: quod quiescere non potest. Non poterat hæc reproborum tribulatio aptius oculis subjici, quam similitudine procellosi maris, undique fluctibus agitati. Quod uberius explicans Chrysostr. hom. 20. in Genes. Perpetua, inquit, in ejus (peccatoris) animo tempestas est: & reciprocantes fluctus, & contrarij Af-

similatur autem cor impij mari feruenti. Quod proprium est ollæ, in qua aqua subjectis flammis ebullit, & feruet. Ideo dicitur Iob 41. olla succensa, atque feruentes: quia olla succenditur, ut ferveat. Ingens profectò ignis requiritur, ac pene immensus, ut mare ferveat. Si totus ex inferis ignis erumperet, subjiciendus mari foret, quò ferveret ad modum ollæ. Nimirum cor reproborum quasi mare feruens: quia, ut inardescat hoc mare, totus etiam in hac vita impiorum animis inferni ignis subjicitur. Quamobrem Ambrosius lib. 1. offic. cap. 12. Ipsa, inquit, qua videtur, etiam dum vivunt, impiorum

Ambrosius.

Intra pec-
catoris co-
scientiam
infernus.

cap. 12. Ipsa, inquit, qua videtur, etiam dum vivunt, impiorum

requies, est in inferno. Ac si diceret, videtur inter mundanas prosperitates, improborum cor quasi mare tranquillum: sed est *quasi mare fervens*: quia intus infernus lateret. Legit Vatablus, *impj ad modum Euripi fremunt.* Euripus autem quotidie septies fluxum reciprocatur, & refluxum: cujus rei admirabilis, dum indagaret causam, obiisse Aristotelem ferunt. *Impj* autem dicuntur *sicut Euripus*: quia eorum non pauci dum ex peccatis in peccata, quæ septem ex capitalibus numerantur, veluti fluunt, ac refluent: *instar Euripi* fervent, septem reciprocantis fluxus, atque refluxus. Ideo dixit Chrysostomus loco cit. *in animo impj reciprocantes fluctus esse, & contrarios.* Si tamen videntur reprobi, inter mundanas prosperitates, magna tranquillitate gaudere: tunc maximè timendum est; quia sub tranquilla maris facie, Euripi voraces delitescunt: quia *impj sicut Euripus fremunt.* Ideo Hieronymus epist. 1. ad Heliodorum: *Licet, in modum stagni fufum aquor arrideat* (per prosperitates utique exterius arridescentes) *intus inclusum est periculum: intus est hostis. Tranquillitas instar tempestatum est.*

Contra verò electi, dum tempestate per tribulationes varias incitari videntur exterius, intus tranquilla omnia sentiunt. Ideo dicitur Isaia 59. *Inundabo super eam* (animam justi) *quasi fluvium pacis.* Internam electorum pacem non mari, sed fluvio comparat: quia mare non rarò ventis agitatur, ac fluctibus: fluvius verò tranquillius semper fluit, fluctuum, ac tempestatum omnino expers. Quod animadvertens Ambrosius lib. de Neboth. cap. 14. *Quietus, inquit, affectus nullis diversarum cupiditatum exagitur fluctibus: nullis avaritia turbatur procellis: nullis ignescit incendijs.* Alludit ad cor impj, quod dicitur *mare fervens*, ex subjecto incendio cupiditatum. animus verò justus *nullis ignescit incendijs*, inter quascunque tribulationes externas, ex Ambrosio, *nullis exagitur fluctibus: nullis turbatur procellis*: & ideo ejus pax non mari assimilatur, sed fluvio, *Inundabo super eum quasi fluvium pacis.* Fluvius quippe hic non tempestates, ac fluctus; sed aureas bonorum actuum veluti arenas evolvit, Gange, Tagoque splendidior: ita ut de justis quoque non nisi aurea tempestate usurpari possit illud Poëtæ, *Tempestat pretiosa Tagi.* Hoc igitur discrimen inter tribulationes electorum, & reproborum: quod illi mare tribulationum, & tempestates patiuntur exterius: ita ut unusquisque dicere possit cum Propheta psal. 68. *Veni in altitudinem maris, & tempestat demersit me.* Intus autem in maxima tranquillitate versantur; in eorum corda *inundante fluvio pacis.* Reprobi verò, dum tranquillitate inter prospera gaudere videntur exterius, maris & Euripi tempestates patiuntur interiùs: & ideo dicuntur *impj quasi mare fervens, instar Euripi, &c.*

Alia similitudine, nempe nubis, occulta reproborum perturbatio

Vatablus.
Cor impj
cur quasi
Euripus.

Chrysost.

Hieronym.

Isa. 56.

Pax justorū
cur fluvio
comparatur.
Ambros.

CXL.

Tribulationes justorum aureæ, & pretiosæ.

Claudian.
Electis tempestat deforis, interiùs tranquillitas: contra accidit in reprobis.

Psal. 68.
Conscientia improborum.

semper in
nubilo.
Thren. 3.
Ambros.

Conscien-
tia bonorū
supra nu-
bes.
Isaia 58.
Gregorius.

Olympi
montis al-
tutudo supra
nubes.

August.

Iusti mens
Olympo
monti simi-
lis.

Gregor.

CXLI.
Seneca.
Iusti mens
supra lu-
nam.

Ioan. 22.

explicatur, dum scelesto dicitur Thren. 3. *opposuisti nubem tibi, ne transeat oratio.* Quippe conscientia improborum, dum foris videntur serena omnia, semper versatur in nubilo. Quia, ut ait Ambrosius lib. 2. de Abraham cap. 4. *nebulis quibusdam conscientia, mens obducitur.* Contra verò electorum mens, dum extrinsecus ij per tribulationes esse videntur in nubilo, serenitate perpetua fruitur supra nubes. Quod videtur innuisse Isaias cap. 58. dum cuique electorum dicitur, *sustollam te super altitudinem terra,* idest super omnes perturbationes terrenas, quas electi potiùs sub se vident, quàm in se: dum spe jam sunt in cælestibus. Quod animadvertens Gregorius lib. 31. mor. cap. 19. *Electorum,* inquit, *specimen est, quod per spei certitudinem noverint se jam ad alta pervenisse: quatenus cuncta, qua praterfluunt, sub se vident. Hinc est quod sequenti se anima per Prophetam Dominus dixit, sustollam te super altitudinem terra.*

De Olympo monte tradunt Cosmographi adeo excelsum esse, ut in ejus fastigio collocatus quis verti nubes, coruscate fulgura, vibrari fulmina, efflare ventos, ruere imbres, candicare nives, corrotari grandines sub se videat, montis culmine semper sereno. Quod adnotavit etiam Augustinus lib. 1. de gen. contra Manich. cap. 15. ubi, *Mons,* inquit, *ille Macedonia, qui Olympus vocatur, tanta altitudinis esse dicitur, ut in eius cacumine nec ventus sentiat, nec nubes se colligant: quia totum istum aërem (scilicet mediam regionem, in qua nubes) sua altitudine excedit.* Monti huic persimilis est mens electorum. Quippe dum in his omnia turbari videntur adversitatum nubibus, procellis, turbinibus: ipsa interiùs in rationis fastigio perpetua fruitur serenitate, ea omnia despiciens infra se. Quod adnotans idem Gregorius loco citato: *Anima,* inquit, *sequenti se Dominus per Prophetam dicit, sustollam te super altitudinem terra. Quadam namque inferiora terra sunt damna, contumelia, egestas, abjectio. Supra has nempe nubes, quæ infra ipsam rorantur exterius, electorum mens tollitur: dum inter adversitates ipsas, procellasque corporis, serena permanet conscientia. Ideo præstantissimus ex ethnicis Philosophus moralis Seneca epist. 58. bonorum statum etiam supra lunam collocat, à perturbationum procellis tutissimum. Talis,* inquit, *est sapientis animus, qualis mundi status super lunam.* Hinc apud Stoicos paradoxum illud tristissimum, *Sapientem etiam inter tormenta beatum: quia dolores suos spectat ex alto.* Hæc est pax, quam in electis mentis arx possidet, dum subtus omnia tumultuantur. Contra verò in reprobis, dum pax blandiri videtur exterius, in suprema mentis arce, *non est pax impijs dicit Dominus.*

Hoc idem mysterium indicasse videtur Christus: dum post resurrectionem discipulis apparens, *dixit eis, Pax vobis: & cum hoc dixisset, ostendit eis manus, & latus.* Ioan. 22. nempe manus in cruce vulneratas,

vulneratas, & latus perforatum lancea. Quia pax, quam promittit electis, non nisi in vulneribus, & cruce reponitur: per cuius communicationem confertur pax. Ideo Chrysostronus in hunc locum, *Pacem*, inquit, *annuntiat, ut consoletur: simul demonstrans* (utique ostendendo eis vulnera) *crucis efficaciam: per quam soluit omnia tristitia, & contulit omnia bona: & hæc est pax.* Electi igitur pacem mentis agnoscunt in tribulatione, & cruce corporis; per quam cum Christi cruce communicant. Reprobi verò in pace corporis sentiunt, ut supra dictum est cum Augustino, *crucem mentis.* Quippe qui neque pacem norunt, neque viam pacis. Ideo de iis dicitur Isa. 59. *Uiam pacis nescierunt.* Unde concluditur verificari, quod dictum est supra ex Isaia, *Non est pax impijs dicit Dominus.* Vertit hoc cum Septuaginta Bernardus ser. de obedientia, & patientia, *non est gaudium impijs.* Gaudium autem, & pax distinguuntur. Ideo dicitur ad Galat. 5. *Fructus spiritus sunt charitas, gaudium, pax:* quia paci, & quieti tumultus, & inquietudo opponitur: gaudio verò tristitia. Porro reprobis inter mundanas prosperitates neque pacem obtinent, neque gaudium. Quippe *non est gaudium impijs dicit Dominus.*

Ratio à priori est, quia delectatio in potentia oritur ex proportione objecti ad potentiam: & ideo harmonia in sono delectat auditum; dulcedo in cibis palatum: mollitudo tactum: pulchritudo visum, &c. Contra verò dolor, & tristitia oritur ex improportione objecti ad potentiam. Ideo dissonantia in sono parit fastidium auribus: amaritudo in cibis refugitur à palato: asperitas gignit dolorem in tactu: turpitudine objecti visibilis abhorretur à visu. Cum igitur honestum sit conforme rationi, inhonestum disforme, ut supra notatum est: sequitur necessarium à prosecutione objecti honesti gigni delectationem in ratione; sicut ab harmonia voluptatem in auribus, tantò majorem, quantò potentia est nobilior. Ab objecto verò inhonesto, & dissono rationi gigni oportet in eadem tristitiam, & dolorem: sicut ab aspero in tactu, ab amaro in palato, à dissono in auribus. Impossibile igitur est, quin quando ex objecto inhonesto delectatio aliqua hauritur in sensibus, gignatur simul tristitia, & dolor in ratione, cui talis delectatio contrariatur. Et ideo secundum supremum, & nobilissimum gradum hominis, qui est ratio, *non est gaudium impijs dicit Dominus.*

Additur supra tristitiam, ortam in ratione ex deformitate objecti sibi disformi, meretor; quem parit metus pœnæ imminens pro culpa: cum unusquisque peccatum mortale committens pro præsentis iustitia damnatus sit ad gehennam. Sicut igitur ij, qui damnati sunt capitis, neque gaudere, neque delectari somno possunt, aut cibo: quia mortis imminens aspectus illorum animis obversatur; ita multò minùs verum gaudium illorum animis inesse potest, qui ex Christiana fide certò norunt se ex præsentis iustitia ad æternam mortem damnatos, si

Pax non nisi in Christi cruce, & vulneribus. Chrysostr.

Isaia 59.

Bernard.

Ad Gal. 5. Pax distinguitur à gaudio.

Cur ex peccato oriatur tristitia in ratione.

Delectatio in appetitu rationali, ex honesto.

CXLII.

Conscientiæ meretor in improbis ex pœna imminente.

vita ex improvise deficiat, detrudendos esse ad gehennam: prandentes mane, & nescij an sint, ut ille dixit, *cœnaturi apud inferos*. Somno se dantes, ambigui an è cubili trahendi sint mox ad tartara, nō ultra per totam æternitatem lucis aspectum haustur. Ideo *non est gaudium*

Chrysof.
Conscientiæ
neque som-
nus suavis
est, neque
cibus.

impys dicit Dominus. Quod animadvertens Chrysofomus hom. 10, in Genes. Peccatori, inquit, *neque somnus suavis est, sed terrore, & formidine plenus: neque cibus voluptatem prabet: neque amicorum colloquia talem refocillare, aut liberare ab anxietate possunt.* Huc facit factum illud Dionysij tyranni cum Damocle: quem epulari iussit, dum illius capiti gladius impenderet. Narrat hoc Tusc. quæst. lib. 5. Tullius. Collocari, inquit, *hominem iussit (Dionysius Damoclem) in aureo lecto, strato pulcherrimo, textili stragulo, magnificis operibus picto: abacosque complures ornavit argento, auroque calato. Tum ad mensam eximia forma iuvenes iussit consistere: eosque ad nutum illius diligenter intuentes ministrare. Aderant unguenta, corona: incendebantur odores: mensa conquistissimis epulis extruebantur. Fortunatus sibi Damocles videbatur. In hoc medio apparatus fulgentem gladium è lacunari seta equina appensum demitti iussit: ut impenderet illius beati cervicibus. Itaque nec pulchros illos administratores aspiciebat, nec plenum artis argentum, nec manum porrigebat in mensam. Iam ipsa destuebant corona. Denique exoravit tyrannum, ut abire liceret, quod iam beatus nollet esse. Satisne videtur declarasse Dionysius nihil esse ei beatum, cui semper aliquis terror impendeat? Nihil hoc exemplo aptius ad ponendum ob oculos inter ipsamet mundanas prosperitates infelicem statum reproborum. Quippe, dum hi cum divite illo Evangelico epulantur quotidie splendide: inter ipsamet lauta convivia eorum cervicibus imminet gladius divinæ iustitiæ, è tenuissimo pendens filo humanæ vitæ.*

Tullius.
Peccatoris
status expli-
catur Dio-
nyssij tyran-
ni facti cū
Damocle.

CXLIII.

Conscientiæ
malæ, divi-
næ iustitiæ
gladius im-
minet.

Conviviū
peccatoris
quā tiste.
Ambros.

Prov. 15.
Conscien-
tia bona
perpetuum
conviviū.

Quamobrem mirum non est, quod in tam gravi discrimine, unde semel tota pendet æternitas, quietè nequeant ori cibum ingerere: quod iis, inter tot gulæ incitamenta exquisitarum dapum, sapor ipse desipiat: quod denique, ut dictum est cum Chrysofomo, *cibus ei non prabeat voluptatem.* De hoc convivio, in quo perturbatæ peccatoris conscientiæ divinæ ultionis gladius imminet, aptè dixit Ambrosius lib. 1. offic. cap. 12. *Vides convivium peccatoris: interroga conscientiam eius. Intueris latitiam? Introspecte ulcera, & vibices animæ eius, cordisque mœstitiā: gladio scilicet capiti impendente inter dapes. Ideoque reprobi inter ipsa convivia quasi jejulant: quia non est gaudium impys dicit Dominus.*

Contra verò iusti inter ipsa jejunia convivantur. Idcirco dicitur Proverb. 15. *Secura mens iuge convivium.* Securitatem hanc electis parit bona conscientia. Quemadmodum enim reprobi, dum in statu malo sunt, si fulgur coruscet, si tonitrus personet, expallefcunt: &

ut notat conc. 1. de Lazaro Chrysoſtomus, *timor eis undique, ac tremor, ſuſpicio, anxietas: angulos metunt: umbras ipſas formidant: ita plerumque electi inter cæli minas, inter fulgura, inter tonitrus imperterriti, ſecuritate gaudent conſcientiæ bonæ. Quod adnotans Bernardus lib. de inter. domo cap. 23. Nihil, inquit, eſt jucundius, nihil tutius, nihil ditius conſcientia bona. Premat corpus, trahat mundus, terreat diabolus, illa erit ſecura. De hac ergo dicitur, *Secura mens juget convivium: quia iſta ſecuritas jucunditatem affert, epulis, ac deliciis omnibus ſuaviorem. Quod animadvertens Chryſoſtomus hom. 15. in Matth. Cum, inquit, nullis conſcientiæ ſtimulis animus pungitur, magno fruitur gaudio, & inexplicabili. Quidnam tibi videtur in hac vita jucundum? menſa ne deliciosa? ſed hac illi voluptati, qua virtutem conſequitur, comparata, amara videtur, & plena triſtitia. Porro, ut addit Hugo in hunc locum, *conviva in hoc convivio ſunt virtutes: qua omnes propriis ferculis reſciantur: ſicut in corporali convivio omnia membra corporis reſciantur. Electis igitur præbent jejunia ipſa convivium: reprobis verò convivia ipſa jejunium. Quia non eſt pax, non eſt gaudium impiis dicit Dominus: cum contra in juſtis ſit gaudium, & pax. Quippe fructus ſpiritus, charitas, gaudium, pax. ad Galat. 6. Minus malum profectò foret, ſi neque pax impiis, neque gaudium foret; niſi etiam eſſet pœna.***

Ad oſtendendum verò quæ, & quanta ſit tribulatio reproborum inter proſperitates, & quàm gravior ipſis tribulationibus electorum: animadvertendum eſt non expectari à reprobis in futuro judicio accuſatores, teſtes, tribunal, judicem, ſententiam, carcerem, carnificem, ſupplicium, mortem, ſepulchrum, vermes, infernum. Hæc omnia reprobis, inter præſentis vitæ proſperitates, ſola præſtat conſcientia. Conſcientia eſt accuſatrix, conſcientia teſtis, conſcientia tribunal, conſcientia judex, conſcientia reus, conſcientia decretum, conſcientia carcer, conſcientia carnifex, conſcientia ſupplicium, conſcientia mors, conſcientia tumultus, conſcientia vermis, conſcientia infernus. Has tredecim tribulationes patitur reprobis à conſcientia, valde diverſas à tribulationibus electorum.

Primò conſcientia eſt accuſatrix: quia cum ſuo dictamine ſemper loquitur, ſemper arguit, ſemper dicit, irrationabiliter, & malè patratum eſſe, quod contra divinam legem patratum eſt. Ideo dicebat David Pfalm. 50. *peccatum meum contra me eſt ſemper: quia licet homicidium Veritatis fere omnibus occultum eſſet, licet nemo in Regem auderet inſurgere accuſator: ipſa tamen conſcientia peccati eum acriter accuſabat. Quod perpendens Chryſoſtomus hom. 3. de verbis Iſaiæ, ponatur, inquit, nulli notum eſſe flagitium præter quàm ipſi uni: quomodo feret conſcientiam redar-*

Timor cō-
ſcientiæ
malæ; ſecu-
ritas bonæ.
Chryſoſt.
Bernard.

Chryſoſt.

Hug. Card.

Ad Gal. 6.

CXLIV.

Conſcientia
reprobis fu-
turum judi-
cium præ-
vertit.
Tredecim
tribulatio-
nes repro-
borum, quas
iis offert
conſcientia.

Pſalm. 50.
Conſcientia
Davidis ac-
cuſatrix.
Chryſoſt.

Lamech sui *guentem, acerbam, & amarulentam accusatricem?* Ideo Lamech post ipsius accusator. *occultam occisionem Caini, seipsum accusans, nemine alio accusante, occidi, inquit, virum in vulnus meum: & adolescentulum in livorem meum.* Genes. 4. Quod perpendens Chrysoſtomus hom. 20. in Gen. *Quis, inquit, istum, dic obsecro, ad confessionem adegit? nullius alius quam conscientia: nam simul ac in peccatum declinavit, statim conscientia insurrexit inclamans, & ostendens magnitudinem peccati.*

Conscientia ante peccatum muta, post peccatum clamitat. *Hoc autem proprium est improborum, ut ante peccatum ecelens sibi metipsis illius obsecrationem, conscientia ex passionis impetu oppressa pœnè obmutescente, aut valde exiliter reclamante: post peccatum verò passionis impetu lentescente, conscientia clamores edat immensos, quibus sceleris magnitudinem prodit: ut ait Chrysoſtomus, inclamans, & ostendens magnitudinem peccati.* Ita ante peccatum impellit ad facilitatem peccandi: post peccatum ad desperationem veniæ. Quod observans loco citato Chrysoſtomus, *ita, inquit, se habet peccatum, ut priusquam sit, obtenebret, ac decipiat mentem: postquam autem commissum fuerit, suam nobis absurditatem proferat, & ostendat.* Hoc videre est in Caino, qui ante peccatum non advertens

Cain cur desperavit post peccatum. *gravitatem facinoris, dixit ad Abel fratrem suum, egrediamur foras; cumque essent in agro, interfecit eum.* Genes. 4. voluptatem agri captans in homicidio. Post peccatum verò deferuescente ira, delicti enormitatem agnoscens, desperata venia dixit, *major est iniquitas mea, quam ut veniam merear.* Nimirum, dum peccatur, nebulae animo offunduntur, ut deformitas lateat: patrato verò peccato, discussis nebulis, apparet enormitas. Quod notans Ambrosius lib. 2. de Abraham c. 4. *dum, inquit, in quadam sumus delinquendi libidine, nebulis quibusdam conscientia mens obducitur, ne videat deformitatem: sed, cum nebula transferit, gravia tormenta exercentur in quodam modo conscientia secretario.*

CXLV.

Advertendum est autem in Caini homicidio enormitatem peccati, quæ ante factum apparebat valde minor quam erat, post factum exhibitam illo fuisse longè majorem, quam erat: nempe majorem, quam sit ipsa Dei infinita misericordia: *Major est iniquitas mea, &c.* Certè sanguis Abel clamavit ad Deum accusans Cainum. Ideo ei dicitur, *vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.* Genes. 4. eodem tempore conscientia clamavit ad Cain accusans ipsum apud seipsum. Tamen sanguinis clamor, & accusatio non interclusit apud Deum misericordiam. Conscientiæ verò clamor, & accusatio valde fuit acerbior: quæ misericordiæ aditum intercludebat, ipso dicente *major est iniquitas mea, &c.* Ideo non immeritò appellata fuit à Chrysoſtomo, hom. 3. cit. de verbis Isaia, *conscientia acerbam, & amarulentam accusatricem.* Profectò accusatrix tam acerbam, ut socios ad accusandum

Conscientia accusatrix omnium acerbissima.

Genes. 4.

Chrysoſt.

delictum, ipsos etiam videatur mortuos excitare. Quod apparet in Saül. Qui, dum vulneratus esset à Philistæis, postulavit à viro Amalecita ut ipsum celeriter interficeret. *Sta super me, & interfice me: quoniam tenent me angustia* 2. Reg. 1. sive ut ex Hebræo vertitur, *tenent me ora vestimenti sacerdotalis*. Nimirum occidi iusserat Saül sacerdotes innoxios, ut habetur 1. Reg. 22. Ideo cum morti proximus esset, conscientia illi sacerdotes injustè occisos objecit; ac si denuo vivi eum, spirantesque comprimerent, & parrati sceleris accusarent. Quam accusationem morte acerbior non ferens, Amalecitæ dixit *sta super me, & interfice me: quoniam tenent me ora vestimenti sacerdotalis*. Hæc est observatio Abulensis in eum locum q. 5. ubi, *videbatur*, inquit, *sibi Saül, quod propinquus morti videret sacerdotes Domini* (eos nempe, quos occiderat), *accusantes eum in iudicio coram Dei*.

Simile quid refert Sanderus lib. de schismate Anglicano, contigisse Angliarum Regi Henrico Octavo. Qui, imminente jam morte, æternam salutem desperans, sæpiùs monachos in clamabat: ac si monachi, quos ob Catholicæ fidei confessionem laqueo suspendi, morique iusserat, illi mox morituro veluti accusatores astarent. Nempe ante obitum prævenientes iudicium: & juxta dictum Abulensis, *accusantes eum in iudicio coram Domino*. Hæc de prima tribulatione reproborum ex conscientia, juxta Chrysostomum, *acerba, & amarulenta accusatrice*: quæ acerbis accusationes tum in vita, tum præcipuè exhibere solet in morte.

Secundò tribulationes patiuntur reprobi ex conscientia non accusatrice solum, sed etiam teste. In aliis quippe judiciis accusatio irrita est sine teste: & actore non probante, reus absolvitur. In hoc verò iudicio, quod in aliis judiciis renuitur, eadem conscientia est accusatrix, & testis. Hoc intueri licet in primo homine, & primo etiam ex hominibus peccatore Adamo. Hic enim post peccatum vocatus à Deo *vocem*, inquit, *tuam audivi in Paradiso, & timui*: Genes. 3. Certè hic peccaverat, nullo teste, præterquam Eva consorte thori, & delicti. Serpens, qui conscius erat, aufugerat. Is verò, qui eum vocabat, non solum videbatur ignorare delictum, sed etiam ignorare ubi esset. Ideo dixit *Adam ubi es?* & Adam ipse respondit, *ed quòd nudus essem abscondi me*. Cur ergo is, qui putavit se abscondi potuisse à Deo, non etiam putavit nullo alio teste abscondi potuisse delictum? Sentiebat profectò conscientiam admissi facinoris accusatricem simul, & testem: & ideo ait *vocem tuam audivi, & timui*, à propria conscientia accusatus. Est animadversio Chrysostomi hom. 17. in Genes. ubi, *quare*, inquit, *timuit? Quoniam videbat trucem sibi stare accusatorem conscientiam*. Vtique accusatorem, & testem: ideo subdit. *Neque enim alium objurgatorem peccati habe-*

Saül cum se
postularit
occidi ab
Amalecita.
2. Reg. 1.

1. R. g. 22.
Consciencia
mortuos
excitat, ut
accuset.

Abulens.

Sanderus.
Henrici
Octavi in
morte des-
peratio.

CXLVI.
Consciencia
delicti ac-
cusatrix est
simul, & tes-
tis.

Adam cum
vocatus à
Deo timue-
rit.
Genes. 3.

Chrysost.

bat, & testem: sed unicum illum, quem intrinsecus circumferebat. Iure perpendit testem, quem intrinsecus circumferebat. Nam, ut ceteros quosque peccando quis lateat, certè latere non potest seipsum. Exculationes peccati aliis jure, vel injuria potest obtendere: sibi verò non potest. Ideo Bernardus lib. 5. de confid. expendens ea verba Bernardus. Iob 7. *quare posuisti me contrarium tibi, & factus sum mihi metipsum gravis? nullus, inquit, molestior oculus suo cuique. Non est aspectus, quem tenebrosa conscientia suffugere magis velit, minus possit.* De hoc testimonio malæ conscientia habetur Sap. 17. *cum sit timida nequitia, dat testimonium condemnationis. Semper enim præsumit seava, perturbata conscientia.* Vtique timens pœnam, & testificans culpam. Ideo Chrysof. Chrysofomus in Psalm. 50. *conscientia, inquit, peccati formidinis mater.*

Gygæus De Gygæo anulo fabulati sunt prisca, qui eum gestaret, videri potuisse à nemine. Eius tamen anuli beneficio vitari non potuisset conscientia testis. Quod observans Ambrosius lib. 3. off. *Da, inquit, hunc anulum (Gygeum) sapienti, ut beneficio ejus latere possit, cum deliquerit. Non minus fugiet peccatorum contagium, quam si latere non possit.* Porro, si testem pudendi criminis, cum reus conspicit, erubescit: perpetua sanè erubescencia, & confusio oritur ex perpetuo

Ambrosius. Conscientia testes scele-
ris advocat
lapides.

teste patratu facinoris, conscientia. Quamobrem Ambrosius lib. 7. epist. 44. *nemo, inquit, vel solus, vel cum altero aliquid turpe faxit: & si solus est, seipsum præ ceteris erubescat.* Testis hic nunquam solus est: sed alios contestes advocat, lapides, parietes, solum ipsum, in quo commissum est peccatum: quæ mutis quibusdam vocibus exprobrare improbo peccatum videntur. Ideo Chrysofomus hom. 3. de verb. Isa. de adultero loquens: *Pavet, inquit, qui talis est, omnia: umbras parietes, lapides ipsos vocem mittentes.* Hæc est secunda reprobis tribulatio, quam patitur à conscientia teste.

CXLVII.
Conscientia
tribunal
maximè
formidan-
dum.

Chrysof.
Ratio regi-
na in folio
conscientia
confidet.

Psal. 4.
Chrysof.

Tertio conscientia exhibet illi tribunal, quo ante obitum, statim post facinus judicatur. Nullum profectò tribunal formidandum est magis quàm id, quod in conscientia folio, sibi regina ratio statuit. De hoc loquens Chrysofomus conc. 1. de Lazaro *explica mihi, inquit, istius (peccatoris) conscientiam. Videbis velut in curia mentem ad thronum conscientia conscendisse regalem, & tanquam judicem confidentem.* Neque verò judex hic ex intima conjunctione, quam habet cum reo, à justitia deflectit, non delinitus blanditiis, non pecunia subornatus. Est quippe tribunal pœnæ divinum, per lumen rationis nobis à Deo insitum: de quo dicitur Psalm. 4. *signatum est super nos lumen vultus tui Domine.* Quamobrem Chrysofomus hom. 3. de verb. Isaia *hoc, inquit, tribunal (conscientia) non pecunia corrumpitur, non adulationibus acquiescit: eò quòd divinum est, & à Deo nostris impositum mentibus.*

Quintò conscientia non solùm tribunal est, sed etiam iudex. Quippe, ut ait Ambrosius lib. 7. epist. 47. *sibi unusquisque animum suum severum iudicem, sui ultorem sceleris, & vindicem criminis habet.* Statim ratio iudicat, id, cujus conscientia est accusatrix, & testis, fieri non debuisse. Iudex hic reum veluti per torturam ad confitendum suum facinus adigit. Ideo Chrysofomus loquens de Lamech sponte suum delictum prodente iis verbis *occidi virum, &c. Genes. 4. quis, inquit, istum, dic obsecro, ad confessionem adegit: nullus alius, quàm conscientia, & incorruptus ille iudex.* Hic, timore tortore, ad internam confessionem proprii criminis vel invitos adigit reprobos, ut ait S. Leo serm. 8. de Pass. *habentes timorem non quo fides vera iustificatur; sed quo conscientia iniqua torquetur.*

Ambrosius.
Conscientia iudex incorruptus.

Chrysof.
Conscientia reos ad confitendum scelus adigit per torturam.

Quintò eadem conscientia, quæ iudex est, personam sustinet Rei. Et hoc est admirabile ut idem sibi sit iudex, & reus: sitque inter iudicem & reum, tam conjunctos, iudicium severissimum. Quod adnotans Ambrosius, *quod, inquit, severius iudicium, quàm domesticum: quo unusquisque sibi est reus?* Porro priùs in hoc domestico iudicio unusquisque est sibi reus, quàm apud quemlibet alium iudicem: &, ut notat ibidem Ambrosius, *sibi quisque est reus, priusquàm careris.*

Conscientia iudex, & reus.

Ambros.

Sextò conscientia ipsa addit condemnationis sententiam contra reprobos: de qua Ambrosius dixit loco citato, *nullum esse severius iudicium, quàm domesticum.* Quippe proprium esse solet reprobos suspicari vehementer se ob ea, in quibus perseverant, scelera, condemnandos: immo jam, suomet iudicio, numerari inter damnatos. Ut mirum sit, quomodo non dico gaudere sed vivere possint: & in hoc aère, suffocati mæstitia, respirare. Quod expendens Chrysofomus conc. 1. de Lazaro loquens de divite reprobo, *obambulat, inquit, amarum accusatorem circumferens conscientiam: cum sit suo ipsius iudicio damnatus: nec possit vel ad breve tempus respirare.* Hæc sexta tribulatio, quam patitur reprobos à conscientia.

Conscientiæ iudicium severissimum. Reprobi suomet iudicio numerare se solent inter damnatos. Chrysof.

Septimò conscientia est reprobo carcer: in quem detrusus, ut dicitur Luca 2. *sedet in tenebris, & umbra mortis.* Ideo Bernardus serm. 4. de Assumpt. Virginis, *carcer, inquit, quidam est rea conscientia.* In hoc carcere non desunt vincula, & compedes: quibus in hac vita reprobi constringuntur. Neque immeritò, quia vilissima Diaboli mancipia, se illi propter voluptatem, aut honorem momentaneum vendiderunt. Quippe, ut dicitur. 1. Mac. 1. *venundati sunt, ut facerent malum.* Quamobrem Ambrosius in Psalm. 35. *imago, inquit, peccati miseram inferens servitutem in sua vincula trahit, ut se enodare non queat: quoniam volens ipse se vendidit.* Hæc est septima tribulatio servitutis, & carceris; quam affert conscientia reprobis.

Conscientia mala carcer. Bernard.

CXVIII.
Reprobi mancipia sunt diaboli. 1 M. c. 1. Ambrosius.

Conscientia
sævissimus
carnifex.

Cain cur
non statim
punitus.
Genes 4.

Ambros.

Conscientia
sæper astat
improbo
tanquam
carnifex.

Chrysof.

CXLIX.

Conscientia
torquet etiã
dormien-
tes.

Dan. 4.

Somnium
satis est ad
turbendam
felicitatem
improbi.
Digni iner-
mes Regem
Baltasar cõ-
turbarunt.
Lyran.

Octavo conscientia iis est carnifex, qui eisdem perpetuò cruciat. Apparet hoc in Caino. Quem, post fratricidium, permisit Dominus fugere, antequam puniretur. *Egressusque Cain à facie Domini habitavit profugus in terra.* Genes. 4. Videbatur debuissè statim puniri, postquam ad vocem sanguinis Abel vocatus fuerat à Domino ad iudicium. Permisit tamen illi Deus fugam, qua veluti è iustitiæ manibus elaberetur: quia illi fugienti aderat conscientia carnifex, pœnas de eo sumens acerbissimas. Est observatio Ambrosij in Psalm. 35. ubi de Caino loquens, *cum adhuc, inquit, à domino pœna cessaret, torquebat eum suorum conscientia peccatorum. Meruerat quidem ut percussor inhiaberetur: sed sine nulla intermissione ipse sibi suus carnifex erat, ipse percussor.* Porro, si alicui criminis reo carnifex semper astaret: cum carnifice foret prandium, cum carnifice cœna, cum carnifice ambulatio, cum carnifice sessio, cum carnifice colloquia, cum carnifice accubitus: nullo certè hic affici posset gaudio, quod non illico carnificis aspectus extingueret. Hoc totum planè contingit improbo: nempe, ut ait Chrysofostomus hom. 10. in Genes. *peccator secum quasi carnificem circumgestat.* Hæc est maxima tribulatio reproborum, & cum nulla alia conferenda: inter lauta convivia, inter aulea serico auroque texta, inter voluptates, inter delicias, inter plausus perpetuò secum suum *circumgestare carnificem.* Sanè is, cui visibilis carnifex astaret, posset ab ejus aspectu avocare oculos saltem dormiens. Sed conscientia carnifex suis spectris, ac laruis, etiam dormientibus solet esse tericulo.

Conspicere licet hoc in Rege Nabuchodonosor, qui ira de se fatetur Dan. 4. *Quietus eram in domo mea, & florens in palatio meo. Somnium vidi, quod perterruit me: & visiones capitis mei conturbaverunt me.* Nihil somnio levius, quod inanis quædam, & falsa imago est, & tamen potuit monarcham in summo felicitatis fastigio positum conturbare. Successorem ejus Baltassar, inter convivij regalis delicias, non armatus exercitus conturbavit, sed inermes *digiti quasi manus hominis scribentis. Tunc facies Regis commutata est, & cogitationes eius conturbabant eum.* Dan. 5. urgente scilicet conscientia delictorum ob timorem, ne digiti illi contra eum sententiam scriberent. Affirmat Lyranus *non fuisse ibi manum secundum existentiam; sed solum apparuisse in oculis eius: quasi objiciente illi spectra hæc conscientia.* Regem verò Nabuchodonosor etiam dormientem non digiti, sed levius digitis somnium conturbavit: quo arborem ingentem vidit mox succidendam. Innumerabiles sanè illi, intra sui fines imperij, arbores efflorebant: unam tamen somnians succidendam, adeo graviter turbatus est: quia conscientia facinorum suspicionem ingessit, quod succidendus ipse ea arbore signaretur. Ita reprobo somnus ipse plenus formidine, somniorum umbris, ac laruis

Iarnis conscientia exagitante turbatur. Quod expendens Chryso-
stomus hom. 10. in Genes. *Peccator, inquit, umbras tremiscit: neque ei
suavis est somnus, sed formidine, & terrore plenus.* Ideo ille Rex im-
probus dicebat, *visiones capitis mei conturbaverunt, me: dum scili-
cet conscientia malæ quasi carnificis aspectus, & vigilanti occurrit,
& dormienti.*

Chryso-
stomus
improbo
plenus for-
midine.

Contra verò electis conscientia bona etiam inter tribulationes
somnum affert placidissimum. Ideo David, qui dum esset in peccato
de se dixerat, *dormivi conturbatus* Psal. 56. dum esset in via prædesti-
nationis in statu gratiæ dicebat *in pace in idipsum dormiam, & re-
quiescam* Psal. 4. Idcirco de quolibet justo Bernardus serm. de Mag-
dal. *minas, inquit, aspernatur, nescit timorem; & omnium scanda-
lorum immunis in pace in idipsum dormit, & requiescit.* E converso
accidit reprobis: quibus hæc est octava tribulatio, perpetua sive in
vigilia, sive in somno sui carnificis circumgestatio.

Nonò conscientia non modò reproborum carnifex est, sed etiam
supplicium. Parum esset reprobo ferre perpetuò aspectum carnificis,
nisi etiam perpetuò ferret supplicium. Sicut, si reus secum circum-
ferret carnificem, qui eum perpetuò lancinaret: huic profectò per-
petua foret mœstitia, nullum gaudium. Quæ est consideratio
Chrysoctomi hom. 20. in Gen. ubi, *peccator, inquit, quasi carnificem
circumgestat se lancinantem, & flagellantem perpetuò.* Ita post facinus
obambulat sustinens innumerabiles pœnas. Prima inter has innumera-
biles pœnas videtur ipsummet peccasse: cum peccatum possit habe-
re non solùm rationem culpæ, sed etiam pœnæ, ut nos ostendimus
tomo 2 lib. 3. q. 14. Quod agnoscens Seneca epist. 67. ad Lucil. *pri-
ma, inquit, pœna peccantium est peccasse. Nec ullum scelus impuni-
tum: quoniam sceleris in scelere supplicium est.* Meliùs profectò di-
xisset, primam peccantium pœnam esse, non quidem peccasse, sed
peccare. Quandoquidem peccatum in seipso continet pœnam: quæ
omnem aliam pœnam, omne aliud supplicium antevertit. Ideo Chry-
soctomus in Psalm. 124. *ante supplicium, inquit, vitium supplicium in-
fligit. Peccatum in se continet pœnam, antequam puniatur.*

Conscien-
tia improbo
perpetuò
supplicium.
Chryso-
stomus
Conscien-
tia carnifex
perpetuò
flagellans.

Porro peccatum partus quidam est, sive potius abortus concupif-
centiæ. Ideo dicitur Iacobi. 1. *concupifcentia, cum conceperit, parit
peccatum.* In parturientibus priùs voluptas intercedit in conceptu,
postea dolor in partu. Non sic in improbis: qui non solùm, dum pa-
riunt, idest dum executioni mandant peccatum, sed etiam dum con-
cipiunt, idest dum de eo deliberant, dolor intervenit in ipso met velu-
ti conceptu peccati. Ideo dicitur Psal. 7. *Concepit dolorem, & peperit
iniquitatem.* Non dixit de eo, qui ob delicias peccat, concepit vo-
luptatem, & peperit iniquitatem, sed *concepit dolorem:* quia in ipso
met initio, dum consilium mitur peccandi, peccatum concipitur cum

Cl.
Peccantiù
prima pœ-
na est pec-
casse.

Chryso-
stomus
Peccatum
in se pœnã
continet.
Peccatum,
concupif-
centiæ par-
tus.
Peccanti-
bus dolor
in partu, &
in conceptu.
Psal. 7.

dolore. Ideo dicitur, *concepit dolorem*. Quamobrem in hæc verba Chrysoftomus *hic dolor*, inquit, *est à principio*: (nempe in ipso conceptu peccati) *simul ac enim quisquam de malo consilium inijt, in cogitatione est tumultus, ac turba*. Dicitur etiam, *& peperit iniquitatem*: quia in ejus veluti partu peccans, quasi parturiens, occultos, sed inexplicabiles sustinet dolores. Idcirco Chrysoftomus in eum Psalmum, *peperit*, inquit, *iniquitatem*: quia quemadmodum mulieres parturientes à doloribus discernuntur; ita etiam, qui facit dolum, discernitur (ad modum utique viperini partus: qui, ut fertur, matrem prodeundo discernit) *& non levi aliquo, sed vehementissimo afficitur dolore*.

Chrysoft.

Peccans patitur dolores partus.

Chrysoft.

Ioan. 16.

Chrysoft.

Psal. 31.

Peccator à conscientia flagellatur.

Chrysoft.

Psal. 72.

Psal. 31.

Chrysoft.

Absalō, cūr post tres læceas cordi infixas, non statim mortuus.

2. Reg. 18.

Quod si in ipso actu peccandi videtur quandoque aliqua voluptate peccans perfundi; saltem post peccatum, voluptate illa evanescente, ingens dolor consequitur. Quoad hoc autem contrarium accidit in patientibus. Nam in partu dolor, post partum voluptas. Quippe *mulier cū parit tristitiam habet: cū autem peperit, iam non meminit pressura propter gaudium*. Ioan. 16. Contra accidit in iis, qui *pariunt iniquitatem*. Nempe his aliqua fortasse in partu voluptas: sed illico post partum dolor. Hæc est observatio Chrysoftomi conc. 4. de Caino ubi, *peccatum*, inquit, *cū commissum est, tū demum extincta voluptate amarus pœnitentiæ stimulus succedit: contra quā accidere solet parturientibus*. Hæc generatim de dolore, quem fert improbis conscientia peccati. Sed quoniam hic dolor est per modum pœnæ, & supplicij, explicatur in sacris literis similitudine flagelli Psal. 31. *multa flagella peccatoris*. Quasi conscientia carnifex peccatorem flagellet: quemadmodum fieri solet reis, qui ignominie causa per urbem ducti, prævia tuba, à carnifice identidem flagellantur. Nimirum ex Chrysoftomo hom. 20. in Gen. ut supra etiam notatum est, *peccator carnificem circumgestat se perpetuo flagellantem*. Ideo dicitur, *multa flagella peccatoris*.

Observandum in hoc est, dici ab eodem Davide de reprobis, *in labore hominum non sunt: & cū hominibus non flagellabuntur*. Psal. 72. cum quo pugnare videtur, quod dixerat. Psal. 31. *multa flagella peccatoris*. Hæc autem conciliantur: quia reprobi sæpe in prosperitatibus versantur quoad corporalia, ut ostendatur capite sequenti: & ideo dicitur, *cū hominibus non flagellabuntur*. Quia tamen spiritualibus conscientie flagellis excruciantur, ideo dicitur *multa flagella peccatoris*. Quamobrem Chrysoftomus in Psalm. 7. loquens de Absalōne, qui *tribus lanceis infixis cordi*, è cujus vulnere statim mors sequi debuerat, *adhuc palpitabat hærens in quercu*. 2. Reg. 18. refundit hujus rei causam in Deum, quasi de industria illi vitæ spatium prorogaverit, ut ante mortem ignominie causa à propria conscientia pendēs è quercu flagellaretur. *Nō statim*, inquit, *de medio sub-*

latus est: sed tanquam in iudicio prius suspensus est, & ligno affixus, deinceps à conscientia flagellatus.

Hæc flagella non sunt sine aculeis. Ideo dici solent *stimuli conscientia*: qui acerrimè animum pungere consueverunt. De hoc stimulo dictum fuit persequenti Ecclesiam Saulo Act. 9. *durum est tibi contra stimulum calcitrare*. Nempe contra stimulum conscientia, desumpta similitudine ab equis, qui calcitrantes contra calcaria, punguntur in latere, ac pœnè confodiuntur. *Durum est contra stimulum calcitrare*: quia, ut notat idem Chrysof. conc. 4. de Lazaro, *conscientia quovis stimulo acrius peccatorem pungere consuevit*. Hoc stimulo quem alii vocant morsum, seu remorsum conscientia, quasi fera mordentis, & remordentis, donec mentem exedat, non solum pungitur animus, sed laceratur etiam & vulneratur, idque vulnere acerbissimo. Ideo Ambrosius lib. 1. off. c. 12. *introspecte*, inquit, *ulcera, & vibices anima, cordisque maestitiam*. Hoc vulnere nullum gravius. Quod advertens idem Ambrosius lib. 2. offic. c. 4. *qua*, inquit, *pœna gravior, quam interioris vulnus conscientia?*

His vulneribus nequè equulei defunt, nequè ungulae, quæ duo instrumenta supplicii sunt atrocissima, cum martyribus adhiberi solita à tyrannis. Adhibentur hæc sub peccati tyrannide multò atrocius cum reprobis: qui conscientia equuleo torti, & veluti ungulis confossi martyres sunt Diaboli. Quod pessimi martyrii genus in improbis describens Chrysostomus conc. 1. de Lazaro, *videbis*, inquit, *mentem tanquam iudicem sedentem, & cogitationes loco carnificum adhibentem, in equuleo suspendentem, lateraque conscientia ungulis corradentem*. Non poterat vivacius exprimi tormentum, quod in hac vita sub conscientia stimulis ferunt reprobi, multò gravius quavis tribulatione, & cruce extrinseca electorum. Et ideo supra hanc appellavimus cum Augustino tract. 50. in Ioan. *crucem mentis*. Nimirum, ut ait Hieronymus in Ezech. 16. *portat tormentum suum, qui propria torquetur conscientia: & in hoc seculo sustinet propria voluntate cruciatum*.

Hi autem conscientia cruciatus, quos à cruce mentis in hac vita sustinent reprobi, non solum graviores sunt quibuslibet cruciatus, quos ad virtutis experimentum, ut diximus, patiuntur electi, sed etiam multò plures sunt, & numerosiores: idque in omnibus reprobis, excepto nemine. Ideo Chrysostomus in Psal. 7. *nemo*, inquit, *est vivens in scelere, qui non dolores sustineat innumerabiles, & de malis consultans, & consilium exequens*. Hos dolores innumerabiles, similitudine fluctuum, qui in immenso mari numerari non possunt, expressit unus è reprobis Rex Antiochus; dum dixit 1. Machab. 6. *in quantam tribulationem deveni, & in quos fluctus tristitia? affligens autem causam subdit, nunc reminiscor malorum, qua feci in*

Conscientia stimuli pungunt acerrimè. Act. 9.

Chrysof.

CLI. Conscientia stimuli mentem vulnerant. Ambros.

Conscientia peccatori equuleum præstat, & ungulas.

Chrysof.

August. Hieronym.

Chrysof. Conscientia mala dolores innumerabiles. 1. Mac. 6. Conscientia agitatur inter fluctus tristitia.

Improbos
tranquilli-
tas tempe-
stas est.
Hieronym.

Ambrosius.
Electorum
tempestas
tranquilla
est.

Conscientia
improbi-
s.

Ad Rom. 8.

CLII.
Improbi ob
cruciatum
conscientiæ
quotidie
moriuntur.
Sueton.

Improbi si-
bi mortem
imprecantur.
Conscientiæ
malæ pœna
qualibet
morte gra-
vior.
Philo.

Matt. 27.
Iuda post
proditiõem
vitæ morte
acerbior.
Chrysostr.
Isaia 66.

Genes. 4.

Hierusalem. Hæc memoria cogitationes illi mœstissimas ingerbat veluti fluctus sibi invicem succedentes Nimirum reprobi, dum tranquilla videntur foris omnia, intus in tempestate sunt. Ideo, ut supra notatum est, de his dixit Hieronymus epist. 1. ad Heliod. *tranquillitas ista tempestas est.* Nempe, *ob fluctus tristitia*, quos in se experiuntur reprobi cum Antiocho. Contra verò electi, inter tribulationum foris assurgentes fluctus, intus veluti in placidissimo portu sunt. Quod adnotans Ambrosius lib. 2. de Jacob cap. 6. *perfecta*, inquit, *virtus habet mentis tranquillitatem: & quasi in tuiissimo litore adversus insurgentes fluctus secularium procellarum mens immobilis fida statione placidatur: dum contra reprobi versantur inter fluctus tristitia.*

Nondò conscientia non solum reprobis est supplicium, sed etiam mors ipsamet corporali morte acerbior. Potest quidem reo à iudice supplicium infligi citra mortem; sed conscientia stimuli & supplicium ferunt, & mortem. Electorum sanè proprium est dicere cum Paulo ad Rom. 8. *propter te mortificamur tota die: facti sumus sicut oves occisionis.* Et rursus 1. ad Cor. 16. *quotidie morimur: propter tribulationes varias, quas pro Christo quotidie patiuntur.* Reprobi verò etiam dicere possunt, sed in sensu valde diverso, propter acres conscientia stimuli, *quotidie morimur.* Ideo Tiberius adactus à conscientia mala ad sibi imprecandam mortem apud Suetonium c. 87. *Dij, inquit, me perdant, quem quotidie perire sentio.* Non semel admirans audivi, qui dicerent, dum existimati felices inter carnis voluptates volutarentur, cupere se quamprimum à quopiam occidi, eò quod conscientia stimuli, qualibet iis morte graviores, ulterius ferre non possent.

De Flacco quodam narrat Philo in eundem, sua cum facinora memorantem ita dixisse. *Horum facinorum pœna me manent. Iam in horas præmior, multas sustinens mortes ante ultimam.* Hoc patet in Iuda proditore: qui conscientia adactus stimulis dixit, *peccavi tradens sanguinem iustum. Et projectis argenteis in templo recessit, & abiens laqueo se suspendit.* Matt. 27. vitam sibi morte iudicans acerbior. Quod expendens Chrysostr. in Psalm. 7. *Cum, inquit, Iudas non posset ferre iudicij conscientia dolorem, adaptato sibi laqueo, vitam finivit.* Amens qui non animadvertit, conscientia dolores acerbis sævituros post mortem, & æterno tempore duraturos, juxta illud Isa. 66. *vermis eorum non morietur.*

Conscientia stimuli morte ipsa esse acerbiores, clarissimè contere licet in reprobis primo Caino. Quippe hic, post occisum Abellem, conscientia timorem irruente, suspicatus est se illico à quolibet sibi occurrente occidendum. *Omnis, qui invenerit me, interficiet me.* Genes. 4. Dominus autè consulens ejus vitæ posuit signum in Cain,

ut non interficeret eum omnis, qui invenisset eum. Certè de quolibet homicida Deus decretum hoc promulgavit, *Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius.* Genes. 9. Quod decretum idem Deus suscepta carne confirmavit; cum dixit, *omnes, qui acciperint gladium, gladio peribunt.* Matt. 26. cur ergo is, qui omnem homicidam occidendum pronuntiavit, primum homicidam occidi noluit: immo ad ejus vitam servandam peculiare studium adhibuit? posuitque signum in Cain, ut non interficeret eum, &c. Movet hoc dubium Philo lib. de profugis. Vbi, *Cain*, inquit, *impudentis homicida mors nunquam in lege invenitur: immo extat de illo hoc oraculum, ne quis eum inventum interimeret.* Vtique, si inscrutabilium Dei judiciorum rationem aliquam investigare fas est, primum homicidam, & primum ex hominibus reproborum Dei justitia punit, servans ei vitam morte qualibet atrociorum. Quippe illi dictum fuerat à Domino, *profugus eris super terram.* Genes. 4. five, ut legunt Septuaginta, *eris gemens, & tremens.* Quia, ut multi interpretum afferunt, invasit ejus membra tremor perpetuus. *Posuitque Dominus in Cain signum,* &c. signum hoc tradit Cornelius cum communi fuisse *tremorem corporis, & mentis: ita ut corpus & vultus peccatum Caini loquerentur.* Ideo sequitur: *& habitavit profugus in terra ad Orientalem plagam.* Ex Hebræo, *in terra fluctuanti,* eò quòd semper terra sub ejus pedibus, conscientia eum exagitante, fluctuare ac tremere videretur. Hæc vita sub perpetua agitatione conscientia tanto timore ducta, quia visa est morte qualibet acerbior: ideo Deus, qui omnem homicidam occidendum pronuntiavit, primo homicidam, & reprobo morte pejorem vitam servavit. Est observatio Ambrosii in Psal. 35. ubi de Caino loquens *acceperat*, inquit, *signum ne aliquis eum occideret: non ut vite suavitate fruereetur, sed ne mors auferretur ei: ut percussorem suum quotidie timendo pateretur.* Quamobrem loco unius mortis, quam à percussore passus esset, sexcentas quotidie mortes in conscientia carnificina sustinuit. Ita Caino vita supplicio fuit, mors remedio. Quod ipsum adnotavit Ambrosius lib. 2. de Cain. c. 29. ubi de hoc loquens, *metus*, inquit, *qui viventibus ingruunt, plurimas etiam mortes inferunt: ut ista mors remedium videatur esse, non pœna: utique remedium, nisi reprobos pejora manerent post mortem.* Tum sic concludit, *Ergo & isti Cain longa vita indulta vindicta est.*

Agnoscant reprobi in primo reprobo, eorum veluti prototypo, eam vitam, quam inter mundanas prosperitates felicem putant, ob conscientia cruciatus mortem quamdam esse centies geminatam, ipso naturali obitu longè pejorem: cum reprobis, ut supra diximus ex Philone, *plurimas mortes sustineat ante ultimam.* Ideo dicitur Ps. 17. *circumdederunt me dolores mortis.* Explicans autem, qui sint hi do-

Cur Deus
Caino vitã
post homici-
cidium ser-
vaverit.

Genes. 9.
Matt. 26.

Philo.

Genes. 4.
Caino tre-
mor perpet-
uus post
peccatum.
Signum à
Deo positum
in Cain
quale fue-
rit.

Caino vita
indulta est
ad pœnam.
Ambros.

Reprobis
vita suppli-
cio, mors
remedio.

lores, subdit *torrentes iniquitatis conturbaverunt me. Vbi torrentes iniquitatis, ibi, dolores mortis.* Rursus Psalm. 114. *circumdederunt me dolores mortis: & pericula inferni invenerunt me.* Vbi pericula inferni, ibi dolores mortis. Hæc, ut notat Hugo Cardin. ex persona reproborum: ex persona verò electorum subdit *tribulationem, & dolorem inveni*: idest, ut ibidem Hugo, *quasi vi, & inveni: quia electi non querunt occasiones peccatorum, in quibus sunt pericula inferni: sed querunt tribulationes, in quibus est via Paradisi.* Ecce discrimen inter tribulationes reproborum, & electorum. In iis *dolores mortis* juncti cum *periculis inferni*. In his *tribulatio, dolor* junctus cum *via Paradisi*; hoc est vitæ. In iis ex assiduo cruciatu conscientia, inter ipsasmet voluptates, mors ante mortem. In electis verò, inter ipsas amaritudines corporis, testimonio bonæ conscientia, prælibatio æternæ vitæ in spe, antequam recipiant æternam vitam in re.

Conscientia
improbi
tumulus.
Psalm. 5.
August.

CLIII.

Ambros.
Conscientia
peccatoris
gravius fæ-
ret sepul-
chris.
Eccles. 11.

Vndecimò conscientia est reprobis non mors tantummodo, sed etiam tumultus. De iis dicitur Psalm. 5. *sepulchrum patens est guttur eorum: linguis suis dolosè agebant.* Quod si impiis sepulchrum os, multò magis sepulchrum cor. Quamobrem Augustinus enarrat. in hunc Psalm. *sepulchra, inquit, sunt patentia: quia ipsi exanimis quodammodo sunt, non habentes vitam veritatis.* Sepulchrum, unde malus odor efflatur, non solum ipsi Deo, & proximo: sed etiam ipsimet reprobo assidue inter eos fætores versanti. Ideo Ambrosius lib. 1. offic. c. 12. *Vides, inquit, convivium peccatoris?* (ubi scilicet circumfluunt delicta, ubi halant unguenta, ubi odores) *Intuere conscientiam ejus: nonne gravius færet omnibus sepulchris?*

In sepulchro tenebræ, fætor, cadavera. Non desunt hæc omnia in conscientia improbi. Tenebræ: ideo dicitur Eccles. 11. *error, & tenebra peccatoribus concreata sunt*, idest simul nata cum peccato: Fætor; ideo Joel. 2. *ascendet fætor ejus: & ascendet putredo ejus, quia superbe egit.* Conjungit fætores cum putredine: quod est proprium sepulchrorum. Cadavera denique huic sepulchro non desunt, nimirum *opera mortua*, ut loquitur Paulus ad Hebr. 6. Ideo reprobus Christus dixit, *similes estis sepulchris dealbatis: quæ à foris parent hominibus speciosa; intus verò plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia.* Matth. 23. Tales sunt reprobi; qui inter prosperitates externas, apparent hominibus speciosi: sed sunt *sepulchra dealbata, intus plena ossibus mortuorum.* Quippe, ut ait S. Maximus hom. 59. *eorum anima sunt viventi in corpore jam defuncta, & peccatorum mole obruta, ac sepulta.* Ideo reproborum mens, dum in statu sunt peccati, & in via ad reprobationem, vitam necessariò degunt in tristitia, *foris dealbati, intus pleni ossibus mortuorum*; perpetuum illis conscientia exhibente sepulchrum, quod secum perpetuò circumgestant.

Ad Hebr. 6.
Peccatores
sepulchra
dealbata.
Mat. h. 23.

S. Maximus.
Peccatorum
animæ vi-
venti in
corpore jã
defunctæ.

Contra verò electis conscientia non sepulchrum horridum: ut reprobis; sed lectulum refert floridum: de quo Cant. 1. *Lectulus noster floridus*. Nempe, ut ait Bernardus hom. 47. in Cant. *Lectus resperfus floribus bona conscientia est, bonis referta operibus*. Neque lectulum modò, sed aulam etiam iis perpetuò exhibet jucundissimam cælestibus semper refertam deliciis. Quamobrem S. Leo serm. 8. de decimi mensis jejunio; & eleem. loquens de anima justorum, quæ se à corporeis cupiditatibus liberat, ut, inquit, *in aula mentis possit divina vacare sapientia: ubi omni strepitu terrenarum silente curarum* (confer hoc silentium cum strepitu conscientia reproborum) *in meditationibus sanctis, & in delicijs latetur aternis*. Confer delicias hujus aulae in conscientia electorù cum terrore ejus sepulchri in conscientia reproborum: tribulationes eorù profectò nullas existimabis præ ista.

Duodecimò conscientia reprobis non solum sepulchrum est, sed etiam vermis. Scilicet reo non deest conscientia carnifex: carnifici non desunt flagella: flagellis non desunt aculei: aculeis non desunt vulnera: vulneribus non deest mors: morti non deest sepulchrum: sepulchro non desunt vermes. De hoc conscientia verme Isaias c. 66. *vermis eorum non morietur*. Quippe in reprobis memoria illa præteritorum malorum incipit statim post peccatum mentem corrodere in vita: & perseverat nunquam cessatura post mortem. Quod adnotans Bernardus lib. 5. de confid. ad Eugen. *Hic est, inquit, vermis, qui non moritur, memoria præteritorum. Semel iniectus, seu potius innatus per peccatum, hæsit firmiter, nequaquam deinceps evellendus: nec cessat rodere conscientiam: eaque pastus, esca utique inconsumptibili, perpetuat vitam*. Hanc veritatem Ethnici sub fabulae cortice contingentes (quandoquidem, teste Aristotele in problem. sect. 18. *per exempla, & fabulas facilius discitur*) finxerunt scelesti cujusdam Tityj jecur à vulture depastum, perpetuò renascens æternum illi pabulum ministrare. Quamobrem Seneca in Thyeste

Aut pœna Tityi semper accrescens iecur

Visceribus atras pascet effossis paves.

Ita nimirum conscientia vermis, improbi mentem depascit semper, absumit nunquam: & ut diximus cum Bernardo, *vermis non cessat rodere conscientiam: & esca pastus inconsumptibili perpetuat vitam*. Ideo dicitur, *vermis eorum non morietur*. Porro sicut in sepulchro vermes è cadavere, quod comedunt; ita hi vermes nascuntur ex ipsa putrida conscientia peccatoris, quam exedunt. Quæ est animadversio Ambrosij lib. 7. in Lucam cap. 14. ubi, *irrationabilia, inquit, anima peccata quadam exedunt viscera conscientia: & tanquam vermes ex unoquoque nascuntur, tanquam ex corpore peccatoris*. De reprobis ergo dicitur, *vermis eorum non morietur*, inter vitæ hujus prosperitates mortem iis afferens immortalem.

Conscientia
justorum
lectus floridus.
Cantic. 1.
Bernardus.
Conscientia
justorum
aula referta
delicijs.
S. Leo.

CLIV.
Conscientia
improbo
vermis.

Isa. 66.

Bernard.
Vermis conscientia
immortalis.

Aristot.
Conscientia
peccatoris Tityj
jecur.
Seneca.

Ambros.
Peccata
vermes
exedentes
viscera.

Electis verò, inter vitæ hujus adversitates, conscientia bona gaudium affert sempiternum. Quippe, ut ait Augustinus in sententiis num. 90. *æterna exultatio est, quæ bono latatur æterno*. Non iis conscientiam vermis depascit: sed potius conscientia epulas, & convivium exhibet juxta ea, quæ supra diximus ex Proverb. 15. *secura mens jure convivium*. Quamobrem Ambrosius in Psalm. 45. inquit, *puritate, & simplicitate pectoris, fructus dulcior: quis cibus suavior, quàm is, quo animus bene sibi conscij, & innocenti mens epulatur*? Dum interim reproborum mens omni vero gadio jejuna, epulum præbet eam rodentibus conscientia vermicibus: quæ illis & vermes exhibet, & sepulchrum. Et hæc est duodecima tribulatio reproborum condistincta à tribulationibus electorum.

Ultimò conscientia reprobis non modò tumulum, & vermes exhibet, sed etiam infernum: adeo ut ipsa & sepulchrum sit, & infernus: & id, quod de epulone dicitur post obitum, verificetur de quolibet reprobo adhuc vivente, *sepultus est in inferno*. Lucæ 16. Prævertitur reprobis mors, sepulchrum, infernus. Ideo dicitur ex horum persona, *dolores inferni circumdederunt me: preoccupaverunt me laquei mortis*. Psalm. 17. Quia scilicet, quando conscientia, peccatorum mortalium laqueis, qui dicuntur *laquei mortis*, irretitur; tunc *dolores inferni circumdant eam*, nempe inferni, quem ipsum affert peccatum. Quod exponens Augustinus enarrat. in hunc Psalm. *Dolores*, inquit, *circumdederunt me, qui perducunt ad infernum peccati*.

Huic autem *inferno peccati*, idest, quem in conscientia reprobi peccatum efficit, non desunt ignis inextinguibilis, intolerabilitas, & varietas pœnæ, perpetuitas, demonum societas, vermis inexplibilis. Ardet primò in conscientia mala ignis inextinguibilis: quia reproborum hæc plerique peccare non cessant: neque per totam æternitatem cessabunt. Ideo Philo lib. de profugis impietas, inquit, *infinitum malum: quod semel accensum nunquam extinguere potest*. Porro inferni ignis ardet, non lucet: ideoque dicitur Psalm. 7. *vox Domini intercedentis flammam ignis*, idest dividens splendorem ab ardore, quia inferni ignis, ut ait Basilius in Psalm. 33. *urendi quidem vim habet; sed caret splendore*. Idem reperire est in hoc igne, quem peccatum accendit in conscientia improbi, inter densissimas tenebras. Ideo dicitur Eccles. 23. *ex persona peccatoris tenebra circumdant*.

Præterea non deest huic inferno gravitas, immo intolerabilitas pœnæ. Quamobrem Chrysostomus homil. 20. in Genes. *peccator*, inquit, *post facinus obambulat mille sustinens pœnas intolerabiles*. Varietas etiam, immo innumerabilitas pœnæ. Quod notans idem Chrysostomus in Psalm. 7. *nemo*, inquit, *est eorum, qui vivit in scelere, qui non dolores sustineat innumerabiles*. Flagella, aculeos, equi-

leos;

August.

Prov. 15.

Ambros.

Electorum mens suavis-
sime epu-
latur.

Conscien-
tia impro-
bis infer-
nus.

Lucæ 16.

Psalm. 17.

Peccatum
infernus.

August.

Philo.

Peccatum
ignis inex-
tinguibilis,
infinitum
malum.

Psalm. 7.

Ignis infer-
ni ardet, nō
lucet.

Basilius.

Eccles. 23.

Peccatum
pœnas secu-
fert intole-
rabiles.

Chrysost.

Peccatum
pœnas fert
innumera-
biles.

Chrysost.

leos, ungulas, morsus ferarum, vulnera, crucem enumeravimus supra.

Varietas quidem pœnarum conscientia malæ planè digna infernorum tyrannorum nemo tot, & tam varia inflixerat ulli supplicia: non Nero: non Dionysius: non Phalaris.

Ulteriùs non deest huic inferno sua perpetuitas. Quippe conscientia nunquam torquere cessat & vigiles, & dormientes, ut paulò ante ostendimus. Ideo Chrysoſtomus hom. 20. in Gen. *Peccator*, inquit, *carnificem circumgestat se perpetuò lancinantem.*

Porro sicut, qui dègit in carcere, postquam damnatus est capitis, ob imminentis mortis metum, assiduo mœrore consumitur, plures mortes sustinens ante mortem: ita planè esse solet conscientia reprobi, dum æternam mortem ex ijs, quæ patrat, iam sibi imminere conspicit, nec videt effugium, veluti capitis damnatus in carcere.

Quæ similitudo affertur à Chrysoſtomo hom. 22. de nequitia repulsa, ubi *sicut*, inquit, *qui carcerem habitant, capitis damnationem expectantes, & mortem; etiam si delicijs abundè fruuntur, vitam agunt maximè molestam, & anxiam: sic, qui improba conscientia molestantur.* Explicatur id etiam exemplo convivantis, cujus capiti, aut lateri imminet gladius, juxta apologum Dionysij tyranni apud Tullium lib. 5. Tusc. de quo nos supra. De impio autem dicitur Iob.

15. *cum sit pax, semper insidias suspicatur, circumspiciens undique gladium.* Hæc cruciatus perpetuitas, quam mala fert conscientia, explicatur etiam Deut. 28. ubi dicitur improbo, *dabit tibi Dominus cor pavidum, & deficientes oculos, & animam consumptam mœrore. Timebis nocte, & die (ecce perpetuitatem pœnæ) mane dices, quis mihi det mane? propter cordis tui formidinem, qua terreberis.* Nihil aptius ad explicandum, quàm perpetua in impij conscientia pœna, & anxietas. Sicut igitur electis *secura mens iuge convivium.* Pro. 15.

ita in reprobis timida mens iuge supplicium. Quod expendens Isidorus soliloq. lib. 2. *nulla, inquit, pœna gravior est pœna conscientia.* Ecce gravitatem pœnæ. Tum subdit perpetuitatem. *Bona vita gaudium semper habet: conscientia autem rei semper est in pœna.* Quid infelicius dici potest de jam damnato apud inferos?

Insuper non deest huic inferno societas dæmonum. Quippe peccata ipsa sunt loco dæmonum. Quod docens Chrysoſtomus in Gen. cap. 4. *peccatum, inquit, est spontanea insania, & voluntarius dæmon.* Quot igitur peccata, tot dæmones. Adde societatem ipsorum dæmonum: qui reprobos exeruciare incipiunt in hac vita. Ideo dicitur Eccl. 39. *sunt spiritus qui ad vindictam creati sunt: & in furore suo firnaverunt tormenta sua: sive, ut Iansenius, flagella sua.* Quia scilicet mali Angeli destinati sunt ad improbos cruciandos etiam in hac vita, juxta illud Psal. 77. *Misit in eos iram indignationis sue, indi-*

CLV.

Conscientia mala cruciatus perpetuus. Chrysoſt.

Improbis veluti capitis damnatus in carcere.

Chrysoſt.

Iob. 15.

Deut. 28.

Prov. 15.

Isidorus.

Conscientia malæ pœna omnibus gravior.

CLVI.

Chrysoſt.

Peccatum, voluntarius dæmon.

Dæmones exeruciare incipiunt reprobos in hac vita.

Eccl. 29.

Iansenius.

Psal. 77.

Lyran. gnationem, & iram, & tribulationem, immissiones per Angelos malos. Idque iusto Dei iudicio, quemadmodum notat Lyranus in eum locum, ut qui fuerunt eis voluntariè subiecti in culpa, involuntariè subijciantur in pœna.

Matth. 17. Aliquando dæmon peccatores arripit corporaliter. Ideo, cum adductus fuisset ad Iesum puer lunaticus sæpe cadens in ignem, & crebro in aquam, increpavit illum Iesus: & exiit ab eo dæmonium. *Matth. 17.* Observandum quod cum Christus dæmonem expulit, puerum, increpavit: quia puer ansam dæmoni dederat, ut obsideret. Nempe, ut in eum locum notat Hieronymus, puer propter peccata fuerat oppressus à dæmone: quemadmodum de alio puero blasphemias proferente legitur apud Gregorium dialog. lib. 4. cap. 18. Aliquando

Hieronym. igitur dæmon improbos corporaliter obsidet: semper autem spiritualiter, tanquam dominus, & tyrannus illius animæ, quæ peccavit. *Gregor.* Quod manifestius exercet circa reprobos, quorum possessionem capere incipit in hac vita. Ideo de Iuda dicitur Ioan. 13. *Introivit in eum Satanas,* tanquam ad possessionem capiendam Iudæ: qui subductus à dominio Christi, se mancipaverat dæmoni. Quod observans *Ambr.* in Pl. 118. ser. 12. *Venit, inquit, & introivit in eum Satanas: & incepit dicere, non est tuus, Iesu, sed meus est. Ea, quæ mea sunt, cogitat: quæ mea sunt, voluit in pectore.* Hoc universaliter verificatur de improbis: qui se, quantum in se est, Dei dominio subtrahunt: dæmonis tyrannidi subijciunt. De quorum unoquoque dicere potest dæmon, *non est tuus hic, Iesu, sed meus est.* Hæc servitus sub dæmonis tyrannide infernales reprobis hic apportat pœnas, iusto Dei iudicio, quemadmodum notat in loc. cit. *Eccl. 39.* Rabbanus, ut sub dominio superborum Angelorum subiecti discant, quantum distet inter veri, & pyssimi Domini, & tyranni crudelissimi servitutem.

Rabbanus. Porro in hoc malæ conscientie inferno, non unus astat dæmon, sed plurimi. Sicut enim in anima iusti multorum societas est Angelorum: ita in anima improbi multorum societas dæmonum. De primis dicitur *immet Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos.* *Psal. 33.* nempe Angelus Domini, id est princeps militie cælestis Michaël immittet Angelos in circuitu timentium Domini. Neque unum, sed plurimos. Ideo legitur ex hebræo *castra metabitur in circuitu* veluti ponat in animabus electorum castra, ad eorum præsidium cum integro exercitu Angelorum. Si castra metantur Angeli circa electos, utique castra metantur dæmones circa reprobos; idque multò magis ante mortem, quàm postea. Quia post mortem eos quieto jure possident: hic verò timent, ne ex eorum manibus dilabentur. Ideoque ad eos retinendos mittitur dæmonum integra legio. Si enim aliquando corpus obsidet legio dæmonum, ut apparet ex *Marc. 5. legio mihi nomen est:* multò magis dæmonum legio obsidet

Lyran. reprobis cur dæmonibus subiecti in pœna.

Matth. 17. Dæmon propter peccata aliquando homines arripit corporaliter.

Hieronym. Peccatores quoslibet dæmon obsidet.

Ioan. 13. *Ambr.* Improbi non sunt Iesu, sed diaboli.

Rabbanus. In conscientia bona multorum societas Angelorum: in mala, dæmonum.

Psal. 33. Michael Angelos mittit ad præsidium iustorum. Angeli castra ponunt ad tuendos electos.

Dæmones castra ponunt ad retinendos reprobos. *Marc. 5.*

animas. Vnde fit, ut tot dæmonum societas inferni dolores reprobo acceleret: sicut Sanctorum Angelorum societas, electorum mentibus prægustandum fert Paradisum. Quod adnotans Hugo Cardinalis in *Hugo Card.* ea verba Psal. 17. *dolores inferni circumdederunt me. Mali*, inquit, *socij dicuntur dolores inferni: quia unus de magnis doloribus inferni erit malorum societas. Sicut è contrario societas bonorum erit unum è gaudiis Paradisi.*

Porro in inferno societas dæmonum terrorem parit è spectris, & ex horrendo eorum aspectu, qui parati sunt ad infligendas pœnas. Ideo ibi effinxere prisca furias horrentes colubrorum capillamento, facesque gestantes manibus. Idem planè improborum animis accidit: quibus se objiciunt imaginario aspectu furia, veluti ad supplicium, & ultionem armata. Ideo apud Poëtam

Vltricesque sedent in limine dyra:

Et rursus, furis agitated Orestes.

Quod explicans Tullius orat. pro Roscio suum, inquit, quemque sce- *CLVII.* *lus exagitat. Hæ sunt impiis assidua, domesticaque furia. Quamobrem scelestus ille apud Philonem in Flaccum visus sibi furias cernere,* *Philo.* *Dira*, inquit, *astant ut obice rupto in meam perniciem properent. Hæ furia vigilantes, hæ etiam dormientes exagitant. Quod observans Ambrosius in Psal. 35. ubi somnus*, inquit, *corpus laxaverit, peccatū recurrit. Semper error tanquam malus exactor occurrit. Denique non deest inter hos aspectus terrificos inferni fores obsidens Cerberus. Ideo dicitur Genes. 4. si malè egeris statim in foribus peccatum tuum aderit, utique veluti Cerberus semper terrens, semper latrans, obmutescente nunquam, oblatrante semper conscientia: ipso etiam dæmone obstrepente, & tanquam hoste truculentissimo, ipsas etiam corporis voluptates reprobis vel adimente, vel minuente: ut eos etiam exinde habeat suarum consortes pœnarum.*

Postremò non deest huic inferno conscientia vermiformis: qui maxima reproborum pœna, & ipsis flammis atrocior, ut ait Basilius in Psal. 33. *intolerabiles dolores morsibus infligens.* Hoc autem maximè quadrat remorsibus conscientia. Quippe, ut affirmat Innocentius Papa lib. 3. de contemp. mundi c. 1. *erit in gehenna vermis duplex; interior, qui rodit cor; exterior, qui rodit corpus.* Hic autem vermis interior, longè atrocior, quàm exterior: jam in hac vita corrodere incipit reprobos, ut ostensum est supra. Omnia igitur, quæ improbis inferna efficiunt post mortem, prævertuntur illis ante mortem: & ideo jure ex eorum persona dicitur Psal. 17. *cit. dolores inferni circum-* *Bernard.* *dederunt me. Ideo Bernardus de Assumpt. Virginis serm. 4. infernus,* *Conscientia* *inquit, & carcer anima rea conscientia est. David autem aliquando mala infer-* *nus infe-* *rior.* *versatus in statu reprobo, infernum hunc conscientia malæ, appel-* *lat infernum inferiorem Psal. 85. Misericordia tua magna est super me: Psal. 85.*

Augustin.

& eruisi animam meam ex inferno inferiori. Vtique, si detur infernus inferior, datur infernus superior. Sicut dicitur Iud. 1. irriguum inferius, & irriguum superius. Est animadversio Augustini in hunc Psalm. intelligimus, inquit, duo esse inferna, unum superius, aliud inferius. Vnde enim infernum inferius, nisi esset superius? Si igitur David ex inferno damnatorum non fuit eductus, quia nunquam eò fuit ductus: sequitur, ut appellat infernum inferiorem infernum peccati, & conscientia malæ, ex qua fuit eductus. Nimirum infernus culpæ est subter infernum pœnæ: & quia iste infernus malæ conscientia inferior est, & gravior ipsomet inferno, ideo dicitur eruisi animam meam ex inferno inferiori. Quippe, juxta dictum Bernardi, infernus anima est rea conscientia.

Tribulatio malæ conscientia reprobationis signum.

Apoca. 6.

Mors equo vecta celeriter insequitur improbos.

Infernus mortis pedisequus.

Tribulationem æternam tribulationes turbant conscientia præcurrunt.

Gregorius Inter tribulationes electorum, & reproborum discrimen.

Conscientia bona Paradisus gestatilis.

Bernard.

Hugo Viç.

CLVIII.

Ex his collige primò hunc infernum, quem reatus culpæ fert in conscientia improborum in hac vita, etiamsi sit maxima omnium tribulatio. Vt abundè monstratum est, non esse ex iis tribulationibus, quæ adnumerantur inter signa prædestinationis: sed esse tribulationem diversi ordinis à tribulationibus electorum: & signum præbere reprobationis. Nempe hic infernus conscientia perturbata in reprobis prænuncius est inferni post mortem mox sequuturi, juxta illud Apocalyp. 6. ecce equus pallidus: qui sedebat super eum, nomen illi mors: & infernus sequebatur eum. His nimirum, post mortem peccatis acceleratam, & equo festinanter aduectam, imminet illico infernus, tanquam mortis pedisequus. Ita reprobi duplicem patiuntur infernum, unum ante mortem, alterum post mortem: & tribulationes, quas in hac vita patiuntur à tormentis conscientia, veluti prælusiones sunt earum, quas perpetuò patientur in altera. Scilicet, juxta dictum Gregorii hom. 35. in Evang. ultima tribulatio multis tribulationibus præuenitur, & per crebra mala, qua præueniunt, indicantur mala perpetua, qua subsequuntur.

Collige secundò discrimen inter tribulationes electorum, & reproborum. Nam illæ aut nascuntur ex virtutibus; aut saltem foveant virtutes: istæ nascuntur ex vitiis, & foveant vitia. In electis tribulatio est extrinsecus in conscientia. In reprobis prosperitas est extrinsecus: tribulatio intus in conscientia. Denique hi, dum inter Paradisi delicias versari videntur exterius in conscientia infernum veluti portatilem secum ferunt. Electi verò, dum per tribulationes maximas exteriores videntur esse in inferno, interiùs prægustare incipiunt æterna gaudia, Paradisum intus gestatilem circumferentes. Idcirco Bernardus lib. de inter dom. c. 23. ex quo Hugo Victorinus lib. 3. de an. c. 11. conscientia, inquit, bona titulus est religionis, templum Salomonis, ager benedictionis, hortus deliciarum, aureum reclinatorium, gaudium Angelorum, arca fœderis, thesaurus Regis, habitaculum Spiritus sancti, Aula Dei, Si aula Dei, utique Para-

ditus. Quod si in Paradiso erit perpetua festivitas, indicata Isaia 66. dum dicitur, & erit sabbatum ex sabbatho: quia scilicet apud Hebræos sabbatum erat dies festus, & quietis: perinde ac si diceret, in Paradiso erit semper dies festus: idem præstat electis perpetua requies, & dies festus perpetuus conscientia. Ideo Clemens Alex. Stromatum l. 7. *universa*, inquit, *vita iusti est quidam celebris dies festus*. Quod si ibi Paradiso, ubi beatitudo, *vitam*, ut ait Ambrosius lib. 2. offic. c. 1. *beatam efficiunt tranquillitas conscientia, & securitas innocentia*. Hæc igitur, inter tribulationes ipsas, interna beatitudo, & conscientia Paradiso in hac vita, pignus est maximum beatitudinis, & paradisi in altera sequenturi. Ac si conscientia ipsa secum ferret sigillo Dei obsignatum librum prædestinationis, & vitæ. Ideo conscientia bona dicitur à Bernardo loco citato, *liber signatus, & clausus in die iudicij aperiendus*. Nempe is, qui Apocalyp. 3. dicitur *liber vita*.

Hæc fufius differuisse libuit ad assignandum discrimen inter tribulationes electorum, & reproborum: & sic è dictis apertè concluditur tribulationes, non quasunque, neque eas, quæ in inferno malæ conscientia sunt positæ; sed eas, quæ versantes circa mundana, corpus, aut honorem affligunt, coniunctas cum tranquillitate conscientia bonæ, prædestinationis signum esse potissimum. Quod ipsomet tribulationis nomine ostenditur. Quippe tribulatio dicitur à tribula: quæ instrumentum est, quo utuntur agricolæ ad excernendum à paleis triticum. Deus autem tribula hac utitur ad secernendos electos à reprobis, frumentum à paleis. Ideo Augustinus de tempore Barbar. c. 3. *Si frumentum es, inquit, quid times tribulam? Non apparebis qualis antea eras in spica, nisi tribula conterendo, à te separaverit paleas*. Postremò tribulati dicuntur Zach. 9. *Vincti spei*: quia quantò magis vincula, & tribulationes accrescunt, tantò magis conscientia per spem salutis erigitur. Igitur, ut caput hoc claudam verbis Anselmi in epist. ad Hernaltum, *hinc procul dubio cognoscitur quòd tanto affectu est in tribulatione gaudendum, quanto conatu est per spem ad filiorum hereditatem nitendum*. Hæc de tribulatione electorum ut contradistincta à tribulatione reproborum. Plura de tribulatione ut divinæ providentiæ effectu tom. 2. lib. 3. q. 2. n. 43. & seq. & q. 4. n. 25. & seq. Denique occasione prosperitatis plura capite sequenti.

Isaia 66.
Conscientia
tranquilla
festivitas
est perpe-
tua.

Clemens
Alex.

Ambrosius.

Paradiso
bonæ con-
scientia pi-
gnus beati-
tudinis.

Bernard.

Conscientia
bona præ-
destinationis
liber.

Apocal. 3.

Tribulatio
dicta à tri-
bula, quæ
triticum
excernit à
palea.

August.

Tribulati
vincti spei.
Anselmus.

